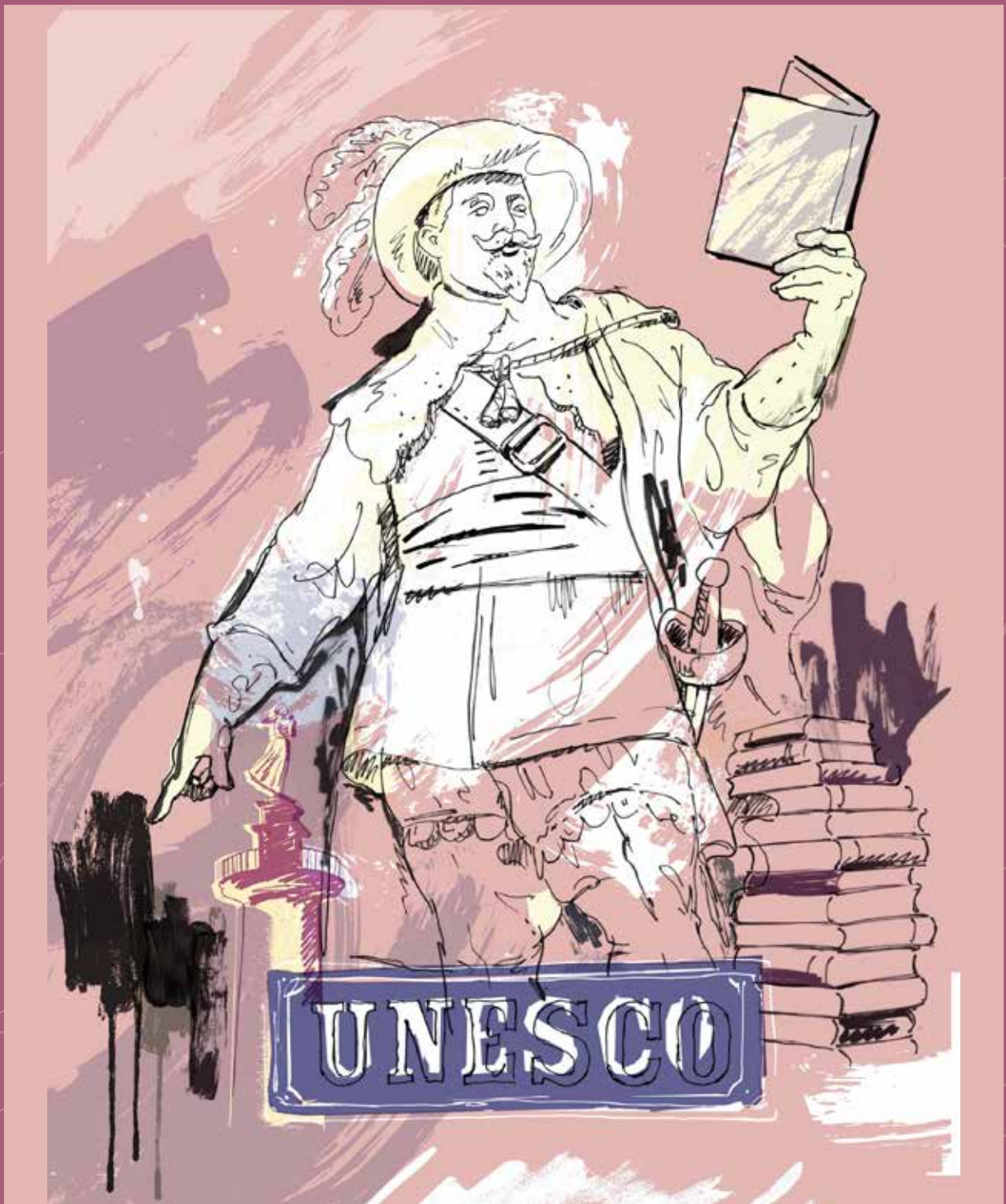

LITTERATUREN I VÄSTSVERIGE

WINTER WORD STRÖM STAD FESTIVAL DALS-ED LÄSFRÄMJANDE ILLUSTRATÖRER BOKDAGAR I DALSLAND ARBETSSTIPENDIUM FÖR FÖRFATTARE TANUM ÖVERSÄTTARE MELLERUD SJUKHUSBIBLIOTEK FÄRGELANDA STUDIEFÖRBUND BARNENS BIBLIOTEK ESSÅ MUNKEDAL LITTERATURKARTAN BOKBUSSAR TEXTIVAL VÄNERSBORG SOTENÄS FÖRLAGSHUSET FANTASY ROMANER UDDEVALLA SPÖKHIS LYSEKIL FRISTADSFÖRFATTARE INTERNATIONELL FÖRFATTARSCEN GRÄSTORP LITTERATURBANKEN SHARED READING HJÖRNINGEN BOKHANDEL TROLLHÄTTAN TROLLHÄTTANS POESIFESTIVAL VARA LAGERHUSET DECKAR ÖRUST ROMSKA BERÄTTELSE DRAMATIK ESSUNGA FÖRFATTARFÖRMEDLING BOKSTART FÖRLAG BÖCKER LILLA EDET LITTERATURVECKAN KULTURTIDSKRIFTER TIDAHOLM SERIER STENUNGSUND VÄRLDSLITTERATURHUSET FALKÖPING BIBLIOTERAPI TJÖRN GÖTEBORGS STADSTEATER ORTENS BÄSTA POET GÖTEBORGS ROMANFESTIVAL ANGEREDS BOKMÄSSA ALE VÄRGÅRDA SAGOR HERRLJUNGA ÖVERSÄTTARSTÖTTNINGEN VV2 KUNGÄLV MADE IN BACKA ALINGSÅS FRISTADSREGION VÄSTRA GÖTALAND LERUM LJUDBÖCKER LITTERATURSTADEN GÖTEBORG FÄNGELSEBIBLIOTEK GÖTEBORG BOKMÄSSAN MERÖPPET ULRICEHAMN LÄSAMBASSADÖR ÖCKERÖ SCI-FI BORÅS RIKSTEATERN VÄST LITTERÄR GESTALTNING BOKTEK PARTILLE BOLLEBYGGD GÖTEBORGS POETRY SLAM FÖNSTERPOESI HÄRRYDA GÖTEBORGS LITTERATURHUS SHAKESPEARE MÖLNDAL STADEN DÄR VI LÄSER FÖR VÅRA BARN FÖRFATTARFESTIVAL BARNBÖCKER BOKCIRKLAR KOMMUNPOESI TRANEMO BOKTEK BOKBIBLIOTEK MERCI POESI AIR LITTERATUR NOVELLER MARK ROMANCE POESIWERKET FÖRFATTARRESIDENS SVENLJUNGA FÖRFATTARRESIDENS RIVER I DINA ORD QALAM SKRIVARSKOLEN VÄSTRA GÖTALAND VI ÄR SPRÅKET SJÄLVBIOGRAFI SKAPANDE LIV – EN FRISTADS ANTOLOGI

AKTÖRER • ARENOR • ARRANGEMANG

LITTERATURSTADEN GÖTEBORG

Den 8 november 2021 utnämndes Göteborg till litteraturstad i Unescos nätverk för kreativa städer. Nätverkets syfte är att lyfta fram städer i hela världen som använder kreativitet för att skapa hållbara och inkluderande platser att leva på. Utnämningen av Litteraturstaden Göteborg bygger på vad en mångfald av aktörer, arenor och arrangemang sedan länge gör för litteratur och läsande i Göteborg och övriga Västsverige – och en plan framåt för hur samarbeten ytterligare kan stärka den kreativiteten.

Litteraturfältet i Västsverige är ett myller av kreativa krafter med hundratals professionella och ideella litteraturaktörer. Många av dem syns i den här kartläggningen, som togs fram 2020 som ett förarbete till Göteborgs ansökan om att bli utnämnd till litteraturstad. I arbetet med ansökan har Göteborgs Stad, Göteborgs universitet, Västra Götalandsregionen, Författarcentrum Väst, Bokmässan i Göteborg och Göteborgs Litteraturhus ingått som huvudparter. Till kartläggningen har inte bara dessa verksamheter bidragit, utan också en mångfald uppgiftslämnande aktörer på litteraturfältet i Västsverige.

Metod och urval har byggts på samtal, intervjuer och inventeringar utifrån huvudparternas samlade nätverk. Samtal och intervjuer har kompletterats med det material som finns utlagt på respektive aktörs webbsida eller i andra officiella kanaler. Texterna har sedan bearbetats och anpassats till ett gemensamt format. Projekt som är äldre än fem år har inte tagits med. Denna kartläggning är en första sammanställning, som kontinuerligt kommer att uppdateras.

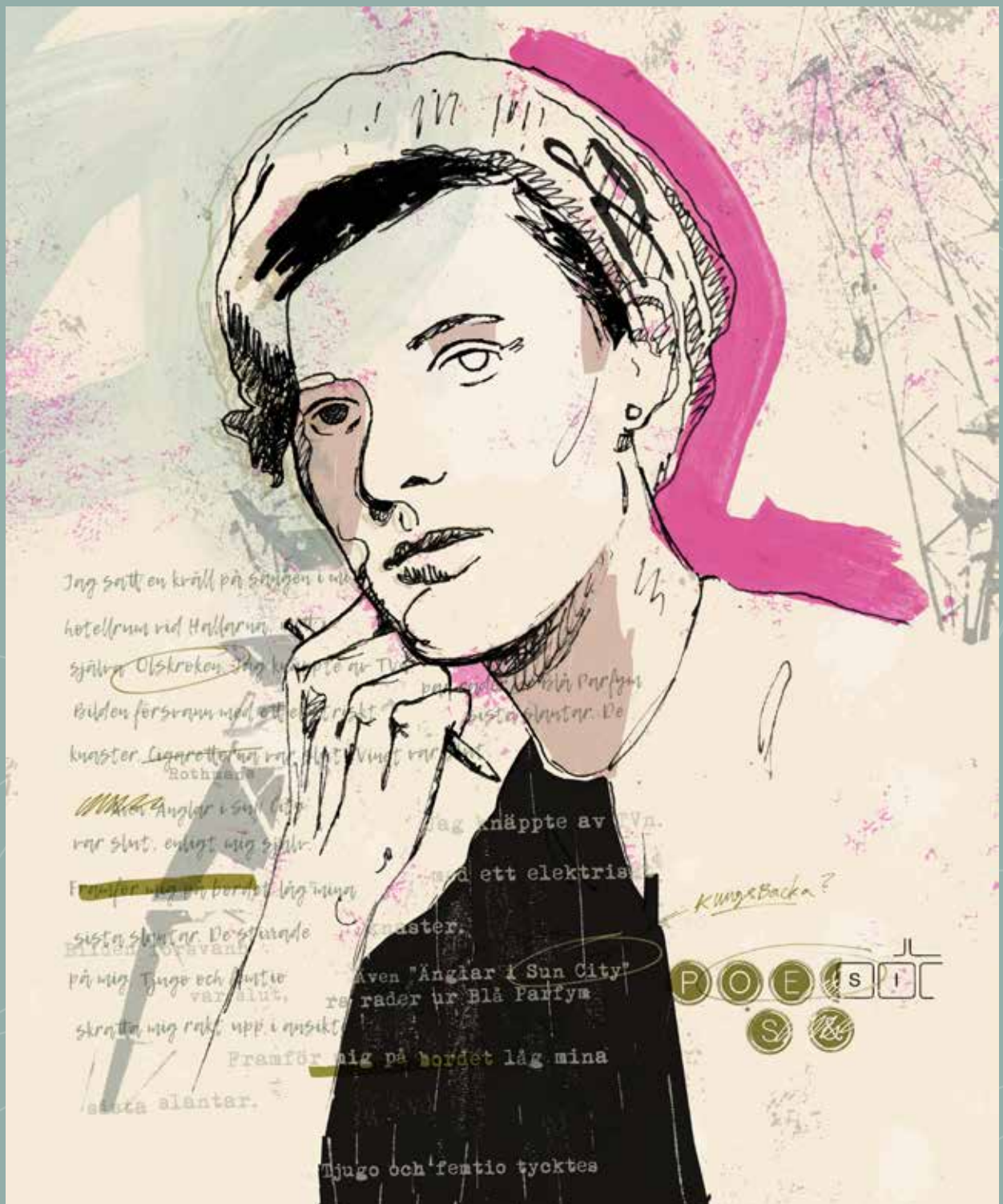
Göteborg och Västsverige kännetecknas av sina många icke-hierarkiska samarbeten mellan universitetet, högskolor, bibliotek, mässor, förlag, litterära föreningar och övrigt civilsamhälle. Det är en fantastisk styrka. Som utnämnd litteraturstad ingår Göteborg dessutom i ett internationellt nätverk med 41 andra litteraturstäder som kan berika arbetet i Västsverige framöver.

Vi hoppas att många, på ett eller annat sätt, blir en del av Litteraturstaden Göteborg och att denna kartläggning leder till inspiration och nya samarbeten.

Göteborg Unesco City of Literature
2022-09-22

Unesco Creative Cities Network stödjer internationellt samarbete mellan städer som identifierat kreativitet som en strategisk faktor för hållbar stadsutveckling. Nya städer utses vartannat år inom sju kreativa fält och utnämningen gäller permanent. 2021 utsågs Göteborg till litteraturstad. Antal medlemsstäder är 295, varav 42 inom litteratur. Förutom litteratur ingår hantverk och folklig konst, digitala konstnärliga uttryck, film, design, gastronomi och musik.

DET LITTERÄRA FÄLTETS FRAMVÄXT

Västsvensk litteratur och litteraturhistoria

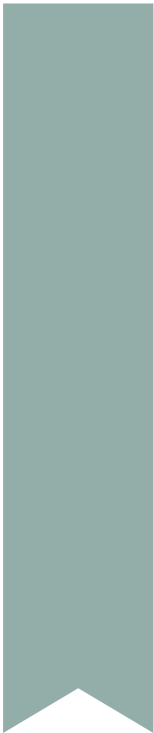
Unikt för Göteborg är Skandinavien's största hamn vid Göta älv, som på vikingarnas tid var riksvägen – samma älv som blev de svenska emigranternas väg på 1800-talet. De som tog sig bort med båten mot Amerika – utvandrarerna, som författaren Vilhelm Moberg skildrar i sina böcker – blev en inkomstkälla för göteborgare som hade krogar, restauranger, affärer och hotell runt Sillgatan (nu Postgatan) vilken blev många's sista hållplats innan Amerikakajen. Göta älv var också vägen för sjömannen, sångaren, kompositören och författaren Evert Taube (1890–1976). Nu står han som staty vid vattnet intill GöteborgsOperan att hälsa på som förbipasserande. Född i Göteborg och uppväxt på Vinga for han till sjöss bara 17 år gammal. Hamnen, havet och sjömanlivet blev också ett viktigt tema i hans ballader.

Göteborg har skapat hälften av mig. Så citeras Harry Martinson (1904–1978) i Göteborgs-Posten i mars 1949, då han valdes in i Svenska Akademien. En föräldralös pojke som hamnade på ett barnhem i Göteborg; blev författare med Göteborg som ett slags hamn; en hemlös som blev sjöman som blev poet och mottagare av Nobelpriset 1974. Listan av författare som inspirerats av Göteborgs hamn i olika tider kan göras lång, och längre om vi inkluderar västkusten i stort. Kungälv (Kongahälla) är nämnt i *Njáls saga*, och med 1800-talets nationalromantik upptäcks Bohuslän på nytt där Hilma Angered Strandberg beskriver den bohuslänska kustkulturen och dess auktoritära samhällsmönster runt förra sekelskiftet. Tillammans med Emelie Flygare-Carlén, som i *Rosen på Tistelön* skildrar rafflande hemskheter på Pater Noster, är de ytterligare exempel på litteratur som inspirerats av västkusten.

Men den västsvenska litteraturen präglas inte bara av havet. På Skara stifts- och landsbibliotek finns *Skaramissalet*, en katolsk mässbok som sannolikt är den äldsta bevarade boken i Sverige. Boken dateras till 1150, tiden för invigningen av Skara domkyrka som markerade början till Skara som religiöst och politiskt centrum. Johan Henrik Kellgren, född i Floby, skrev inte direkt några hyllningsskrifter till Västergötland, men landskapet bar han med sig och vid ett tillfälle yttrade han: "Westgöthe är ändå Westgöthe!". Nils Hasselskog föddes vid Hornborgasjön och medverkade som skribent i Grönköpings veckoblad. Han närde

en speciell sorts humor som närmast kan beskrivas som "västgötaklimax", där stora saker blåses upp men pyser ut till intet. I Vänersborg beskrev Birger Sjöberg den tvetydiga idyllens mörka stråk och falskhet genom att dikta om staden under epitetet "Lilla Paris".

Resandet har inte sällan präglat litteraturen. På Carl von Linnés Wästgöta-Resa 1746 begav han sig till Bohuslän, Dalsland och Västergötland och Carl Jonas Love Almqvists huvudpersoner i romanen *Det går an*, Sara och Albert, färdas längs Göta kanal medan de sätter det samtida problemet om kvinnans emancipation under debatt. Dalsland kan inte, på samma sätt som Bohuslän och Västergötland, ståta med någon stor son eller dotter i litteraturens namn. Det var fattigt, långt mellan samhällena, och svårt att skicka sina barn till utbildning. I norra Dalsland finns Edsleskog där man vid prästgården grävt fram en medeltida katedral och vid Örs kyrka finns en stor kyrkoruin. Historisk sett är detta de två kyrkliga och litterära metropolerna i Dalsland. Från Ör kommer Gunno Dahlstierna (1661–1709) som hade både mor- och farföräldrar inom prästerskapet. Själv blev han lantmätare, kartograf och författare som reste med kungen på erövringar i baltiska och tyska provinser, men han skrev också mycket om trakten från Ör med utsikt över Bore kulle och Örsjön.

Så här kan en västsvensk litteraturhistoria tecknas om man utgår från de författarskap som finns med på litteraturkartan.se. Där kan besökaren gå på digital litterär upptäcktsfärd i litteraturens tecken genom Bohuslän, Dalsland och Västergötland. Genom att markera på en karta kan besökaren läsa om författare och andra litterära händelser som har koppling till platsen. Här möter man kända och okända personer och mer eller mindre bortglömda platser. Materialet utgår från Litteraturbankens samlingar, men kartan innehåller också författare och texter som inte finns representerade där.

Litteraturkartan.se har tagits fram av Litteraturbanken i samarbete med Språkbanken och Centrum för Digitala humaniora vid Göteborgs universitet. Västra Götalandsregionen och Förvaltningen för kulturutveckling har finansierat och varit delaktiga i satsningen. Litteraturbanken är en ideell förening som tillgängliggör svensk skönlitteratur och andra texter av vikt för förståelse av det litterära kulturarvet. Redaktionens huvudsakliga säte är i Göteborg, där forskare och alumner arbetar med att digitalisera den svenska litteraturen.

Läsning, bildning och folkbibliotekens framväxt

Den svenska folkskolans och folkbibliotekens framväxt kan ses i ljuset av en lång utbildnings- och bildningstradition knuten till Martin Luthers *Lilla katekes*, 1529, som utkom på svenska senare samma århundrade och under 1600-talet spreds via en rad utgåvor. Redan i mitten av 1700-talet var med anledning av kyrkolagen från 1686 uppskattningsvis 70–90 procent av svenskarna läskunniga. Katekesen lästes i hemmen och användes som lärobok i söndagsskolan och vid konfirmationen. Många historiker menar att detta lade en av grundstenarna till läs- och bildningskulturen i Sverige. Först 1919 upphör kravet på att svenska folket ska lära sig Luthers katekes utantill.

Folkskolan, som tillkom 1842, stod för undervisningen av de lägre klasserna, det vill säga barn till fiskare, sjömän, hantverkare, industriarbetare och lantarbetare. Från början var intresset och stödet för denna folkundervisning litet, då föräldrarna oftast såg sina barn som arbetskraft och att låta dem gå i skolan innebar ett inkomstbortfall. Med tiden blev det emellertid mer naturligt att barnen gick i skolan och 1920 kan den sexåriga folkskolan sägas vara genomförd. Senare byggdes folkskolan på med fortsättningsklasser och blev på så sätt grunden för den nioåriga grundskola som etablerades på 1960-talet.

Inledningsvis var bristen på läromedel stor – de fanns knappt. Med *Läsebok för folkskolan* (första upplagan 1868) avhjälpes detta något. Läseboken var dock inte någon litteraturantologi utan bestod av facktexter i olika ämnen. Litteraturläsning var därmed begränsad. Undervisningen i modersmålet, som svenskämnet benämndes förut, bestod huvudsakligen av innantilläsning och visst skrivande men inga litteraturstudier. Dock kan man se folkskolans första femtio år som en etableringsfas för ett framtida svenskämne med litteraturstudier. Folkskolan fick nämligen med tiden mer rollen som alla ungdomars första skola och barnens tillgång på god litteratur blev en viktig fråga. Det var exempelvis under den här tiden som Selma Lagerlöf och Verner von Heidenstam, på bland andra ecklesiastikminister Fridtjuvs Bergs beställning, skrev var sitt verk för serien "Läseböcker för svenska barndomsskolan": *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* (1906–1907) respektive *Svenskarna och deras hövdingar* (1908–1910).

Folkbiblioteken växte sedan fram i Sverige som ett resultat av 1842 års folkskolestadga. I stadgan föreskrevs en skyldighet för prästerskapet att uppmuntra till inrättande av sockenbibliotek för "underhållande av de i skolan förvärvade kunskaper och synnerligen för befrämjandet av en sann kristelig bildning." Ett par årtionden senare hade hälften av alla socknar bibliotek. År 1868 fanns 1 437 sockenbibliotek i Sverige.

I samband med industrialismen fick folkbiblioteken ett uppsving, främst i städerna. Under 1800-talet hade läskunnigheten ökat och därmed också intresset för böcker bland allmänheten. En viktig aspekt är också städernas tillväxt med stor inflyttning som i sin tur ledde till bostadsbrist och sociala problem. Trångboddhet, fattigdom och arbetslöshet bidrog till framväxten av den välgörenhet och de donationer som präglade staden Göteborg. 1856 donerade Robert Dicksons stiftelse en summa pengar för byggandet av bostäder i stadsdelen Haga. Det var också i Haga som Göteborgs första folkbibliotek låg. Genom samma donator grundades Dicksonska folkbiblioteket i Göteborg 1861 som då låg på Haga Östergata 5. Biblioteket disponerade två lägenheter, den ena användes som biblioteks- och läsesal och den andra (ett rum och kök) var bostad åt föreståndaren. 1897 fick biblioteket egen ändamålsenlig byggnad på Södra Allégatan 4, den första folkbiblioteksbyggnaden i Norden.

Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet debatterades folkets bildning alltmer i den offentliga debatten och då i relation till frågan om allmän rösträtt. Budskapet från många debattörer var att med rätten att rösta i allmänna val följde en skyldighet för varje röstberättigad medborgare att bilda sig. Framväxten av allmänna bibliotek kan ses i ljuset av detta tankegods. Valfrid Palmgren, som brukar beskrivas som det svenska folkbibliotekets moder och som blev den första kvinnliga biblioteksamanuensen 1905 på Kungliga biblioteket, var en av de flitigaste förespråkarna för att fria folkbibliotek är en förutsättning för den nödvändiga folkliga bildning som den stundande demokratin skulle komma att kräva av sina medborgare. Palmgren reste 1907 till USA för att studera den amerikanska organiseringen av bibliotek vilket resulterade i den 1909 publicerade rapporten *Bibliotek och folkuppföstran – anteckningar från en studieresa i Amerikas Förenade Stater*. Rapporten spreds bland politiker och beslutsfattare och fick stor betydelse för att utveckla biblioteken mot generösare öppettider och avgiftsfria boklån.

De första studieförbunden, som kom ur de klassiska folkrörelserna; arbetar-, väckelse och nykterhetsrörelsen etablerades och grundades i början av 1900-talet och kunde genom statligt stöd starta sina egna studiecirkelbibliotek. Det största var Stockholms arbetarebibliotek, som kom till på initiativ av Socialdemokratiska Förbundet. En mängd bibliotek med olika aktörer växte fram och samordning i kommunerna krävdes. På 1930-talet inrättades därför centralbibliotek i varje län, som senare kallades länsbibliotek, vars uppgift var att stödja de lokala biblioteken med bokbestånd, kompetens och viss samordning. Kommunreformen på 1950-talet skapade förutsättningar att bygga upp rationella bibliotekssystem med huvudbibliotek och kompletterande filialer och bokbussar.

Folkbiblioteken expanderade under kommande decennier men med varierande standard. För att höja den allmänna nivån aktualiserades frågan om en bibliotekslag som varit en återkommande politisk diskussion. Sveriges första bibliotekslag kom 1996.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet, vilket syftar på all offentligt finansierad biblioteksverksamhet, innefattar bibliotek med kommunal, regional och statlig finansiering. Dessa utgör majoriteten av bibliotek i Sverige.

Sveriges nuvarande bibliotekslag (2013:801), som trädde i kraft den 1 januari 2014, sätter ramarna för verksamheten vid landets offentligt finansierade bibliotek. I lagen står att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning samt främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet. Vidare säger lagen att folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till kommuninvånarnas behov. Folkbibliotekens utbud av litteratur, medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet och verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Uppdraget är därför i viss mån densamma nu som då folkbiblioteken kom till: att ge människor möjlighet att ta del av litteratur, skaffa sig kunskaper och bilda sig, för såväl sin egen skull som för samhällets. Det som förändrats under 1900-talet fram till i dag är formerna för verksamheten, det breddade utbudet, tekniken och medierna.

Folkbibliotekens prioriterade målgrupper är barn och unga, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Biblioteken välkomnar samtidigt alla, det är gratis och öppet för möten mellan människor oavsett bakgrund. Tillgång till gemensamma rum och mötesplatser är centralt för en demokratisk samhällsutveckling.

LITTERATURENS EKONOMI

Det har blivit allt vanligare att benämna ett områdes olika aktörer och ömsesidiga beroendeförhållanden som ett "ekosystem". I det litterära ekosystemet är "litteratur" den centrala komponenten – tryckta böcker, ljudböcker och andra produktioner; de olika format genom vilka läsare och lyssnare tar till sig "litteraturen" från dess upphovspersoner – författarna. I ekosystemet ingår också förlag, boklådor och bibliotek, översättare, förläggare, redaktörer och kritiker. Författarna behöver få sin inkomst tryggad och alla andra aktörer på marknaden måste också överleva. Ekosystemet är därmed beroende av vilka stödsystem som finns runt det.

Många menar att ekosystemet och affärsmodellerna behöver ses över. Med digitaliseringens intåg på bokmarknaden har många format ökat i antal utan att författarna nödvändigtvis får bättre betalt eftersom ersättningsgraden för exempelvis ljudböcker är lägre än tryckta. E-boksutlån slukar en allt större del av bibliotekens medel för inköp. Men i litteraturens ekosystem finns också en allt större flora av läsfrämjande insatser, sätt att läsa tillsammans och en tilltagande aktivitet på nätet kring litteratur. Därför måste också litteraturens ekonomi balanseras mot olika värden.

En stark offentligt finansierad kultursektor

Den svenska kulturpolitiken har sedan 1974 års kulturutredning fokus på att ge alla medborgare i Sverige lika tillgång till att uppleva och utöva kultur, att stärka demokratin och gynna förutsättningarna för konstnärligt skapande och kulturell förnyelse. De målen präglar även regional och kommunal kulturpolitik.

Samverkan kommun-region på kulturområdet är stark, och vilar på landets största regionala kulturbudget med flera strategiska uppdrag där Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen agerar ihop. På nationell nivå stödjer Statens kulturråd satsningar av nationellt och internationellt intresse, och har lyft Göteborg som en förebild inom arbetet med läsfrämjande insatser.

När det gäller det litteraturpolitiska fältet har två statliga utredningar gjorts på området de senaste åren som båda varit fokuserade på läsande: Läsandets kultur (SOU 2012:65) och Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi (2019). Läsfrämjande insatser har därmed dominerat nya stödformer på det litterära fältet, men Statens kulturråd

fördelar också stöd till utgivning av litteratur och produktion och spridning av kulturtidskrifter. Statens kulturråd arbetar med stöd och utvecklingsinsatser för att kulturpolitiken ska ge alla medborgare möjlighet till kunskap, kulturupplevelser och till att utveckla sina skapande förmågor. Stöd till enskilda författare ges främst via stipendier och fonder. Bland de viktigaste är Författarfonden, Författarnas kopieringsfond och särskild biblioteksersättning.

Statens kulturråd hade 2018–2020 i uppdrag av regeringen att genomföra en treårig satsning, Stärkta bibliotek, för att stärka biblioteksverksamheten i Sverige. Folkbiblioteken stod i fokus för satsningen och mottog sammantaget 225 miljoner kronor per år att fördela i syfte att öka utbudet och tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet. Satsningen har fått en fortsättning på ytterligare tre år, med 150 miljoner kronor 2021 och 75 miljoner årligen 2022 och 2023.

Bokmarknaden

Litteratur som näringslivsgren har stadigt växt de senaste åren. Göteborg har 2 543 litterära och konstnärliga företag (11,8 procent av alla registrerade företag) med en årlig omsättning på 428 miljoner kronor (141 miljoner 2015) och en positiv sysselsättningstillväxt (5 procent 2018). De flesta av företagen är förlag. Även inom området kulturtidskrifter är staden och regionen stark med ett flertal av landets främsta aktörer i Göteborg.

På nationell nivå konstaterar Svenska Bokhandlareföreningen att bokbranschen under 2020 stärkts med en försäljningsökning på 8,7 procent (kronor) och 21,5 procent (volym). Det är den digitala försäljningen, både internetbokhandel och digitala abonnemangstjänster, som har haft störst tillväxt och främst på skönlitteraturens område. Den fysiska bokhandeln har tappat över 19 procent (kronor). Siffrorna visar att bokbranschen just nu befinner sig i en period av snabb omvandling. Nya tjänster och nya förlag tillkommer, medan andra såväl förlag som bokhandlare står inför stora utmaningar.

Författares villkor

Ingen sektor och ingen marknad utan huvudpersonerna, i detta fall författarna. Att vara författare har genom historien ofta inte varit en dans på rosor annat än för en av olika anledningar privilegierad skara. Boken är därtill ett medium av en långsam karaktär. Hur svårt är det inte att ta sig den tid som skrivande kräver, om det inte finns pengar i bagaget. Dagens författare lever dessutom i en förändringarnas tid där litteraturkartan håller på att ritas om med bland annat nya affärsmodeller för publicering, destabiliserade utgivningsvillkor och försämrade ersättning i diverse olika sammanhang. Sveriges Författarförbund adresserar dessa och en

rad andra problem i Litteraturpolitiskt program 2022, och uppmanar strömningsföretag, förlag och bokhandel men också Sveriges kommuner och regioner och regeringen att ta sin del av ansvaret för att upprätthålla ett demokratiskt litterärt ekosystem.

Litteraturföreningen Skrift presenterade i september 2020 undersökningen "Att vara författare i Väst" som beskriver hur det är att vara verksam som författare i Göteborg och Väst-sverige. Folkuniversitetet i Göteborg, Författarcentrum Väst och Författarförbundet bistod i processen. Undersökningen baseras på en enkät besvarad av närmare 100 av de cirka 350 författare som är medlemmar i Författarcentrum Väst. Svarande är hälften kvinnor och hälften män.

Majoriteten av de författare som svarade på enkäten är beroende av ett annat yrke utöver sitt författarskap för sin försörjning och skriver vid sidan av en hel- eller deltids-sysselsättning av annan art.

Den verksamma författaren är en kulturell mångsysslare.

De flesta yrkesverksamma författarna har låga eller mycket låga direkta inkomster från sitt författarskap.

Trots de låga inkomsterna upplever dock hälften av de svarande sin ekonomiska situation som trygg och de ekonomiska framtidsutsikterna som goda. Samtidigt upplever drygt 30 procent situationen som otrygg och framtidsutsikterna som mycket dåliga.

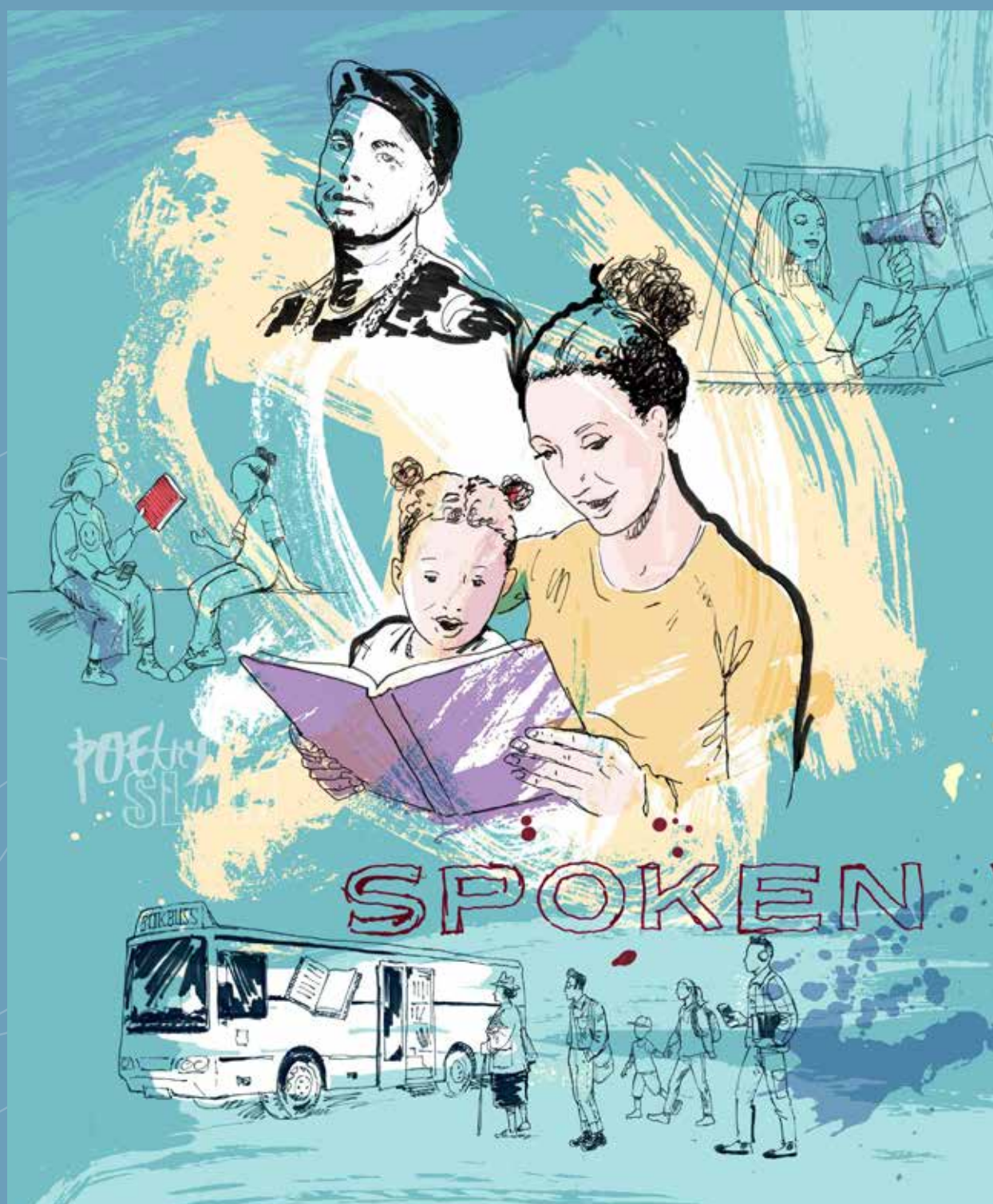

Av de författare som svarade och är boende i Göteborg bor merparten i stadens centrala och/eller resursstarka områden.

Kvinnor som verkar som författare i Göteborg har en generellt tryggare ekonomisk situation, lägger mer tid på sitt författarskap och har större inkomster från det än vad motsvarande män har. De känner sig också mer delaktiga i Göteborgs litteratursamhälle och är mer nöjda med situationen på litteraturens fält.

Svaren på denna undersökning vittnar om behovet att värna villkoren för dem som i grunden utgör huvudhornstenen för alla litterära verksamheter: författarna. Som tidigare framhållits utgörs det litterära ekosystemet av ömsesidiga beroendeförhållanden, där olika styrkeförhållanden och ingående krafter behöver balanseras så att det blir ett demokratiskt ekosystem som svarar mot de kulturpolitiskt anslagna målen.

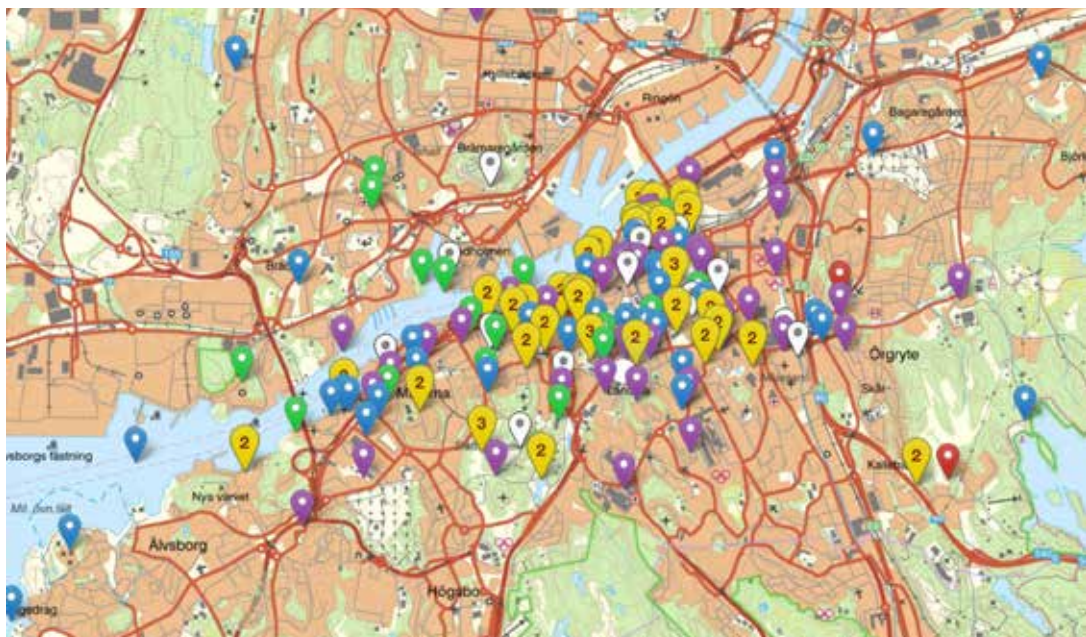

AKTÖRER, ARENOR OCH ARRANGEMANG I VÄSTSVERIGE

1

Bibliotek

Biblioteken är viktiga noder och vitala för det litterära ekosystemet. Folkbiblioteken är ofta den enskilt största budgetposten i kommunernas kulturbudgetar. I många kommuner fungerar folkbiblioteken som kulturhus och är betydelsefulla arenor, både som fysisk mötesplats och som digital plattform, för mötet med författare, litteratur, läsning och upplevelser kring text. Biblioteken vid svenska universitet och högskolor spelar en central roll för kunskapsspridning inom såväl akademien som övriga samhället. Skolbiblioteken är en pedagogisk resurs för elever och lärare i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. En annan viktig del är folkbibliotekens arbete med biblioteksservice på ett antal av regionens kriminalvårdsanstalter. Utöver detta finns det ett antal större sjukhus som har egna bibliotek.

Läsning och utlån årligen

84 procent av invånarna i Västra Götaland läser minst en bok/år

Hälften av invånarna besöker ett bibliotek och lånar i snitt sex böcker/person

Härryda lånar flest böcker, nio böcker/person

Barnböcker toppar statistiken över utlån, men har minskat från 19 till 11 böcker per barn under perioden 2006–2020

En tredjedel av läsarna lyssnar på ljudböcker

Källa: www.regionfakta.com

I Västra Götaland bor 1,7 miljoner invånare i 49 kommuner. Det finns 175 bemannade folkbibliotek på unika adresser varav 55 är integrerade folk- och skolbibliotek. Det finns för övrigt 107 skolbibliotek, 8 sjukhusbibliotek, 9 bokbussar och 37 bokbilar och lådcyklar. Folkbiblioteken i Västra Götaland hade närmare 7,3 miljoner besök under 2020 och med 8,8 miljoner lån av böcker med text. På biblioteken arrangerades 11 844 olika aktiviteter, och här ingår bland annat författarbesök, samtal, debatter, skrivarkurser, lägerverksamhet och rim- och ramsstunder.

Västra Götalandsregionens regionala biblioteksplan är styrande för den regionala biblioteksverksamheten, vägledande för kommunala biblioteksplaner och identifierar prioriterade utvecklingsområden och strategiska inriktningar. En av dessa inriktningar är det Läs- och skrivfrämjande biblioteket där målet är att inspirera till läsoplevelser, stärka litteraturens ställning och öka läs- och språkförståelse. Litteraturen som konst- och kulturområde gynnas av att litterära utövare kan utvecklas och verka i samspel med sina läsare på olika litterära scener och mötesplatser. Här har biblioteken en viktig roll som mötesplats, inte minst kring den samtida litteraturen.

Biblioteken i Göteborg hade under 2019 närmare 4,2 miljoner besök. Stadsbiblioteket Göteborg är stadens mest besökta kulturinstitution med 3 000–5 000 besök per dag och 1,2 miljoner besök 2019. Till följd av pandemin har möjligheten att besöka biblioteken begränsats och biblioteken har då ökat sitt fokus på digitala tjänster och ett uppsökande arbetssätt, framför allt utomhus i staden. Under 2020 ökade till exempel antalet unika låntagare av e-media med 94 procent, något som bidragit till att det totala antalet medieutlån endast minskade med cirka 1,5 procent under 2020. Utöver e-lånen har besökarna lånat fler böcker vid varje besökstillfälle.

Det nuvarande Stadsbiblioteket i Göteborg uppfördes vid Götaplatsen under senare delen av 1960-talet och invigdes 1967. På Världsbokdagen den 23 april 2014 återinvigdes Stadsbiblioteket Göteborg efter att ha renoverats och byggts ut. Barn- och ungdomsavdelningarna har blivit dubbelt så stora, det finns nya scener för arrangemang, fler läsplatser, gruppum och konferensrum.

Världslitteraturhuset är ett av Göteborgs Stads 25 folkbibliotek, beläget vid knutpunkten Gamlestads torg. Biblioteket arbetar med utgångspunkt från uppdraget att ha en världslitteraturprofil med programverksamhet som en viktig del. Här finns också ett våningsplan för barn och unga.

Biblioteken och kulturhusen i Göteborgs Stad arbetar strategiskt med att utveckla det läsfrämjande arbetet i de fysiska rummen, digitalt och i samhället utifrån Läsfrämjandeplan 2022–2025. Biblioteken har under lång tid kraftsamlat för att nå barn med läsinspiration tidigt i livet. Läsfrämjandeplanen sätter fokus på att stärka den röda tråden kring läsning under hela livet. Läsande vuxna är viktiga förebilder för barn och unga, men att stödja vuxnas läsning för egen utveckling och lust är minst lika viktigt som demokratiuppdrag för att minska läsklyftor i samhället. Att förmedla läslust genom hela livet innebär också att lyfta äldres tillgång och möjligheter till läsning tillsammans och i hemmet. Nyblivna pensionärer med nya livsmöjligheter kan genom läsfrämjande aktiviteter stärka sitt läsande för resten av livet, få nya intressen och nya sammanhang.

1.1.1 Läsfrämjande insatser vid folkbibliotek

Biblioteken är en plats och arena för alltifrån sagostunder till författarsamtal och utställningar. Biblioteken bedriver också en mängd satsningar rörande läs- och skrivfrämjande. Alla dessa ryms inte i denna kartläggning, och därför har Kulturförvaltningen i Göteborgs Stad och Förvaltningen för kulturutveckling i Västra Götalandsregionen gjort ett urval.

Barnens bibliotek är en läs-, skriv- och litteraturfrämjande verksamhet och webbplats som riktar sig till barn och unga. Syftet med webbplatsen är att locka till kreativitet och intresse för läsning, litteratur och skrivande samt att innehålla en kunskapsbank för inhämtande av information om barn- och ungdomsböcker och bokskapare. Barn kan även hitta tävlingar, boktips, pyssel, aktuella intervjuer och interaktiva funktioner. Webbplatsen inspirerar och bidrar också med konkret material till skol- och bibliotekspersonal, och under första halvåret av 2021 laddades material ner över 25 000 gånger. Barnens bibliotek har funnits sedan 1995 och drivs av Förvaltningen för kulturutveckling i Västra Götalandsregionen.

Bokstart är ett läs- och språkfrämjande arbete som riktar sig till de yngsta barnen, där biblioteksanställda gör hembesök i familjer som fått sitt första barn. Satsningen erbjuds till familjer som bor i områden som finns på polisens lista över utsatta områden i Göteborg. Bokstartarna arbetar i par när de går ut till familjerna och presenterar sig som ett erbjudande. Fokus ligger på att ge enkla tips för att öka intresset för läsning i familjen. Erbjudandet inne-

bär två hembesök med bokgåvor och en inbjudan till en föreställning eller högläsning på närmaste bibliotek.

Gåvoboken är en gåva i form av en bok, som sedan 2000 ges till alla nyfödda barn i Västra Götaland. Boken delas ut i länets 49 kommuner via barnhälsovården i samarbete med det lokala biblioteket. Gåvoboken är ett exempel på språkstimulerande samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek och ett sätt att inspirera föräldrar att läsa, berätta och sjunga för sina barn, och därigenom stimulera sina barns språkutveckling. Förvaltningen för kulturutveckling administrerar och samordnar arbetet med gåvoboken.

Läsambassadörer – Göteborgs läsambassadörer startade som en del av satsningen "Staden där vi läser för våra barn" för att bättre nå ut till familjer med andra modersmål än svenska. De arbetar på uppdrag av folkbiblioteken och verkar uppsökande på platser där familjer med barn 0–6 år ofta finns: på öppna förskolor, familjecentraler och på kommunala förskolor. De kan också dyka upp med lekfulla miljöer utomhus i anslutning till viktiga mötesplatser för familjer. Läsambassadörerna har rekryterats utifrån sina språkkompetenser och sitt engagemang för läsning. De har genomgått en gemensam utbildning om barns språkutveckling, flerspråkighet och bibliotekens roll.

Läsoteket är en av flera insatser som bidrar till att Göteborg blir en stad där vi läser med och för våra barn. Arbetet har tagits fram av folkbiblioteken i Göteborg i samverkan med andra verksamheter. Materialet är öppet och tillgängligt för alla att använda. Läsoteket innehåller olika inspirationsområden som ger tips, stöd och inspiration i olika situationer och i möten med olika familjer.

Makerspace får unga att utveckla sitt digitala språk. Biblioteken i Göteborg arbetar med språk- och läsfrämjande på många sätt, även digitalt. Med insatsen Makerspace ligger fokus på det egna skapandet, för att uppmuntra unga att själva producera och inte bara vara konsumenter på de digitala plattformarna där de umgås. Utrustningen varierar men kan exempelvis bestå av 3D-skrivare, greenscreen, 360-graderskamera, scanner och datorer. Här lär sig unga i olika åldrar bland annat att programmera, bygga robotar och skapa filmer.

Shared Reading – att främja hälsa och välbefinnande med stöd av litteratur – är ett läsfrämjande koncept som låter människor få möta och reflektera över kvalitetslitteratur. Konceptet har sin grund i den klassiska läsecirkeln och är utvecklat av lärare och forskare vid University of Liverpool. Metoden går ut på att en liten grupp människor träffas och läser berättelser och dikter högt för varandra. En utbildad läsledare hjälper gruppen att samtala om texterna, ofta med utgångspunkt i deltagarnas livserfarenheter. Konceptet välkomnar både vana och ovana läsare, men passar särskilt bra för att väcka läslust, öka språkutveckling och ge personer, som av olika anledningar har svårt att läsa själva, en läsupplevelse tillsammans med andra. Shared Reading används även för att stärka människor i utanförskap eller med psykisk ohälsa. Under 2021–2022 pågår Smultronstället – Shared Reading Skaraborg, ett läsprojekt som innebär att biblioteken i Skaraborgs 15 kommuner tillsammans kommer att arbeta med denna läsfrämjande metod. Förvaltningen för kulturutveckling arrangerar kurser

i metoden för folkbibliotek i regionen, och har även gett utvecklingsstöd till biblioteksmedarbetare som utbildat sig i det biblioterapeutiska arbetssättet.

Sommarboken är sedan 2012 ett läsfrämjande projekt som riktar sig till barn 8–12 år, och som drivs av Förvaltningen för kulturutveckling i Västra Götalandsregionen. Projektet vill sprida lustfylld och kravlös fritidsläsning för lovlediga och sker i samverkan med folkbibliotek. Biblioteken arrangerar träffar under sommaren där det litterära samtalet är centralt, vilket innebär att barnen på olika sätt får möjlighet att prata om sin läsning med varandra och en bibliotekarie. 2021 medverkade cirka 130 bibliotek från hela regionen och minst 6 000 barn nåddes direkt av projektet.

Vuxna i Lärande ger språkstödjande och läsfrämjande insatser för dem som står längst från arbetsmarknaden. Folkbiblioteken i Göteborg har sedan 2003 samarbetat med Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen kring dessa insatser, som numera har stort fokus på nyanlända. Biblioteken ordnar bokcirkclar, språkcaféer och visningar av biblioteket utöver att tillhandahålla lättläst litteratur på rätt nivå.

1.2 Universitets- och högskolebibliotek

Biblioteken vid svenska universitet och högskolor spelar en central roll för kunskapsspridning inom såväl akademien som övriga samhället. De är offentliga bibliotek som i första hand bidrar till utbildning och forskning av hög kvalitet, men de är också tillgängliga för allmänheten. I samspel med lärosätets utbildning och forskning samlar och tillgängliggör biblioteken ett omfattande bestånd av arkivalier, handskrifter, tryckta publikationer och tidskrifter, e-böcker, tillgång till databaser och mycket annat. Biblioteken handleder och erbjuder undervisning i informationssökning, läs- och skrivstöd, akademiskt skrivande, referenshantering samt värdering av källor, samt ger stöd i vetenskaplig publicering, öppen vetenskap, bibliometri och tillgängliggörande av forskningsdata. Universitets- och högskolebiblioteken är viktiga studie- och lärmiljöer för studenter och forskare och därtill öppna platser för möten mellan akademien och det omgivande samhället.

1.2.1 Göteborgs universitetsbibliotek

Göteborgs universitetsbibliotek är ett av Sveriges största och ämnesmässigt bredaste forskningsbibliotek med unika samlingar och tillgång till omfattande digitala källor. Det består av åtta bibliotek: Humanistiska biblioteket, Biblioteket för musik och dramatik, Biomedicinska biblioteket, Ekonomiska biblioteket, Hälsovetarbackens bibliotek, Konstbiblioteket, Pedagogiska biblioteket, Samhällsvetenskapliga biblioteket. Biblioteket finns också digitalt, samt

har ett nationellt bibliotek för genusforskning och likaså ett särskilt ansvar för material från Västsverige. Göteborgs UB har 1 700 studieplatser och 1,24 miljoner besök per år (2019), och innehåller 2 800 000 tryckta volymer, 2 700 000 e-böcker, mer än 5 000 tryckta och 25 000 elektroniska tidskrifter, samt 400 databaser.

Göteborgs UB tillhandahåller och tillgängliggör material inom alla universitetets ämnesområden. Detta inbegriper böcker och tidskrifter inom humaniora, konst och kulturvetenskaper, skönlitteratur för alla åldrar, dramatik och läroböcker till donerade samlingar, rariteter, äldre tryck, handskrifter samt svenska och utländska dagstidningar på mikrofilm.

Handskriftsavdelningens samlingar förvaltar material som ursprungligen bottnar i de arkivalier som förvarades på dåvarande Göteborgs museum. Här fanns bland annat arkivet efter Svenska Ostindiska Companiet och handlingar rörande släkten Ascheberg. När Göteborgs högskola instiftades 1891 fördes dessa samlingar över till det nygrundade högskolebiblioteket. Samlingarna har under 1900-talet och det begynnande 2000-talet byggts på med ett antal arkiv från personer vilka har haft stor betydelse för Göteborgs historia. Samlingarna speglar historien ur ett humanistiskt perspektiv i vid bemärkelse vilket innebär att material av både konst-, litteratur-, musik- och allmänt vetenskapshistoriskt intresse finns inom upptagningsområdet. Handskriftsavdelningen förvaltar även en samling medeltida pergamenthandskrifter samt papyrusfragment av olika slag. Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg, grundat 1778, har därtill sitt arkiv placerat på universitetsbiblioteket.

Handskriftsavdelningen förvaltar flera författararkiv. Här finns först och främst kvarläten-skapen efter tre nationalpoeter: Birger Sjöberg, Nils Ferlin och Evert Taube. Dessa arkiv är av riksintresse, och har avsatt en mängd studier av olika slag genom åren. Här finns även arkiven efter författarna Lars Ahlin, Tage Aurell, Arne Gadd, Gustaf af Geijerstam, Ebbe Linde, Hjalmar Söderberg och Anna Greta Wide, samt efter sångaren och viskompositören Lasse Dahlquist. Handskriftsavdelningens arbete går ut på att kontinuerligt anrika dessa material och att tillhandahålla dem för olika forskningsändamål samt för utställningar och liknande verksamhet. Avdelningen samarbetar också med Litteraturbanken för att göra materialet digitalt tillgängligt, och har även kontakt med olika litterära sällskap kring de författararkiv man har.

KvinnSam är ett nationellt bibliotek för genusforskning och är en unik resurs i Sverige. Här finns ett specialbibliotek, ett kvinnohistoriskt arkiv och Nordens största databas inom genusforskning, samt universitetsbibliotekarier och arkivarie med expertkompetens. KvinnSam är också en del av den starka genusvetenskapliga forskningsmiljö som finns i Göteborg, och universitetsgemensam forskningsinfrastruktur vid Göteborgs universitet. KvinnSam har funnits sedan 1958 och startade som ett privat initiativ för att synliggöra kvinnors historiska och samtida livsvillkor. Pionjärerna Rosa Malmström, Asta Ekenvall och Eva Pinéus samlade in och ordnade upp arkivmaterial, förtecknade litteratur och startade ett förlag. Verksamheten verkade som en stiftelse fram till dess att det blev en del av Göteborgs universitetsbibliotek 1971.

1.2.2 Högskolebibliotek i Västra Götaland

Biblioteket vid Högskolan i Borås har samlingar som utgår från de utbildningar och den forskning som bedrivs vid lärosätet, och dessa består av närmare 120 000 tryckta publikationer och mer än 350 000 e-böcker utöver tillgång till databaser. Biblioteket anordnar ett flertal läsfrämjande aktiviteter. Dessa är en vidareutveckling av bibliotekets pedagogiska verksamheter, med erfarna medarbetare som arbetar med språkhandledning och med undervisning i informationskompetenser. Det finns till exempel en skönlitterär boksamling för att främja läslust, och biblioteket genomför även arrangemang med boktips och diskussioner, riktade mot såväl studenter som högskolans anställda. Här anordnas Biblioteksfrukost med aktuella ämnespresentationer; inför terminsuppehåll ett pop up-bibliotek i Baldershuset med fokus på skönlitteratur i läsfrämjande syfte; filmade Lounge talks med samtal från Biblioteksloungen; samt läsbingo och andra aktiviteter. Biblioteket erbjuder också stöd till studenter som vill starta bokcirkel tillsammans genom att ta fram förslag på bokurval, tillhandahålla bokexemplar och förslag på frågeställningar att diskutera.

Biblioteket vid Högskolan i Skövde har på liknande vis ett bestånd som utgår från lärosätets forskning och utbildningar. Biblioteket ger stöd i frågor kring vetenskaplig publicering, öppen vetenskap, bibliometri och tillgängliggörande av forskningsdata. Biblioteket och Studieverkstan erbjuder handledning och undervisning i informationssökning, akademiskt skrivande, referenshantering samt värdering av källor. Biblioteket är en studiemiljö för studenter, men också en öppen plats för möten mellan högskola och det omgivande samhället.

Biblioteket vid Högskolan Väst har även det ett bestånd som utgår från lärosätets ämnesmässiga inriktning, och inbegriper skönlitteratur för barn och vuxna i relation till läroprogram för grundskola och förskola. Med satsningen "Språkvingen" erbjuder biblioteket stöd med läshandledning och olika lässtrategier i mötet med skilda slag av texter. Biblioteket leder också ett bibliotekari nätverk inom Kunskapsförbundet Väst, med syfte att stärka bibliotekarierna vid skolbiblioteken i det egna närområdet och stärka möjligheterna för olika elevgrupper att söka sig till högre studier. Därtill anordnar biblioteket bokreleaser i samband med nyutgivna böcker och rapporter.

1.3 Skolbibliotek

I bibliotekslagen finns en hänvisning till den bestämmelse i skollagen (2010:800) som föreskriver att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Kravet på tillgång till skolbibliotek gäller oavsett huvudman. Skolbibliotekets verksamhet ska användas som en del i undervisningen för att stärka och främja elevernas läsande, språkliga förmåga och medie- och informationskunnighet. Det finns flera forskningsexempel som belyser välfungerande

skolverksamheter, där integrering av skolbiblioteksverksamheten i undervisningen och samverkan mellan skolbibliotekarie och lärare har skapat förutsättningar för elevers fördjupade kunskapsutveckling.

1.4 Övriga bibliotek, sjukhus och kriminalvård

Biblioteksverksamhet på kriminalvårdsanstalter består av alltifrån olika slag av service från bibliotek till bokbestånd och läsecirklar på plats. Kriminalvården har anstalter i sex av Västra Götalands 49 kommuner: Borås, Göteborg (Skogome och Högsbo), Mariestad (Johannesberg och Rödjan), Mölndal (Sagsjön), Tidaholm (Tidaholmsantalten) och Vänersborg (Brinkeberg). Tidaholmsanstalten är klassad i säkerhetsklass 1, vilket är den högsta säkerhetsklassen av slutna anstalter. Övriga anstalter i regionen är säkerhetsklassade 2.

I samtliga kommuner ansvarar folkbiblioteket för biblioteksservice på anstalterna. Man har avtal med kriminalvården som betalar för personal och service. Servicen innebär att bibliotekarier besöker anstalterna regelbundet. I ett par kommuner är det Bokbussen som kör till anstalten med samma utbud som på övriga hållplatser. Vid besöken levereras beställd media och genom referens- och boksamtal tas nya beställningar emot. På några anstalter bedrivs läsecirklar på plats. Mindre bibliotek finns på anstalterna och det finns även bokbestånd på häkten.

SKOLBIBLIOTEK I VÄSTRA GÖTALAND:

OBS: Skolbibliotek som är bemannade med mindre än 50 procent är inte med i statistiken.

66 kommunala grundskolor (av 748) har bibliotek

28 kommunala gymnasier (av 133) har bibliotek

7 fristående grundskolor (av 106) har bibliotek

2 fristående gymnasier (av 71) har bibliotek

ÖVRIGA BIBLIOTEK, SJUKHUS OCH KRIMINALVÅRD

Sjukhusbibliotek i Västra Götaland:

Biblioteket, Södra Älvsborgs Sjukhus

BUS-biblioteket på Drottning Silvias barn- och ungdoms-sjukhus (patientbibliotek)

Kungälv's sjukhusbibliotek

Sahlgrenska/Mölndal

Sahlgrenska/Östra sjukhuset

Sahlgrenska universitetssjukhuset

NU-biblioteket

Skaraborgs Sjukhus

2

Utbildning och lärande 0-19 år

I svensk skollag anges att alla barn och elever i samtliga skolformer ska ges den ledning och stimulans som de behöver för att utvecklas så långt som möjligt i sitt lärande och personliga utveckling. I läroplanerna för förskola, förskoleklass, grundskola, fritidshem, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola anges att språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade, till exempel i Lgr11: "Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga."

I sina grunduppdrag och via nationella, regionala och lokala satsningar erbjuder skolorna i Västra Götaland en mångfacetterad kultur- och litteraturutbildning. Här presenteras några viktiga resurser som särskilt bidrar inom det språk-, läs- och skrivfrämjande området.

Jag skriver i dina ord är ett projekt för gymnasieskolor och en tävling i syfte att inspirera ungdomar att skriva, som drivs av Författarcentrum Väst sedan 2014 med inspirationsbesök av författare på gymnasieskolor. Numera är tävlingen rikstäckande, i samarbete med Författarcentrum Öst, Syd och Norr. Projektet inkluderar även nyanlända som kan skriva på sitt modersmål och få sina texter översatta.

KULF, KULIS och KuBo – Kultursamordningen i Göteborgs förskolor och skolor vilar på två nätverk av kulturombud: KULF, kultur i förskolan, och KULIS, kultur i skolan. Via KuBo – en digital bokningssida för det samlade konst- och kulturutbudet för förskolor, grundskolor och gymnasieskolor – kan pedagoger och lärare boka in sin grupp eller klass på till exempel skolbio, museibesök och föreställningar i fria kulturlivets regi. Kultursamordningen är ett samarbete mellan kulturförvaltningen och skolförvaltningarna i Göteborgs Stad.

Kulturkatalogen Väst innehåller ett brett utbud av professionell scenkonst, workshops, författarbesök, skolbiofilmer och besök till regionens kulturarv. Kultursamordnare, pedagoger, fritidsledare, föreningsaktiva eller andra kulturarrangörer i Västra Götaland kan välja

bland utbudet. Allt är riktat till barn och unga, allt är kvalitetssäkrat och allt omfattas av det regionala arrangörsstödet som subventionerar programpunkterna.

Kulturskolan är Sveriges största verksamhet för barns kulturutövande. Här finns en mångfald av ämnen och kurser i landets kommuner. Mer än 400 000 barn och unga deltar årligen och verksamheten sker i huvudsak på deras fritid. Bild och form, cirkus, dans, drama och teater, foto och film och musik är vanliga ämnesområden. Kulturskolan i Göteborgs Stad har omkring 7 500 deltagare i åldrarna 6–19 år i de långa ämneskurserna och därutöver cirka 3 500 deltagare i öppen verksamhet, korta kurser och lovverksamhet. I kulturskolans verksamhet är berättande och framför allt barn och ungas eget berättande och skrivande en central utgångspunkt för skapandet. Barn och unga skriver exempelvis manus inom verksamhet i drama, teater och film och skriver texter till musik som spänner från visor, rock och pop till rap och spoken word. Barn och ungas texter utgör grunden för större produktioner i samarbete med etablerade kulturaktörer samt konst- och kulturinstitutioner.

Litteraturveckan är en årlig vecka sedan 1990-talet, där Göteborg fylls av barn- och ungdomsboksförfattare och illustratörer. 2019 fick 12 000 elever i årskurs 2, 5 och 8 besök av totalt 47 deltagande författare under sammanlagt 460 lektioner. 2020 och 2021 var Litteraturveckan digital och 2022 omarbetades den till att enbart omfatta årskurs 5. 2022 genomfördes 143 författarbesök och 3 455 elever deltog. Arrangemanget är ett samarbetsprojekt mellan Göteborg Stads kulturförvaltning och skolbibliotekscentralen på grundskoleförvaltningen med stöd av Västra Götalandsregionen. Omfattningen på Litteraturveckan är unik i Sverige, och några av författarna har varit med ända sedan starten för mer än 25 år sedan.

Skapande skola är ett statsbidrag som ska medverka till att kulturella och konstnärliga uttryck långsiktigt integreras i förskolan, förskoleklassen, grundskolan och i vissa särskilda utbildningsformer. Bidraget, som skolans huvudman söker hos Kulturrådet, ska också öka den professionella kulturverksamheten för och med barnen och eleverna, så att tillgången till kulturens alla uttrycksformer och möjligheterna till eget skapande ökar.

Skolbibliotek i världsklass är en utmärkelse som fackförbundet DIK sedan 2013 delar ut till skolor som lyckats göra biblioteket till en självklar del av hela den pedagogiska verksamheten. De senaste åren har priset delats ut till flera skolor i Västra Götaland: Hammarkullsskolan (Göteborg), Hulebäcksgymnasiet (Mölnlycke), Hvitfeldtska gymnasiet (Göteborg), Landvetterskolan (Härryda), Nösnergymnasiet (Stenungsund) och Schillerska gymnasiet (Göteborg).

Skolbibliotekscentralen är en del av grundskoleförvaltningen i Göteborgs Stad vars huvuduppgift är att på olika sätt stödja, hjälpa och utveckla skolbiblioteken. Skolbibliotekscentralen är en pedagogisk resurs för skolbibliotek och personal på alla skol- och verksamhetsformer inom grundskoleförvaltningen och gymnasieskolor i Göteborgs Stad samt för de friskolor som har avtal.

Språkcentrum har mer än 300 modersmåslärare som tillsammans undervisar i mer än 70 språk. Språkcentrum ger modersmålsstöd, modersmålsundervisning och studiehandledning åt ungefär 14 000 barn och elever från förskola till gymnasium i hela Göteborg och i kranskommunerna.

Öppna förskolan är en mötesplats för familjer med barn mellan noll och sex år. Öppen förskola anordnas som komplement till förskola och pedagogisk omsorg, och regleras av skollagen (2010:800 kapitel 25 §3). I Göteborgs Stads riktlinjer för den öppna förskoleverksamheten anges att öppna förskolan ska främja språkutveckling och läsande för och med barn. Ibland ingår den öppna förskolan i en familjecentral, med barnavårdscentral, öppen förskola och socialtjänst under ett och samma tak. Göteborgs Stad har tillsammans med Västra Götalandsregionen kommit överens om att arbeta familjecentrat, för att se hela familjen i en helhet. Språk- och läsfrämjande insatser är en central del av det familjecentrate arbetssättet, och öppna förskolor är viktiga lokala arenor.

3

Litteraturens nav - upphovspersonernas organisationer

Litteraturens upphovspersoner – författare, översättare och illustratörer – är helt centrala för att det överhuvudtaget ska finnas litteratur. För att samordna och koordinera arbetet är många organiserade i centrumbildningar och föreningar. Dessutom finns det ett antal verksamheter som samverkar genom kulturpolitiska uppdrag, projekt eller medlemsfinansiering; offentliga samlingslokaler, kontorsplatser eller datorer med specifika program som på olika sätt ger stöd till och stärker det lokala litteraturlivet och dess upphovspersoner.

3.1 Centrumbildningar för professionella kulturskapare och konstnärlig verksamhet

Centrumbildningarna finns för att stärka det fria professionella kulturlivet, och gör detta genom att förmedla konst och kultur i hela landet och genom att skapa nya samarbeten och projekt. De är alla ideella medlemsföreningar. Tillsammans är de Sveriges bredaste förmedlare av professionella kulturskapare och konstnärlig verksamhet.

Centrum för dramatik (CFD) grundades 2005 och består av yrkesverksamma dramatiker, manusförfattare och översättare av dramatik som skriver för scen, film, radio, tv och andra medier. CFD förmedlar uppdrag, arrangerar fortbildning och driver projekt. Föreningen har ett regionalt uppdrag, "Manusutveckling i Syd och Väst", för att stärka det dramatiska berättandet i Skåne och Västra Götaland, samt driver projektet "Manustimmen" med klassrumsbesök i skolor i socioekonomiskt utsatta områden för att öka elevernas kunskaper om manusförfattande och stimulera till skrivande. I Västsverige har CFD en regional förmedlare, anordnar rundabordsamtal och seminarier, samt bjuder på publika dramatikersamtal i

samverkan med bland andra Göteborgs Stadsteater och Folkteatern. Föreningen har runt 300 medlemmar.

Författarcentrum Väst (FCV) är en av riksorganisationen Författarcentrums fyra delar (Väst, Öst, Norr och Syd), och omfattar Västra Götaland, Halland och Värmland. För att väljas in som medlem i Författarcentrum gäller samma inträdeskrav som hos Sveriges Författarförbund. FCV:s uppgift är att slå vakt om yttrandefriheten och värna om författares villkor, att vidga kontakterna författare emellan samt att på olika sätt föra litteraturen ut i samhället.

Kärnverksamheten består av en kostnadsfri författarförmedling som drivs tillsammans med Författarcentrums övriga avdelningar. Förmedlingen är avgiftsfri för såväl författare som arrangörer, och används flitigt av bibliotek, skolor, studieförbund och många andra organisationer. Bokningar som går via Författarförmedlingen måste minst arvoderas enligt Sveriges Författarförbunds minimirekommendationer. Förmedlingens databas omfattar cirka 1 600 författare från hela landet, och detta inbegriper FCV:s medlemmar som 2021 var cirka 360 till antalet; författare inom alla genrer samt översättare. Föreningens kansli i Göteborg utgjordes under samma år av fem deltidanställda.

Utöver förmedlingsverksamheten driver föreningen flera författarnätverk, litterära scener, läs- och skrivfrämjande projekt samt arrangerar författardagar och publika evenemang. FCV administrerar också Västra Götalandsregionens översättarstöd för invandrade författare som skriver på ett annat modersmål än svenska, och driver också en tjänst som heter Manushjälpen, som mot ersättning erbjuder professionell manusgranskning.

FCV:s arbete bygger till stor del på samarbeten både inom och utanför landets gränser, med vem eller vilka skiftar med projektens syfte. Den egna scenen Forum för poesi och prosa har samarbeten på tolv orter i Västsverige, det skrivfrämjande projektet för gymnasieelever "Jag skriver i dina ord" har samarbeten över hela landet, och det internationella "Läsning utan gränser" i sin tur i Sydkorea och Uruguay. Projekt kring romska berättelser kopplar FCV till såväl romska organisationer som andra intressenter kring minoritetsspråk och minoritetskultur. Långvariga samarbeten har FCV med bland andra Författarförbundet, Förvaltningen för kulturutveckling VGR, Göteborgs Stads kulturförvaltning och då särskilt Stadsbiblioteket Göteborg, Göteborgs Litteraturhus, PEN Göteborg samt övriga centrumbildningar i väst.

Illustratörcentrum är Sveriges största förmedlare av kreatörer inom visuell kommunikation. Föreningen samlar över 1 300 illustratörer, grafiska formgivare, serieskapare och animatörer med olika uttryck, hantverkskunnande och expertis inom sitt yrkesområde. Bokbranschen är en stor uppdragsgivare när det kommer till all typ av bokformgivning, alltifrån bokomslag och bokillustrationer till bilderböcker. Illustratörcentrum Väst har cirka 220 medlemmar.

Seriefrämjandet grundades 1968 och är Sveriges organisation för konstformen tecknade serier. Seriefrämjandet verkar för att sprida kunskap om seriekonstens unika särart och utveckla den svenska seriekulturen. Verksamheten inkluderar kulturtidskriften Bild & Bubb-

la samt böcker om och med serier, Svenskt Seriearkiv som bevarar seriehistorien, Serieförmedlingen som skapar och förmedlar uppdrag, seriegalleriet Rum för serier, samt festivaler, utställningar, föreläsningar, debatter och mycket mer. Seriefrämjandet delar ut seriepriset Urhunden och arrangerar sedan 2019 den årliga festivalen Seriefest i Väst.

Teatercentrum är en bransch- och arbetsgivarorganisation för fri professionell scenkonst, som också förmedlar och synliggör sina medlemsteatrar. Stommen i förmedlingsarbetet utgörs av den digitala förmedlingsplattformen Aktuellt Utbud samt utbudsdagar. Man driver också kulturpolitiska frågor, ekonomi-, avtals- och arbetsgivarfrågor samt skapar mötesplatser för kompetenshöjning. Teatercentrum samlar i dag nära 100 fria teatrar som genomför över 10 000 föreställningar för mer än 700 000 personer varje år. Teatercentrum Väst har kansli i Göteborg och cirka 20 medlemsteatrar.

Översättarcentrum är en förening för skön- och facklitterära översättare, och driver förmedling av kvalificerade översättare från olika språk och inom vitt skilda områden. Alla medlemmar har översatt minst en bok utgiven på etablerat förlag. Översättarcentrum skapar även litterära mötesplatser, arrangerar seminarier, uppläsningar och kurser, samt fungerar som kontaktyta mellan översättare och förlag, kulturinstitutioner och företag. I Göteborg finns ett flertal medlemmar som ÖC ger fortbildning och skapar mötesplatser för, bland annat under Bokmässan i Göteborg och vid enstaka arrangemang på Göteborgs Litteraturhus. Översättarcentrum är medarrangör till Rum för översättning på Bokmässan.

3.2 Andra intresseorganisationer för upphovspersoner

Dramatikerförbundet är en svensk intresseorganisation för manusförfattare, dramatiker och översättare verksamma inom scen, film, tv, radio, spel och andra medier. Förbundet bildades 1941 och organiserar i dag cirka 650 medlemmar samt arbetar aktivt för att svensk dramatik ska spridas och bevaras. Sedan 1997 driver man pjäsbanken DramaDirekt – Sveriges största samling av modern dramatik. Dramatikerförbundet Väst anordnar Manusbarer och andra arrangemang för manusförfattare och kreatörer i samverkan med bland andra Lindholmen Science Park Film&TV i Göteborg.

Läromedelsförfattarna är Sveriges huvudorganisation för Sveriges författare av läromedel och kurslitteratur. Det är en medlemsdriven intresseorganisation som jobbar löpande för att förbättra villkoren för dessa författare. Organisationen har i dag 1 600 medlemmar och jobbar aktivt för att stärka medlemskåren och nå ut till nya författare. Läromedelsförfattarna anordnar författarsamtal, föreläsningar, diskussionskvällar med mera, delar ut stipendier och hyr ut en skrivstuga. Föreningen har 346 medlemmar i Västsverige och är medlem i Göteborgs Litteraturhus.

Pennskaftet bildades 1988 och är en förening för kvinnliga journalister och fotografer i hela Sverige. Föreningens syfte är att stärka kvinnliga journalister i deras yrkesutövning genom att ordna möten som kan ge både kunskap och inspiration. Den vill också verka för att fler kvinnor syns och hörs i media.

Publicistklubben bildades 1874 och har som sin främsta uppgift att slå vakt om tryck- och yttrandefriheten. Det är en ideell organisation som fungerar som remissinstans i medierelaterade frågor. Publicistklubben arrangerar debatter och utfrågningar, samt delar ut stipendier och priser till journalister i Sverige och utomlands. Tillsammans med Tidningsutgivarna, Sveriges Tidskrifter och Svenska Journalistförbundet vill Publicistklubben bredda och stärka den etiska självregleringen. Publicistklubben är representerad i Medieetikens Förvaltningsorgan MEFO, som är huvudman för Medieombudsmannen MO och Mediernas Etiknämnd MEN. Där bedöms alla medier som anslutit sig till det medieetiska systemet, press, radio, tv och webb, på samma sätt. Publicistklubben Västra kretsen har 570 medlemmar.

Scen & Film är ett fackförbund inom scen- och filmbranschen. Medlemmarna är yrkesverksamma upphovsmän, artister, teknisk och administrativ personal inom svensk teater, film, radio, TV och bio. Detta inbegriper bland annat pedagoger, dramaturger och skådespelare inom teater. Förbundet bevakar sina medlemmars avtal och rättigheter i relation till arbetsgivare, bransch- och yrkesfrågor, scen- och filmpolitik samt delar ut en rad stipendier. Lokalavdelningar finns vid Borås Stadsteater, Folkteatern, Göteborgs Stadsteater och Regi-teater Väst i Borås och i Uddevalla.

Svenska PEN grundades 1922 som ett av PEN Internationals första center, och är en ideell sammanslutning av författare, journalister, översättare, förläggare och andra verksamma inom det litterära fältet. Huvudsyftet är att verka för yttrandefrihet samt för fängslade och förföljda författares och skribenters frihet och rättigheter. Svenska PEN har en stark tradition att arrangera uppläsningar, föreläsningar och debatter, och har ett stort kontaktnät inom den litterära världen även internationellt. I Göteborg har Svenska PEN en aktiv lokalavdelning som ordnar möten och föreläsningar och i samarbete med andra aktörer bland annat Fängslade författares dag.

Sveriges Författarförbund har funnits sedan 1893 och är en facklig organisation för författare och litterära översättare med lång erfarenhet av att arbeta med ekonomiska, juridiska och sociala frågor som rör det litterära yrkesutövandet. Författarförbundet har drygt 3 000 medlemmar. Under de senaste åren har litterära framträdanden, kurser och fackliga möten anordnats på olika håll i landet, bland annat i Göteborg. Arrangerar Litteraturscenen tillsammans med Författarcentrum på Bokmässan i Göteborg.

Teateralliansen startade 1999 och erbjuder etablerade, yrkesverksamma, frilansande skådespelare en villkorad grundanställning, samt erbjuder skådespelarförmedling, kompetensutveckling och skådespelarutbyten. Nyutexaminerade skådespelarstudenter från kandidatprogrammen på samtliga teaterhögskolor i Sverige erbjuds en treårig anknytning till alliansen som brygga mellan studier och yrkesliv. Teateralliansen anordnar regelbundet kurser och workshops i Göteborg, och har etablerat samarbete med bland andra Göteborgs universitet, Scen och Film samt Teatercentrum.

Västra Frilansklubben är den lokala fackklubben för frilansjournalister inom Svenska Journalistförbundet som är verksamma inom Västsverige. Fackklubben jobbar med arbetsrättsliga frågor, fortbildning och opinionsbildning samt att främja och stärka fokus på yttrandefrihets- och demokratifrågor lokalt, nationellt och globalt. Fackklubben har cirka 230 medlemmar i Västra Götaland och Halland.

I Västsverige finns det också flera nätverk för upphovspersoner.

BarnBoksNätet (BBN) har funnits sedan 2000 och är ett nätverk för medlemmar inom Författarcentrum Väst som skriver eller illustrerar för barn och unga.

Klubb Fenix är ett nätverk inom Författarcentrum Väst för författare med annat modersmål än svenska. De utgår från exilförfattarnas särskilda situation och byter erfarenheter, stödjer varandra och driver olika projekt. Därigenom vill de ta aktiv del i Sveriges kulturliv och med sina olika historiska erfarenheter och kulturtraditioner visa på hur kulturell mångfald kan berika samhället.

PoPP (Poeter orkar Poetiska Projekt) är Författarcentrum Västs nätverk för poeter som vill samtala om poesi, arbeta och uppträda tillsammans i olika konstellationer, med olika teman och i samarbete med andra poeter och artister inom andra konstarter. En central del av gruppens arbete är interna textsamtal.

3.3 Infrastruktur för verksamheter

Föreningen Lagerhuset har sedan 1990-talet varit en arbetsplats för förlag, tidskriftsredaktioner, frilansande journalister, översättare och kulturarbetare. Här finns ett trettiotal kulturaktörer som tillsammans utgör ett unikt kluster för småskalig publicistisk och annan kulturell verksamhet. Det är en komplex samverkan mellan föreningar, privata kulturföretag och offentliga aktörer. I Lagerhuset finns bland andra Förlagshuset, ett kluster av förlag, skribenter och en stor ansamling av litterära översättare. Här finns Tidskriftsverkstan, Nätverkstan Kultur, en plattform för utveckling och stöttning av kulturtidskrifter och andra verksamheter, samt redaktionerna för kulturtidskrifterna Glänta, Lira, Ord&Bild samt Offside Press (Filter, Offside och Skriva). I bottenvåningen finns de publika verksamheterna Frilagret, ett kulturhus som drivs av Göteborgs Stad och samlar unga från hela staden, samt Göteborgs Litteraturhus. Sedan 2021 är Lagerhuset ett Folkets Hus och medlem i riksföreningen Folkets Hus och Parker.

Göteborgs Litteraturhus är en ideell medlemsbaserad förening och en plats där litteraturen i all sin mångsidighet står i centrum. Föreningens syfte är att ta tillvara medlemmarnas och allmänhetens litterära engagemang, och verksamheten präglas av ett öppet förhållningssätt till hur litteraturen tar plats i världen. Föreningens medlemmar är ett sextiotal organisationer och grupper som bedriver litterär verksamhet och bjuder in till offentliga litterära arrangemang på den gemensamma scenen. Göteborgs Litteraturhus är en plats för organisering och möten som möjliggör nya samarbeten i litterära projekt. Det är också en scen där ambitiös såväl etablerad som oetablerad litteratur, ny litteratur och nya läsningar av äldre litteratur eller litteratur utan självklart utrymme på befintliga scener och kultursidor får ta plats i offentligheten. Föreningen vill stimulera och ge utrymme för många delar av det litterära fältet att verka och växa: läsare av alla slag, författare, förläggare, redaktioner, översättare, arrangörer, poeter, förmedlare, kritiker och givetvis en litterärt intresserad allmänhet i stort. Göteborgs Litteraturhus samarbetar med en rad mindre och större aktörer, däribland Svenska Institutet, Göteborgs universitet, Folkuniversitetet, Svenska PEN, Hear my Voice (Sydafrika) och Nordiska litteraturhuset i Åmål. Föreningen leds av en styrelse och har två anställda.

MEDLEMMAR I GÖTEBORGS LITTERATURHUS

Afrikagrupperna	Författarcentrum Väst	Offside Press AB
Alma Manusutbildning	Förlagshuset	Ord&Bild
Alastor Press	Glänta	Ordfront förlag
Angereds Folkhögskola	Göteborgs förening för filosofi och psykoanalys	Poesiwerken Publishing
Autor	Göteborgs Poesifestival	Publicistklubben Västra kretsen
Bengt Anderbergsällskapet	Göteborgs Poetry Slam	Radioart
Bo Ejeby Förlag	Göteborgs Psykoterapi Institut	Romska Litterära Sällskapet
Bokhandlareföreningen Västra kretsen	Göthenburgo	Selma Lagerlöf-sällskapet
Bokförlaget Daidalos	Hanaförlaget	Skrivarkollektivet Göteborg
Bokförlaget Korpen	Hundra år i Göteborg	Somali Community Organisation
Bokförlaget Thorén & Lindskog	it-lit	Stollar Bollar
Bokförlaget Tranan	Judiska Salongen	Svenska Afghanistankommittén
C G Jungföreningen i Göteborg	JUDITH'S music and art	Svenska PEN
Clandestino Institut	Kulturföreningen Caminho	Sveriges Författarförbund
Dantekommittén i Göteborg	KulturUngdom	Teg Publishing
Daorson	Kvinnofolkhögskolan	Textival
Dixikon	Lassbo Förlag	Tidskriftsverkstan
Dockhaveri Förlag	Legaud förlag	Tjänstemännens socialdemokratiska förening
Edition Diadorim Arts	Lilla Piratförlaget	Västra Frilansklubben, Journalistförbundet
ETC Göteborg	Läromedelsförfattarna	Vildhallon
Filoprax	Mare Litteratur	Wikimedia Sverige
Föreningen Arbetarskrivare	Merci Poesi	Winter Word Festival
Föreningen Skrift	Meänmaa	Örnen och Kråkan
	Nätverkstan	

Kulturakademin Trappan på Lindholmen i Göteborg erbjuder kompetensutveckling med såväl spets som bredd för professionella verksamheter, grupper och individer inom scenkonst, musik, audiovisuella medier samt bild och form i Västsverige. Ägare är Film i Väst, Folkteatern, GöteborgsOperan, Göteborgs Symfoniker, Regionteater Väst samt Teater Halland. Kurser och workshops erbjuds i samarbete med bland annat teatrar.

Nätverkstan är ett kulturcentrum och en oberoende aktör som sedan 1996 bedriver utbildning, genomför projekt, erbjuder rådgivning och konsultstöd inom kultursektorn. Här finns en öppen medieverkstad, ett resurscentrum för kulturtidskrifter, en redovisningsbyrå för kulturlivet, och utbildningen Kulturverkstan som sedan starten examinerat över 500 kulturprojektledare. Nätverkstan Kulturtidskrifter är en sambandscentral för ett 80-tal kulturtidskrifter och drygt 300 återförsäljare i Skandinavien. En kommissionstjänst gör det möjligt för kulturtidskrifter att hitta nya läsare och för boklådor, nätbokhandlare, museibutiker, caféer och andra försäljningsställen att hitta intressanta tidskrifter. Organisationen erbjuder även prenumerationshantering och prenumerantregister. Genom Medialab tillhandahålls arbetsstationer för dem som arbetar med digital publicering. Nätverkstan är ett icke vinstdrivande aktiebolag med grundarna Ord&Bild och Tidskriftsverkstan som största ägare och Sensus som ytterligare delägare. Nätverkstan administrerar sedan 2015 Västra Götalandsregionens essästöd till skribenter och kulturtidskrifter.

Tidskriftsverkstan har sedan 1992 arbetat för att synliggöra hur kulturtidskrifter utgör en förutsättning för idéproduktion och debatt i ett fungerande demokratiskt samhälle. År 1996 startade Tidskriftsverkstan tillsammans med tidskriften Ord&Bild kulturcentrat Nätverkstan, och har under årens lopp utvecklats från att vara en kollektiv produktionsmiljö för tidskrifter till att anordna tidskriftsträffar och utställningsverksamhet. Tidskriftsverkstan har cirka 25 medlemstidskrifter, de flesta med säte i Västra Götaland.

MEDLEMMAR I TIDSKRIFTSVERKSTAN

Alba.nu

Angeredswebben

Bild & Bubbla

Camino

Cora

Country News

Dixikon

Eyewitness.nu

Folket i Bild/Kulturfront

Fritänkaren

Glänta

Kulturimperiet

Lira

Lyrikvännen

Ny Tid

OEI

Ord&Bild

Ora Jurnal

Paletten

Röda Rummet

Socialpolitik

Västsahara

Zenit

TILLT är ett icke vinstutdelande bolag som ägs av den ideella och medlemsbaserade föreningen Skådebanan Västra Götaland. Föreningen har medlemmar – företag, arbetsplatser, ideella organisationer eller kulturella verksamheter – från hela Västra Götaland, och TILLT har kontor i Göteborg med sju anställda. TILLT tar initiativ till utvecklingsprojekt där konsten och kulturen möter utmaningar på andra samhällsarenor än kulturens, utifrån en vision om ett hållbart samhälle där konsten bidrar till mänskligt växande. TILLT erbjuder uppdrag till 10–20 konstnärer årligen. Målet är att 20 procent av omsättningen ska gå till konstnärer, det kan vara bland andra författare, dramatiker och skådespelare.

En rad nationella branschorganisationer har avgörande betydelse även för Västsverige.

Svensk Scenkonst grundades 1943 under namnet Teatrarnas Riksförbund och är en bransch- och arbetsgivarorganisation för verksamheter inom professionell scenkonst inom alla sektorer: privat, kommunal, regional och statlig. Den ideella föreningen representerar över 100 teatrar, orkestrar, operahus, danskompanier, regionmusikorganisationer, produktionsbolag och andra verksamheter inom den svenska scenkonsten.

Svenska Antikvariatföreningen (SVAF) grundades 1936 och är en bransch- och intresseförening för antikvariat i Sverige. Föreningen är en av de äldsta antikvariatföreningarna i världen, och var med och grundade den internationella sammanslutningen för antikvariat – International League of Antiquarian Booksellers (ILAB). SVAF har ett femtiotal medlemmar runt om i Sverige och driver tillsammans med systerföreningarna i Danmark, Finland och Norge sökmotorn antikvariat.net. Föreningen har medlemsantikvariat i Göteborg.

Svenska Bokhandlareföreningen bildades 1893 och är en ideell branschorganisation för Sveriges bok-, pappers- och kontorsvaruhandlare. Bokhandlareföreningens uppdrag är att sprida information om böcker och läsande och att skapa förutsättningar för ett brett och kompetent nät av bokhandlare i Sverige. Föreningen ska tillvarata medlemsföretagens gemensamma intressen såväl internationellt som inom Sverige. Det gör föreningen bland annat genom att föra medlemsföretagens talan i förhållande till beslutsfattare, leverantörer och andra intresseorganisationer. Bokhandlareföreningen har drygt 50 medlemsföretag i Västra Götaland.

Svenska Förläggareföreningen instiftades 1843 och är de svenska bokförlagens branschorganisation som arbetar för en öppen och fri bokmarknad, en stark upphovsrätt och det fria ordet. Medlemmar är professionella bokförlag, större och mindre såväl skönlitterära förlag som fackboksförlag. I dag utgör medlemsförlagen runt 70 procent av omsättningen i branschen. Föreningen delar årligen ut det uppmärksammade Augustpriset, samt Lilla Augustpriset, som är en skrivartävling för ungdomar 16–20 år. Många av medlemsförlagen är årligen återkommande utställare vid Bokmässan i Göteborg.

I Västsverige finns även branschorienterade nätverk.

Förlagsnätverket i Västra Sverige är ett samarbete mellan Göteborgs Litteraturhus och Förvaltningen för kulturutveckling inom Västra Götalandsregionen. Bakgrunden är rapporten *Det litterära ekosystemet i Västra Götalandsregionen – en kartläggning av litteraturen* som underströk att förlagen är en mycket viktig del av regionens litterära liv. Nätverket fokuserar på samverkan och fortbildning med förlagens utmaningar och villkor i fokus.

4

Ekosystem för utgivning

Skrivprocessen är vanligtvis något som sker i ensamhet. Men efter det ska texten bli bok – fysisk i papper, men också allt oftare en digital e- eller ljudbok – som sedan ska nå läsaren. Vanligtvis sker bokutgivning via förlag som sedan distribuerar boken till bokhandlare och andra återförsäljare. I denna kedja får ofta boken också ett nytt liv via antikvariaten.

4.1 Förlag i Västra Götaland

Förlagen i Västsverige är generellt ganska små med upp till tre anställda. Undantaget är Tukan förlag, regionens största aktör med en utgivning om 406 titlar (2021) och 23 anställda. Då många av förlagen är verksamma inom en nisch eller ett specialområde, är flera av dem – sin ringa storlek till trots – likväl inflytelserika och agendasättande. Trots att de västsvenska förlagen i strikt mening är konkurrenter sker det ofta olika samarbeten dem emellan. Här presenteras de i bokstavsordning med några beskrivande ord.

Akademius Förlag ger ut sakprosa och skönlitteratur inom bland annat personlig utveckling, föräldraskap och utbildning.

Alastor Press ger huvudsakligen ut översatt litteratur från förra sekelskiftet som faller inom ramarna för dekadensen, symbolismen och andra närliggande riktningar.

Arche Press har bokutgivning inom fälten psykoanalys, humaniora och arkitektur.

Autor är ett bokförlag och en ideell förening med syftet att bedriva bildningsverksamhet inom det litterärt konstnärliga området.

Belletrist Publishing är ett idédrivet förlag vars utgivning är A-märkt, vilket innebär att varje bok har minst två namngivna kvinnliga karaktärer som pratar med varandra om något annat än män.

Bo Ejeby Förlag publicerar musikaliska läroböcker, vissamlingar och körnoter samt är återförsäljare av musiklitteratur, noter och cd-skivor.

Bohusläns museums förlag ger ut böcker med anknytning till museets utställningar och Bohuslän. Inte längre aktivt.

Breakwater Publishing ger ut sjöfartslitteratur för yrkessjöfarten och fritidsseglare. Utöver böcker produceras också grafiskt material och webbsidor för uppdragsgivare inom sjöfarten.

Båtdokgruppen specialiserar sig på litteratur om båtar, kust och hav.

Catoblepas förlag ger ut svensk fantasylitteratur.

Bokförlaget Daidalos ger ut litteratur inom filosofi, samhällsfrågor, historia, ekonomi, miljöfrågor, pedagogik och litterär essäistik.

Dalslands explorer har utgivning av böcker, affischer, guider, kartor och kortböcker om natur, kultur och historia i Dalsland.

Delfyne Förlag ger ut udda klassiker från antiken och framåt inom områdena erotik, humor och samhällskritik.

Edition Diadorim Arts ger ut litteratur, företrädesvis från Brasilien och Portugal, poesi, essäer och dramatik. Anordnar även seminarier samt evenemang med musik, poesi och utställningar.

Dockhaveri Förlag är ett litterärt kollektiv och bokförlag vars utgivning bland annat rör politiska frågor kring femininitet, funktionalitet och motstånd.

Ekphrasis förlag har klassikerutgivning såväl som nyskriven litteratur. Främst poesi och essäistik.

Folkuniversitetets Akademiska Press ger ut böcker inom humaniora, vetenskap, språk och samhällsfrågor.

Fortuna Förlag ger ut fälthandböcker samt populärvetenskapliga böcker med historisk inriktning.

Gavrilo förlag är inriktade på skönlitteratur från forna Jugoslavien och Spanien.

Glänta Produktion har utgivning som rör politik, filosofi, litteratur, forskning och konst, ofta i essäform.

Hanaförlaget ger ut litteratur på kurdiska, persiska och svenska.

Hoc Press ger ut lyrik och samtida svensk skönlitteratur samt sakprosa.

Idus förlag har övervägande barnboksutgivning.

it-lit har utgivning av skönlitteratur och poesi, såväl svensk som översatt.

Kikkuli Förlag har specialiserat sig på ämnen som funktionsnedsättning, utanförskap, rasism och flyktingfientlighet. Övervägande barn- och ungdomsutgivning.

Konstepidemin förlag ger ut böcker av konstnärer och med projekt knutna till Konstepidemins verksamhet.

Konststycke Förlag ger ut illustrerad facklitteratur inom områdena konst, poesi och möbelsnickeri.

Bokförlaget Korpen har utgivning som rör samhällsfrågor, vetenskap och konst, ofta i essäform.

Lindelöws bokförlag ger ut både skönlitteratur, biografier och faktaböcker samt nyöversatta klassiker.

Makadam Förlag ger ut vetenskaplig facklitteratur inom humaniora och samhällsvetenskap.

Memo förlag har utgivning av barn- och ungdomsböcker såsom fantasy och deckare.

Mimer bokförlag ger ut böcker framför allt inom ämnen och genrer som historia, klassisk skönlitteratur, nutida skönlitteratur samt religion och filosofi.

Noatun Förlag har utgivning kopplad till natur och kultur.

Bokförlaget Nona är systerförlag till Tukan förlag, och ger ut skönlitteratur, biografier och memoarer av både svenska och utländska författare.

Offside Press ger ut magasinen Filter, Offside och Skriva. Har också utgivning av reportageböcker, biografier och annan sakprosa.

Oppenheim Förlag ger ut allmänlitteratur av såväl svenska som utländska författare.

Ordfront förlag ger ut samhällsdebatt, historia, kulturhistoria, handböcker i skrivande, demokrati och folkbildning samt skönlitteratur. Har sin bas i Stockholm, men också verksamhet i Göteborg.

Ordspår förlag publicerar poesi och poetiska samlingar för alla åldrar. Ordspår har som ändamål att värna om mångspråkigheten i Sverige.

Palabra förlag har utgivning med inriktning på spansk och latinamerikansk litteratur.

Poesiwerken Publishing är ett mikroförlag och nätverk för Göteborgs undergroundpoesi.

Bokförlaget Pontes ger främst ut översatt litteratur inom genrer och ämnen såsom poesi, romaner, biografier, arkitektur, ekonomi och filosofi.

Rosegrove Förlag är ett förlag med inriktning på skönlitteratur och böcker inom personlig utveckling.

Seraf förlag är ett fantasyförlag som också har utgivning av feelgood och romance.

Speja Förlag ger ut bilderböcker, kapitelböcker och faktaböcker för barn. Speja Förlag är en del av Votum.

Stellar förlag är en del av Idus förlag med inriktning på romaner och deckare för vuxna, framför allt av redan etablerade författare.

Teg Publishing är ett bokförlag, skivbolag och medieproduktionsbolag som producerar och publicerar lyrik, musik, dokumentärfilm och poddradio.

Bokförlaget Thorén & Lindskog ger ut skönlitteratur, såväl i översättning från framför allt tyska, som av svenska författare.

Bokförlaget Tid och Rum ger ut skönlitteratur, fackböcker och dokumentärt material. Kulturhistoria och samhälle, svenskt och internationellt.

Bokförlaget Tranan ger ut översatt litteratur från hela världen. Har sin bas i Stockholm, men också verksamhet i Göteborg.

Tre Böcker Förlag hade i början stark inriktning på faktaböcker och skönlitteratur om Västkusten och Göteborg. Under senare år ökade utgivningen av kriminalromaner. Ingen aktiv utgivning.

Trombone har utgivning med fokus på svensk samtidspoesi och prosa, samt ett litet antal översättningar.

Tukan förlag har en bred utgivning i många ämnen, både barn- och vuxenutgivning. Tukan förlag, Bokförlaget Nona och Tukan förlag Läromedel ingår alla i Tukanen AB.

Una förlag ger i första hand ut skönlitteratur på bosniska och svenska. Distribuerar även andra förlags böcker från det sydslaviska språkområdet.

Verbal Alfa är Sveriges första skivetikett för spoken word.

Vildhallon ger ut böcker, musik och olika typer av kort- och brädspel.

4.2 Egenutgivning

Att själv ge ut en bok har de senaste 15 åren blivit allt lättare. Framst för att formgivningsprogram, trycktjänster och internetbokhandel underlättat själva produktions- och distributionsprocessen. Det har skapat en delvis ny typ av enmans- och hybridförlag. Ibland är författaren sin egen förläggare och ger enbart ut sina egna böcker, men en del aktörer har vidgat verksamheten och börjar efter hand alltmer likna traditionella bokförlag, vilket gör att det finns en viss gränsdragningsproblematik.

Bokförlaget Aimée	Bokförlaget Gulsporren	Papamoscas bokförlag
Bokförlaget Akvaristen	Göteborgs Bokförlag	Bokförlaget Pomona
Allá bokförlag	H&H Bokförlag	Bokförlaget Radius
Alster Bokförlag	Haga bokförlag	Bokförlaget Rask & Rask
Alternativa Bokförlaget	Bokförlaget Hildur	Bokförlaget Reell Kompetens
Anarchos förlag	Bokförlaget Hängmattan	Rehnströms bokförlag
Bokförlaget Andersson & Bäcker	Inhamn Förlag	Renérius bokförlag
AnomaR Förlag	ISL Förlag	Bokförlaget Renässans
Bokförlaget Anthropos	Bokförlaget Jaken	Bokförlaget Revolution
Ariela bokförlag	Bokförlaget Jota	Bokförlaget Rosenhill
Atbin bokförlag	KHMP Förlag	Rundqvists bokförlag
Baksug Bokförlag	Kimpese bokförlag	Bokförlaget Rysare
Blackbook Publications	Bokförlaget Klassiska deckare	Sagostunden bokförlag
Bokförlaget Briggen	Klickerförlaget	Secourong Förlag
Bubblan Bokförlag	Kloster Förlag	Selinoë Bokförlag
Bokförlaget Constantia	Kulturhistoriska Bokförlaget	Seriöst Förlag
Didaktisk Tidskrift Förlag	Cues	Bokförlaget Skrivaren
Diktonius Text	Kyrkliga förbundets bokförlag	Slussen bokförlag
DUO bokförlag	Bokförlaget Kärret	Bokförlaget Square Mile UF
Ebes Förlag	Lassbo Förlag	Staka bokförlag
Enzo bokförlag	Linnéa Bokförlag	Bokförlaget Stormklockan
ESMG CD bokförlag	Bokförlaget Lucifer	Syneidos Kvalitetslitteratur
Exento Bokförlag	Bokförlaget Lunden i Gökhem	Tarancos bokförlag
Bokförlaget Exodus	Bokförlaget Lyckan	Topelius bokförlag
Fram bokförlag	Maktaba bokförlag	Truffe bokförlag
Bokförlaget Framtiden	Midars Books & Music	Bokförlaget Ung & Dum UF
Bokförlaget Fyra Krumelurer	Bokförlaget Mynta	Förlag Universum Noll
Bokförlaget Glimra	Mäster Morris bokförlag	Viktoria bokförlag
Bokförlaget Golondrina	Möldals bokförlag	Visto förlag
Bokförlaget Gröna villan	NorLAg Konst- och Bokförlag	Bokförlaget Vitsippan
	Bokförlaget Oktant	VÄXA Bokförlag
	Ordbilder Media	

4.3 Bokhandel

Bokhandeln är en näringsgren med såväl grossist- som detaljhandel för försäljning av böcker och andra förlagsprodukter, med behov av vissa branschstödjande funktioner som bokmässor, kataloger och tidskrifter. Butikerna är i ökande grad organiserade i rikstäckande butikskedjor, så även i Västsverige.

Adlibris Göteborg
Ahlqvist Papper o Lek Vårgårda
Akademibokhandeln Borås City och Borås
Knalleland
Akademibokhandeln Frölunda Torg
Akademibokhandeln Göteborg Backaplan
Akademibokhandeln Göteborg Nordstan
Akademibokhandeln Göteborg Västra Hamngatan
Akademibokhandeln Mölndal
Akademibokhandeln Skövde
Akademibokhandeln Trollhättan
Akademibokhandeln Vänersborg
Aniara Göteborg
Axel Ericssons Bokhandel Lidköping
Bengtssfors Bok- & Pappershandel
Bok & Bord Alingsås
Bok & Co Göteborg
Bok & Co Kungälv
Bok & Co Lerum
Bok & Co Partille
Bok & Co Stenungsund
Bok-Klippen i Göteborg
Bokhandeln i Alingsås anno 1848
Bokskåpet Barn- och Ungdomsbokhandel Göteborg
Borås Studentbokhandel
Breakwater Publishing Göteborg
Böcker & Blad Henån
Böcker & Blad på Torp Uddevalla
Campusbokhandeln Göteborg
Campusbokhandeln Skövde
Chalmers Bokhandel Göteborg
Din Bok & Co Bokhuset Göteborg
Ekeskogs Bokhandel Ulricehamn
Elanders Bokhandel Tibro
Gregarts Studentböcker Trollhättan
Hallmans Bokhandel Uddevalla
Hjo Bokhandel
Karlsborgs Bokhandel
Lilla Bokskåpet Göteborg
Lilla Therese Bokhandel Göteborg
Lohrs Pocket MedMera Göteborg
Lysekils Bok & Kontorshandel
Majornas böcker och kaffe Göteborg
Mariaplans bokhandel Göteborg
Mölnlycke Bokhandel
Nautic Center AB Västra Frölunda
Norders Bokhandel Falköping
Näckrosen Bokhandel Göteborg
P.W. Karströms Bokhandel Mariestad
Pocket Shop (Centralstationen) Göteborg
Pocket Shop (Landvetter flygplats) Göteborg
Pocket Shop (Kungssportsplatsen) Göteborg
Regnbågens böcker och smycken Göteborg
Science Fiction-bokhandeln Göteborg
Shabeelle Bookshop Göteborg
Skara Bok & Lek
Skene Bokhandel
Strömstads Bokhandel
Tidaholms Bokhandel
Vara Bok- & Kontorsvaruhandel
Wide Store Borås
Åmåls Bok- & Pappershandel

4.4 Antikvariat

Antikvariatbokhandeln bedriver handel med företrädesvis äldre och begagnade böcker och manuskript. Mycket av antikvariats försäljning sker i dag samtidigt via internet. Den största svenska sökmotorn för antikvariska böcker är Bokbörsen. Den mest omfattande sökmotorn för nordiska antikvariat är Antikvariat.net.

Antikvariat Abraham Tibro
Antikvariat Akropolis Uddevalla
Antikvariat Asken Mariestad
Antikvariat Farendal Tiarp
Antikvariat Faust Göteborg
Antikvariat Genealogica Mölnlycke
Antikvariat Gjørwell Göteborg
Antikvariat Nordh Lidköping
Antikvariat Pan Göteborg
Antikvariat Riddaren Timmersdala
Antikvariat Röde Orm Göteborg
Antikvariatet Böckernas Hus Tidän
Antikvariatet i Skövde
Antiquaria Bok- och Bildantikvariat Göteborg
Ariadne Antikvariat Dannike
Berghs Antikvariat Dannike
Bohusläns bokhandel & antikvariat Skärhamn
Bokkistan Göteborg

Boknätet Skåpafors
Dolores Serier Hyssna
Eldsflammans Förlag & Antikvariat Fåglum
Floby Antikvariat
Grönings Antikvariat Åmål
Guldhedens Antikvariat Göteborg
Knorrens Antikvariat Lundsbrunn
Lidköpings Antikvariat
Liljans Antikvariat Göteborg
Mare litteratur Göteborg
Mariaplans Antikvariat Göteborg
Moberg Antikvariat Borås
Nordbergs Antikvariat Uddevalla
Sagobjörnen Göteborg
Serieknodden Göteborg
Skene Antikvariat
Steneby Antikvariat Dals Långed
Åstols Bok & Antikvariat

Stora bokavdelningar finns även på en del second hand-butiker i Västsverige, och begagnad studentlitteratur kan köpas på Campusbokhandlar.

5

Litteraturkritik, litteraturbevakning och kulturtidskrifter

En central del av litteratursamtalet är kritiken. Det kan handla om alltifrån en kortare anmälan till en längre text som är att likna vid ett verk i sin egen rätt. Detta samtal förs traditionellt i allmänt spridd media som radio, tv, på dags- och kvällstidningarnas kultursidor samt i kulturtidskrifterna. På senare år har detta samtal kompletterats med bokbloggar, podcasts och sociala medier.

5.1 Tv, radio, dagspress och kvällspress

Sveriges Television, SVT. I Göteborg produceras förutom nyhetsprogram även så kallad allmän-tv, exempelvis barnprogram, underhållning, drama, faktaprogram, dokumentärer och kulturprogram. SVT:s program Kulturfrågan Kontrapunkt har stor tyngdpunkt på litteratur, och flera av såväl litteraturforskarna vid Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion vid Göteborgs universitet som andra sakkunniga från regionen anlitas återkommande av redaktionerna för public services kulturprogram. Nyhetsprogrammet SVT Väst har redaktioner på fyra olika platser i regionen: Göteborg, Angered, Borås och Uddevalla.

Sveriges Radio, SR har fasta redaktioner i Göteborg, Borås, Skövde, Uddevalla och Åmål. Flera riksprogram i P1, P2, P3 och P4 har redaktioner i och sänds från Göteborg, däribland P1 Kultur, Kulturnytt i P1 och Kulturnytt i P4 som tillsammans svarar för den främsta litteraturbevakningen i form av nyheter, reportage och kritik. P4 är den lokala radiokanalen som sänder nyheter, sport och underhållning, och här intervjuas ofta lokala författare. I regionen finns P4 Göteborg, P4 Väst, P4 Sjuhärad och P4 Skaraborg. Litteraturveckan i P1 – där Sveriges Radios romanpris, Sveriges Radios lyrikpris och Sveriges Radios novellpris utses – har sänts från Göteborg. Till Sveriges Radios romanpris nominerar en expertjury ett antal verk där vinnaren sedan utses av bokcirkel, år 2018 av bokcirkel med säte i Göteborg och Västsverige. Sveriges Radio Göteborg gör även produktioner för SR Drama och SR Drama Unga, med såväl nyskriven dramatik som dramatisering av litterära verk.

Göteborgs-Posten är Göteborgs största tidning och en del av Stampen Media som även driver lokaltidningarna Alingsås Tidning, Bohuslänningen, Hallands Nyheter, Hallandsposten, Kungsbacka-Posten, Kungälv-Posten, Lokaltidningen STO, Mölndals-Posten, Strömstads Tidning och TTELA samt gratistidningarna AlingsåsKuriren, Lerums Tidning, ST-tidningen och Varbergsposten. Göteborgs-Posten når sex av tio göteborgare varje dag i print och i digitala kanaler. Tidningen har en omfattande kultur- och litteraturbevakning, och har utöver redaktionen i Göteborg även redaktioner i Borås och Partille.

GT är Västsveriges kvällstidning och en del av Expressen, med en viss lokal litteraturbevakning.

Borås Tidning är Borås och Sjuhäradsbygdens största tidning, och en del av Gota Media som också ger ut Ulricehamns Tidning. Borås Tidning har över åren satsat på kvalificerad kulturjournalistik. Profilen stärks ytterligare av att tidningen varje år delar ut Borås Tidnings debutantpris.

Dagens Nyheter är en Stockholmsbaserad dagstidning som sedan hösten 2019 har en redaktion i Göteborg. DN har ingen redaktion som specifikt bevakar kulturen i Västsverige, utan detta görs från Stockholm.

ETC Göteborg är en vänster- och miljöorienterad dagstidning grundad 2017 i Göteborg av ETC. Viss bevakning av det lokala kulturlivet inklusive recensioner.

Västsvenska dags- och veckotidningar med viss bok- och litteraturbevakning är Alekuriren, Bohuslänningen, Dalslänningen, Falköpings tidning, GöteborgDirekt, Hjo Tidning, Knallebladet, Lokalpressen Härryda, Lokalpressen Lerum, Lokalpressen Partille, Lt Stenungsund/Tjörn/Orust, Lysekilsposten, Mariestadstidningen, Markbladet, Melleruds Nyheter, Nya Lidköpings Tidning, Provinstidningen Dalsland, Skaraborgs Allehanda, Skaraborgsbygden, Skaraborgs Läns Tidning, Skövde Nyheter, Svenljunga & Tranemo Tidning, Torslanda-Öckerötidningen, Tidningen Västsverige, Ulricehamns Tidning, Västgöta-Bladet och Västgötatidningar.

5.2 Tidskrifter och kulturtidskrifter

Tidskrifter är en betydelsefull garant för att obundna röster ska få komma till tals i offentligheten och för att läsare ska få tillgång till fördjupande och initierade texter inom olika ämnesområden, i kulturtidskrifter ofta om litteratur. Tidskrifternas relevans blir påfallande i takt med att texter av fördjupad karaktär ges allt mindre utrymme i dagspress, och kulturtidskrifternas betydelse för litteraturområdet är påtaglig.

I Göteborg och resten av regionen finns flera redaktioner för inflytelserika kulturtidskrifter. Flera av dem har sina redaktioner i Lagerhuset. Däribland Ord&Bild och tidskriften Glänta, som båda är bland de tidskrifter i landet som uppbär högst statligt stöd från Statens kulturråd och även ingår i det europeiska tidskriftnätverket Eurozine som samlar tidskrifter från hela Europa.

Som en följd av de många verksamma redaktionerna i Göteborg är det också här som fördjupad kompetens på tidskriftsområdet har vuxit fram. Två viktiga organisationer för detta är Tidskriftsverkstan och Nätverkstan. Det var Tidskriftsverkstan och tidskriften Ord&Bild som grundade Nätverkstan 1996, och i över 20 år har Nätverkstan fungerat som nationellt nav, kompetensresurs och administrativ stödfunktion för Sveriges kulturtidskrifter. Under tiden har också Tidskriftsverkstan utvecklats från att vara en produktionsmiljö och en kollektivverkstad till ett mer direkt arbete med att synliggöra kulturtidskrifterna.

Ordförandeskapet i Föreningen för Sveriges kulturtidskrifter och Nordisk Kulturtidskriftsförening har sin hemvist i Göteborg sedan 2008 respektive 2009, och i samarbete med Nätverkstan kunde den första nordiska konferensen för kulturtidskrifter någonsin arrangeras 2019. Ett nittiotal redaktörer från Nordens fem länder kom till Göteborg för att diskutera gemensamma utmaningar och ta del av den verksamhet som finns i staden.

Alba.nu är landets äldsta nättidskrift som startades 1996. Tidskriften tar upp en stor bredd av ämnen, ofta i temablock. Tyngdpunkten är recensioner av aktuell litteratur och teater.

Arche, ursprungligen Psykoanalytisk Tid/Skrift 2002–2011, är en kulturtidskrift som ges ut av Freudianska föreningen i Göteborg och utkommer med två dubbelnummer per år. Tidskriften publicerar författare, konstnärer, forskare, intellektuella och psykoanalytiker som är verksamma inom det breda fältet psykoanalys, idéhistoria, filosofi, arkitektur, konst och skönlitteratur.

Camino är ett kooperativt utgivet digitalt livsstils- och samhällsmagasin som startade som papperstidning 2007, och utkommer med fyra nummer per år. Magasinet har fokus på hållbart samhälle och hållbar livsstil, och detta inbegriper diskussioner och recensioner av skönlitteratur och facklitteratur av intresse inom miljöområdet.

Dixikon är en nättidskrift som startades 2007, där svenska skribenter skriver recensioner och essäer om utländsk kultur och litteratur som inte är översatt till svenska eller på annat sätt redan är känd här, och då företrädesvis från andra språkområden än det engelska.

Filter är ett reportagemagasin, som sedan 2008 utkommer med sex nummer per år med tonvikt vid berättande journalistik, granskningar, intervjuer och reportage. Magasinet ges ut av Offside Press, och utdrag ur aktuell litteratur, bevakning genom notiser och intervjuer är ofta förekommande.

Fritänkaren är en tidskrift som sedan 1992 utkommer med ett tiotal nummer per år om litteratur, musik, film, politik, filosofi och religion.

Glänta startades 1993 och utkommer med fyra nummer per år. Tidskriften rör sig i gränslandet mellan filosofi, litteratur, konst, politik och historia. Med oregelbundna mellanrum arrangerar Glänta även samtal, föreläsningar, fester och annat. I tidskriftens anda är också Förlaget Gläntas produktion. Glänta ingår i det europeiska nätverket Eurozine.

Information Research är en engelskspråkig vetenskaplig digital tidskrift som utkommer med fyra nummer per år. Tidskriften, som är knuten till Högskolan i Borås, innehåller vetenskapligt granskade texter inom arkivkunskap, informationsvetenskap och närliggande forskningsfält.

Meänmaa är en delvis meänkielispråkig tidskrift, startad 2009 och som sedan 2015 är en renodlad kulturtidskrift. Tidskriften utkommer med fyra nummer per år och innehåller framför allt skönlitterära texter på meänkieli och svenska, både nyskrivna texter och äldre texter som också har översatts till meänkieli.

NKT Nordisk kulturpolitisk tidskrift (The Nordic Journal of Cultural Policy) är den enda vetenskapliga referee-tidskriften för kulturpolitisk forskning i Norden. Den startades i sin nuvarande form 1997, och utkommer normalt med två nummer per år. Utgivare är Centrum för kulturpolitisk forskning vid Högskolan i Borås, och redaktionen är ambulerande mellan de nordiska länderna.

Ora Jurnalo är en Göteborgsbaserad tidskrift på esperanto som handlar om språket, och som översätter utdrag ur böcker och poesi till esperanto.

Ord&Bild är en tidskrift som sedan 1892 har varit en röst i samtiden, en plats för konst-, kultur- och samhällsdebatt, för såväl nyskriven svensk som nyöversatt utländsk prosa och poesi, för essäistik, kritik och gränsöverskridande skapande mellan ord och bild. Ord&Bild är Sveriges äldsta kulturtidskrift och är i dag en oberoende radikal tidning som utkommer med fem nummer per år. Tidskriften ingår i det europeiska nätverket Eurozine.

Paletten är en kulturtidskrift för samtida konst som startade 1940. I fyra nummer per år skildrar tidskriften konstlivet, introducerar konstnärskap och initierar konstdiskussioner. Ambitionen är att kritiskt undersöka konstens villkor och funktioner i vår tid, ofta i essäns form och med en flytande gräns mellan konst och litteratur.

Tidningen Skriva är en tidning om skrivande med inspiration, fördjupningar i det litterära hantverket, guider och författarporträtt. Skriva utkommer med sex nummer per år, och i varje nummer delar Sveriges främsta författare och skrivlärare med sig av råd och erfarenheter. Skriva grundades 2011 och ingår sedan 2016 i Offside Press.

Tidskriften Staden är sedan 2012 en litterär tidskrift för den modernistiska vågen. Här finns texter skrivna i Skandinavien, men även översättningar av en växande grupp unga författare bosatta i bland annat Paris, New York och Buenos Aires.

Zenit är en kulturtidning som i fyra nummer per år bevakar kulturlivet i Västra Götaland och Halland, och skriver om konsten så som den tar sig uttryck i dans, musik, litteratur, bild, konsthantverk och performance.

Bland stadens tidskrifter som inte handlar om eller skriver om litteratur finns **Gaffa, Lira, Offside** och **Röda rummet**. Tidskrifterna **OEI, Socialpolitik, Tidskriften Västsahara** är verksamma i och/eller produceras delvis i Västsverige.

5.3 Podcasts med litteraturtema

Anette Skålberg podd är en podcast där en författare och storyteller läser högt ur sina kapitelböcker och följetonger för barn.

Banbrytande berättelser är en podcast om litteratur som har förändrat synen på människan och världen, som påverkat lagstiftning, samhällsordning och historieskrivning. Produceras av Jonsereds herrgård och Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, båda vid Göteborgs universitet.

Bokpendlarna är en podcast som gör nedslag i bokfloden och vaskar fram gamla och nya guldkorn för unga och vuxna. Produceras av Skövde Stadsbibliotek.

Det gränsar till galenskap är en podd om skrivande och litteratur av och med en grupp Göteborgsbaserade författare.

Dynamopodden är en podcast som görs av Dynamo, Stadsbiblioteket Göteborgs ungdomsavdelning. Om ungdomsböcker, spel, film och allt däremellan.

Förlagspodden är en podcast där en Göteborgsbaserad journalist och en Stockholmsbaserad förläggare analyserar och diskuterar bokbranschens villkor och utveckling, utgivning och böcker.

GotPop Popular Culture Podcast är en engelskspråkig podcast med samtal mellan en docent i engelsk språkvetenskap och en doktorand i engelsk litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet. De diskuterar nutida populärkultur, ofta tillsammans med en expertgäst.

Litteraturbankens uppläsningar är en podcast med inspelningar av svenska dikter från 1600-talet fram till i dag.

Poesía al paso är en podcast på spanska av och med en professor i spanska vid Göteborgs universitet, och en doktorand i spanska vid Stockholms universitet. Tillsammans diskuterar och läser de nutida spanskspråkig poesi och intervjuar poeter.

Poesijakten är en podcast som gästas av poeter och ordkonstnärer, och som utforskar deras världar och vad som driver dem att skapa.

Scenpoesipodden drivs av Göteborgs Poetry Slam.

Se människan-podcasten är en podcast från Svenska kyrkans scen Se Människan på Bokmässan i Göteborg. Författare och kulturpersonligheter samtalar med medarbetare från Svenska kyrkan.

Stollar bollar är en podcast där konst möter vetenskap och religion. Podden görs av en författare, en kompositör och en skådespelare. Gäster är grubblare, konstnärer och forskare de är nyfikna på.

Stoopendaal & Sundfelt är en podcast med en författare och en psykolog i samtal och analys om litteraturen, konsten och samtiden.

Textival podcast bjuder på författarmöten, poeter och litterära samtal. Här samsas både läsningar och samtal från Textivals programverksamhet med särskilda poddprogram utifrån tematiskt relevanta ingångar.

Tranan och boken är en podcast om böcker, läsande och film av och med personalen på Tranemo bibliotek.

Verket är klassikerpodden där vår kulturhistoria diskuteras, upplevs och analyseras med utgångspunkt i olika klassiska verk. Podcasten är en samproduktion mellan Litteraturbanken i Göteborg, Nationalmuseum och bildningsmagasinet Anekdot vid Stockholms universitet.

6

Civilsamhälle och föreningsliv

Västra Götaland finns ett stort antal engagerade litteraturföreningar, kulturföreningar, organisationer, stiftelser och kollektiv som sammantaget arrangerar en lång rad litterära aktiviteter. Göteborgs Litteraturhus har en viktig roll som samordnare av samarbeten och central mötesplats för civilsamhällets aktörer. Flertalet litterära sällskap an knyter till Västsverige, och vissa trossamfund och religiösa sammanslutningar arrangerar programpunkter med anknytning till litteraturområdet.

6.1 Föreningar och andra sammanslutningar inom litteraturområdet

Allas Barnbarn Göteborg är en ideell organisation som verkar för att skapa läsfrämjande möten mellan generationerna. Verksamheten grundas på samverkan mellan den lokala gruppen och ett nätverk av bibliotek, förskolor, pensionärsföreningar och studieförbund.

Arabiska Bokstavscentret startade 1995 och är en ideell och mångkulturell förening med mål att förbättra förutsättningarna för invandrare från olika länder och bidra till en ökad integration via språk- och samhällskunskap. ABC erbjuder bland annat modersmålsundervisning för barn och en läs- och kreativitetsklubb där barnen stöds, uppmuntras och ges möjlighet att uttrycka sina åsikter, förklara sina tankar och använda sin fantasi skriftligt. ABC finns i Angered, Hammarkullen och Hjällbo.

Föreningen Arbetarskrivare bildades 1990 och är en landsomfattande förening med syfte att stödja och uppmuntra författarskap med utgångspunkt i arbetet, samt värna den svenska arbetarlitteraturens tradition. Föreningens främsta verksamhet är att vartannat år trycka och distribuera en antologi med texter av föreningens medlemmar, ge ut tidskriften Klass samt dela ut ett årligt stipendium. I Göteborg anordnar föreningen möten, utbildningar och offentliga arrangemang.

Autor är en ideell förening med syfte att bedriva bildningsverksamhet inom det litterärt konstnärliga området. Som en del av detta ger föreningen ut en egen skriftserie, publicerar nätbaserade texter under rubriken Autor Eter, eller verkar i samtalsform i Autor Akt. Föreningen har uppstått i anslutning till Litterär gestaltning vid Göteborgs universitet, men är ekonomiskt och administrativt fristående från universitetet. I dag drivs föreningen av alumner vid Litterär gestaltning och Litterär översättning.

Barnboksbildens Vänner är en ideell förening och vänförening till Göteborgs konstmuseum som arbetar för att öka kunskapen om barnböckers illustrationer. Föreningens syfte är att förvärva barnboksillustrationer för att bevara hela bilderböcker intakta.

Berättarministeriet är en stiftelse som verkar för att minska segregationens negativa konsekvenser för barns skolgång genom att stötta lärare och elever i områden med hög arbetslöshet i den dagliga undervisningen. Stiftelsen driver utbildningscenter i Stockholm och Göteborg där alla grundskolor i respektive upptagningsområde erbjuder kostnadsfria skolprogram som lockar eleverna, oavsett kunskapsnivå, att erövra det skrivna ordet. Programmen utgår från läroplanen och är utvecklade i dialog med lärarna för att möta deras specifika pedagogiska förutsättningar och utmaningar.

Bosnisk-Hercegovinska sällskapet för författare, översättare och bibliotekarier är en ideell förening bestående av författare, översättare och bibliotekarier verksamma i Skandinavien. Föreningen grundades 2019 i Göteborg och har sedan dess varit engagerad i främjande och utveckling av litteratur, läsning och kulturutbyte i såväl Sverige, Danmark och Norge som i hemlandet. Sällskapet arrangerar bland annat litteraturkvällar och är medarrangör till Bosnisk-Hercegovinska Bokmässan i Göteborg.

Dalslands Litteraturförening främjar litteratur med anknytning till Dalsland, lyfter fram dalsländska författare och "är till för alla som läser, skriver, samlar, köper, säljer, ger ut, lånar ut eller är intresserade av litteratur i största allmänhet". I juli varje år arrangerar föreningen Bokdagar i Dalsland och regelbundet arrangeras också Poesidagar i Dalsland och Nordiska novelldagar. Varje månad görs litterära arrangemang i Åmål eller som webinarier. Två priser delas ut i föreningens regi varje år: Dalslands Sparbanks Litteraturpris och Dalslands Sparbanks Skrivarstipendium.

Dalslands skivrarförening bildades 1996 med syfte att stödja och uppmuntra skrivare i Dalsland eller med dalsländsk anknytning. Genom sin verksamhet vill föreningen väcka, stimulera, bredda och fördjupa intresset för litterärt gestaltande. Utåtriktad verksamhet förekommer också och föreningen är medarrangör till Dalslandslitteraturens dag. Varje år publicerar föreningen en egen skrift, *Dalpennan*, där föreningens medlemmar har möjlighet att publicera egna texter. Lokala föreningsgrupper finns i Åmål, Ed, Bengtsfors, Färgelanda och Mellerud.

Daorson bildades 2015 och är en ideell kulturförening i Skövde. Målet med föreningen är att bidra till ett ökat läsintrasse och vårda samt främja det skrivna ordet och läsandet. Föreningen har även gett ut ett tjugotal titlar och är medarrangör till Bosnisk-Hercegovinska Bokmässan i Göteborg.

Föreningen Folkbibliotekens vänner i Göteborg är en ideell förening som bildades 1990 med anledning av att flera av Göteborgs bibliotek utsattes för sparkrav och hot om nedläggningar. Föreningen följer folkbibliotekens utveckling, agerar när man anser så behövs, och verkar för bibehållen och ökad biblioteksverksamhet i utsatta områden. Föreningen vill speciellt lyfta fram, försvara och bidra till utveckling av bibliotekens roll för folkbildning och demokrati.

Göteborgs Dante Alighierikommitté är en lokal del av den världsomspännande föreningen Società Dante Alighieri som grundades 1889 med syftet att värna det italienska språket och den italienska kulturen. Huvudaktiviteten är föredrag med olika teman med anknytning till italiensk kultur, litteratur, konst, arkeologi, musik, historia och seder.

Göteborgs Poetry Slam är en ideell förening bildad 2016. Sedan början av 2000-talet har poetry slam-uttagningar till SM arrangerats på Musikens Hus i Göteborg. Föreningen arrangerar poetry slam, öppna scener och annat som har med scenpoesi att göra. Det är gratis att bli medlem och föreningen anordnar även workshops och trycker dikthäften (Poazines). Föreningens poeter går också att boka till workshops på exempelvis skolor.

Litteratopia är en ideell förening och ett sällskap för litterär verksamhet med säte i Trollhättan. Föreningen är "ett laboratorium för estetisk korsbefrukning och en mötesplats för samtida litteratur". Arrangerar bland annat Trollhättans poesifestival.

Mare litteratur är en ekonomisk förening och bokhandel i Göteborg som dessutom bedriver litterär verksamhet inom textproduktion, översättning, redaktörskap, layout, prepress samt bok- och tidskriftsproduktion. Föreningen anordnar även samtal och events på litteraturområdet.

Föreningen Mix Poetry är en poesiförening där olika stilar, identiteter och bakgrunder möts.

Föreningen Nard är en plattform och verkstad för nordiska författare och konstskapare som använder det arabiska språket som uttrycksmedel. Föreningen arbetar för att sprida arabisk litteratur och konst.

Poesiwerken är ett nätverk och mikroförlag för Göteborgs undergroundpoesi. Nätverket bildades 2015 med syfte att skapa en gemensam öppen scen för poeter, prosaister, performanceartister och manusförfattare. Poesiwerken anordnar öppna scener för all slags textbaserad konst, till exempel arrangemangen Poesi i Parken och Klubb LäsBar.

Romska Litterära Sällskapet bildades 2021 och är ett slutet sällskap och nätverk som arbetar för bevarandet av det romska kulturarvet, främjandet av romsk litteratur, media samt kulturella uttryck nationellt och internationellt. Sällskapet består av författare, illustratörer, journalister, lingvister, akademiker, debattörer, konstnärer, jurister, samhällsvetare och andra sakkunniga inom fälten kultur, konst, film, media, utbildning och forskning.

Litteraturföreningen Skrift bildades 2015 som ett författardrivet forum för att undersöka litteraturens möjlighet som kunskapsform, reflektera över skrivandets praktik och samtala och debattera litteraturens roll i samhället. 2020 presenterade Skrift rapporten *Att vara författare i väst. Göteborg som litterärt fält*. Skrift arrangerar Göteborgs Romanfestival och litteratur-samtal om vitt skilda ämnen från specifika författarskap till tematiska frågor, samt driver författarpodden Det gränsar till galenskap.

Skrivarkollektivet Göteborg bildades hösten 2017 och skapar rum för personer som skriver skönlitterärt. Medlemmarna anordnar uppläsningar, workshops, bokcirkel och text-samtal.

Since you asked är en skönlitterär frågespalt och kollektivt textverk som involverar författare från hela Norden. På Since you asked webbsida kan vem som helst ställa en fråga och få en dikt i utbyte. Redaktionen huserar i Göteborg och har anordnat uppläsningar på platser i Västra Götaland och i Köpenhamn.

Sjuhärad Text arrangerar och samlar litterära aktörer och intresserade vid evenemang med författarbesök, läsningar och samtal kring poesi, litteratur och text i Sjuhäradsbygden. Sjuhärad Text har som mål att producera en bred och tillgänglig litteraturscen genom att utveckla det arbete med litteratur som redan finns samt skapa nya platser för text och konst.

Föreningen för Sveriges kulturtidskrifter organiserar hundratalet av Sveriges kulturtidskrifter, av vilka en stor andel produceras i Göteborg. Föreningen arbetar bland annat för att främja svenska kulturtidskrifters spridning och kunskap om dem, tillvarata medlemmarnas intressen, föra medlemstidskrifternas talan vid kontakter med myndigheter och organisationer samt som företrädare för kulturtidskrifterna i angelägna frågor. Priset Årets kulturtidskrift arrangeras av föreningen och sponsras av Samfundet de Nio. Ordförandeskapet har sedan 2008 hemvist i Göteborg.

Teaterhistoriska Samfundet är en ideell förening som har till ändamål att ideellt och ekonomiskt stödja verksamheten vid Teatersamlingarna i Göteborgs stadsmuseum samt att främja forskning i teaterhistoria och närliggande ämnen.

Textival är en litterär förening som har funnits sedan 2007. Textival anordnar festivaler, textmässor, programserier, residensprogram och konsthändelser samt driver olika samarbetsprojekt med uppläsningar, samtal, debatt, workshops, utställningar och konstvandringar. Föreningen samarbetar tvärkulturellt med flertalet olika aktörer för att skapa nya former

för när, var och hur litteratur kan synas och höras. Föreningen har kontor i Göteborg och i Mollaryd, och anordnar litterära aktiviteter och arrangemang i Göteborg och i hela Västra Götaland.

Tankesmedjan V-Akka är en sverigefinsk tankesmedja i Göteborg med säte i Angered, som arbetar med att synliggöra minoritetsfrågor och identitetsskapande för både minoritet och majoritet. Syftet är att möjliggöra opinionsbildning och idéutveckling på finska och svenska ur ett minoritetsperspektiv. Tankesmedjan verkar även för att bevara och kontinuerligt utveckla det nationella minoritetsspråket finska i en levande, kritisk och fördomsfri debatt.

Föreningen för Västgötalitteratur är en förening med syfte att främja intresset för litteratur från Västergötland. Föreningen bildades 1962 och har sedan dess givit ut en mängd skrifter och böcker; bland annat har man låtit översätta de avhandlingar som skrevs på latin om olika orter i Västergötland under 1600- och 1700-talet. Tillsammans med två andra föreningar bildade man 2001 Stiftelsen för utgivande av *Skaramissalet* – en handskrift från 1150-talet som sannolikt är den äldsta bevarade boken i Sverige. Skriften *Meddelande* recenserar nyutkommen litteratur om Västergötland.

Västsvenska Författarsällskapet är till för författare och andra litterärt intresserade personer och arbetar för att föra fram litteraturen och det litterära skapandet i Västsverige. Sällskapet arrangerar program för allmänheten såsom uppläsningar, sång och musik, debatter, föreläsningar, utflykter och studiebesök, skrivartävlingar, bokbord samt utställningar. Varje år anordnar sällskapet skrivartävlingen Unga skrivare för skolungdomar. Sedan 1955 delar sällskapet ut priset Årets författare i Väst.

Föreningen Ziryab arbetar med evenemang och projekt för att stärka minoriteters rättigheter och deltagande i kulturlivet. Bland annat har föreningen arrangerat en arabisk bokmessa på Göteborgs Litteraturhus.

6.2 Litterära sällskap

De litterära sällskapen i Sverige (DELS) är en intresseorganisation för Sveriges litterära sällskap med uppgift att sprida information om sällskapen och deras verksamhet. Det finns över 150 litterära sällskap i Sverige ägnade åt en svensk eller utländsk författare, en epok (Romantiska förbundet) eller en genre (Deckarvännerna). Ett tiotal sällskap anknyter till Västsverige.

Bengt Anderbergsällskapet bildades 2014 och har sin bas i Göteborg där författaren föddes. Sällskapet vill lyfta fram "naturlyrikern, dramatikern, essäisten, poeten, barnboksförfattaren och översättaren". Anderberg var dessutom aktiv i Bibelkommissionen och Serieakademien.

Birger Sjöberg-sällskapet bildades 1961 i Vänersborg, där Birger Sjöberg föddes och tillbringade sina 20 första år. Hans barndomshem på Kronogatan 16 finns kvar liksom Karin Lustines, "Fridas", hem på Gasverksgatan. Stadens gymnasium är uppkallat efter Birger Sjöberg.

Britt G Hallqvist-sällskapet bildades 2012 och lyfter fram översättaren, psalmdiktaren och författaren Britt G Hallqvist. Hon bodde i Alingsås 1947–1958 där hon inledde sin författarbana med översättningen av *De knepiga katternas bok* som utkom 1949. Under åren i Alingsås producerade Britt G Hallqvist en hel del tillfällesdikter om staden.

Sällskapet Ebba Lindqvists Vänner bildades 1996 för att uppmärksamma en lyriker som gestaltar "havet, kärleken och döden med en allmängiltighet och personlig laddning som gör henne aktuell inte bara i sin tid utan även i vår". Ebba Lindqvist växte upp i Grebbestad och Strömstad, tog studenten i Göteborg, och återvände efter några år i Stockholm för att bland annat skriva lyrikkritik i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning. På Ebba Lindqvists plats i Grebbestad finns fyra av hennes dikter inristade i sten.

Folke Dahlberg Sällskapet bildades 2002 och uppmärksammar författaren Folke Dahlberg som föddes i Askersund, men levde stora delar av sitt liv i Karlsborg där han också slutade sina dagar. Som författare och konstnär inspirerades han av bygderna runt Vättern och Tiveden, något som märks redan i debutboken *Vätterns ljusfenomen*, 1936. I Karlsborg, på östra sidan av ön Stora Röknen, byggde sig Folke Dahlberg en stuga som i dag hyrs ut av sällskapet.

Frans G Bengtsson-sällskapet bildades 1985 och har sitt säte i Lund. Författaren föddes i Skåne men levde, dog och är begravnen i Gullspång. På biblioteket i Gullspång finns ett särskilt rum till minne av författaren med delar av hans efterlämnade boksamling. I SVT:s litteraturprogram "Röda rummet" 1998 röstades *Röde Orm* fram som Sveriges tredje mest betydelsefulla skönlitterära verk efter Vilhelm Mobergs utvandrarsvit och Harry Martinsons *Aniara*.

Karin Boye Sällskapet bildades 1983 för att hålla Karin Boyes diktning aktuell, underlätta forskning och uppmärksamma litterär och musikalisk produktion kring hennes författarskap. Karin Boye föddes i Göteborg, men flyttade med familjen till Huddinge vid 15 års ålder. Hon avled i Alingsås 1941. Hennes död uppmärksammas i Hjalmar Gullbergs hyllade dikt "Död amazon". Karin Boye står staty utanför Stadsbiblioteket Göteborg.

Taubesällskapet bildades 2004 genom att tidigare Evert Taube-sällskapet slogs ihop med Astri och Evert Taubes vänner. Evert Taube föddes på Vinga och bodde där tills han 17 år gammal gick till sjöss. En lång rad visor är inspirerade av Bohuslän. Evert Taubes arkiv finns vid Göteborgs universitetsbibliotek med cirka 35 hyllmeter handlingar med manuskript och utkast, fotografier, teckningar, tidningsklipp och en omfattande brevsamling. Författaren står staty vid GöteborgsOperan.

Thomas Thorild Sällskapet bildades 2007 i Hällevadsholm kring den författare och tänkare som bland annat ligger bakom citat som "Tänka fritt är stort, tänka rätt är större". Thomas Thorild föddes 1759 i Svarteborgs socken, i dag Munkedals kommun, och gick i skolan i Göteborg. I Hällevadsholm upprättades 2008 en minnesplats för att hedra 200-årsminnet av författarens död.

6.3 Föreningar och sammanslutningar med viss verksamhet inom litteraturområdet

Afrikagrupperna är en ideell solidaritetsorganisation med ungefär 2 400 medlemmar. De anordnar bland annat föreläsningar, bokreaser och stödfester med uppläsningar och musik på Göteborgs Litteraturhus.

Albansk Kulturcenter Migjeni grundades 2007 i Borås på initiativ av albanska landsmän. Syftet med kulturföreningen var att bevara språket, kulturen och den nationella identiteten hos albaner som bor i Borås med omnejd. Sedan start har Migjeni arbetat med kultur, sport och humanitärt arbete. Migjeni arrangerar årligen poesifestivalen Sofra poetike i Borås.

Andishe' Kulturförening är en interkulturell förening som bildades 1992 i Göteborg. Föreningen verkar för skapandet av mötesplatser där olika kulturyttringar, människor och idéer kan mötas och har genom åren anordnat konserter, diskussionskvällar, poesikvällar, seminarier, studiecirkel, teaterföreställningar, filmvisningar samt språk- och musikundervisning. Andishe' inhyser också i sin föreningslokal Skandinavians största persiskspråkiga bibliotek och dokumentcenter.

Kulturföreningen Caminho bildades 2017 efter en lång tid av samarbete, partnerskap och kulturutbyte mellan Moçambique och Göteborgs Stad genom Sida. Föreningens syfte är att stödja och samarbeta med kulturföreningar och kulturinstitutioner i Moçambique. Föreningarna och institutionerna arbetar bland annat med community art, dokumentation av kvinnors berättelser, litteratur och kultur samt med stöd och bokinsamlingsprojekt till bibliotek under uppbyggnad i Moçambique.

Clandestino Institut är ett nätverk av kulturarbetare, konstnärer och forskare som sedan början av 2000-talet ligger bakom alternativa utbildningar, konstutställningar och en rad andra kulturprojekt. Till de mest uppmärksammade projekten hör Clandestino Festival som ägt rum årligen sedan 2003. Bland övriga projekt i institutets historia finns litterära evenemang, kurser i kreativt skrivande och publikationer. Institutet drivs i form av en ideell förening med bas i Göteborg.

Göteborgs Esperantoförening arbetar för det internationella språket esperanto. Verksamheten omfattar esperantokurser, föredrag på och om esperanto, kulturell verksamhet med anknytning till esperanto och opinionsbildning om språklig jämlikhet.

Freudianska föreningen bildades 1997 i Göteborg i syfte att lämna ett bidrag till diskussionen om psykoanalysens teori och praktik, samt att försöka ge en mångfacetterad belysning av såväl dess historia som dess förhållande till andra vetenskapliga discipliner, likaså till skönlitteratur, arkitektur och andra estetiska uttrycksformer. Föreningen anordnar föreläsningar och seminarier, ger ut kulturtidskriften Arche och driver förlaget Arche Press.

Hammarkullen 365 startade 2010 och är ett projekt som sätter ljus på de kulturella tillgångar och kunskaper som området har. Detta görs bland annat genom att sammanföra kulturarbetarna i området, såväl verksamma som de som tidigare jobbat inom kultur. Särskilt fokus läggs på verksamheter riktade till barn och unga i området och på att hitta nya samverkansformer för att utöka boendes delaktighet i områdets kulturliv. Till exempel anordnas kulturvandringar i Hammarkullen med bland annat poesiuppläsningar.

Föreningen Hoppet är en ideell kvinnoförening som sysselsätter utsatta kvinnor i förorten med att laga och sälja mat för att främja självständighet och frigörelse. Föreningen arbetar med kvinnor som står utanför arbetsmarknaden, som kommer från olika delar av världen och har matlagning som gemensam talang. 2019 utgav de boken *Kryddorna Kvinnorna Kampen*, en kombinerad reportage- och kokbok som rymmer djupintervjuer med kvinnorna om deras livsöden. Berättelserna rör sig om sorg, förlust, flykt och medberoende men också hopp, subjektivitet, frigörelse och mat.

Judiska Salongen är en ideell arrangörsförening, religiöst och partipolitiskt oberoende som vänder sig till alla som är intresserade av judisk kultur. Judiska Salongen arrangerar samtal, musikframföranden och läsningar inom bland annat litteratur, teater, konst, film och dans.

Föreningen Konstpedemin är ett konstnärsdrivet kulturcentrum i Göteborg och en av Sveriges största arbetsplatser för konstnärer inom det fria kulturlivet. Över 130 konstnärer från olika konstområden arbetar i drygt 100 ateljéer. Konstpedemin fungerar som en plattform för konstnärliga projekt och utbyten, men också som en central mötesplats som erbjuder ett omfattande besöksprogram med utställningar, scenkonstevenemang och workshops. Konstpedemin står bakom Allas Ateljé i Bergsjön som bedriver konstpedagogiskt och läsfrämjande arbete.

KulturUngdom är en ideell förening som stöttar, synliggör och utvecklar initiativ kring eget skapande, projekt och arrangemang av och med unga mellan 13–30 år i Västra Götaland, med stöd av regionen. KulturUngdom stödjer alla konstformer inklusive litteratur och har en kulturkonsulent som specifikt arbetar med konstformen text. Genom KulturUngdom är regionens kommuner del av Ung Kultur Möts, ett nationellt festivalkoncept sedan 1997 som syftar till att skapa kreativa och trygga mötesplatser för, av och med unga.

Föreningen Möte Kambodja-Sverige är en ideell förening i Göteborg som verkar för kulturutbyte mellan Kambodja och Sverige. I december 2019 genomfördes "Spoken word and performance poetry", ett samarbetsprojekt med aktörer i Phnom Penh. Projektet gjordes i samarbete med Kambodjanska PEN och Svenska Ambassaden i Phnom Phen. Möte Kambodja-Sverige arrangerar sedan 2014 även Politisk Poesifestival.

Föreningen Norden grundades 1919 och är en politiskt och religiöst obunden organisation, öppen för alla som vill engagera sig och arbeta med nordiska frågor och nordiskt samarbete. Organisationen är ett ideellt samarbetsorgan mellan enskilda personer, föreningar, kommuner, skolor, bibliotek, folkrörelser, företag och staten. Lokalavdelningar finns på flertalet orter i Västra Götaland och dessa anordnar bland annat seminarier, föreläsningar och studiecirkel inom litteraturområdet.

Rädda Barnen är världens största självständiga barnrättsorganisation som arbetar med barnkonventionen som grund för att barns rättigheter ska bli verklighet. Rädda Barnens lokalförening i Göteborg bedriver både direktstödsverksamheter och påverkansarbete för barn i Göteborg med fokus på barn i migration, barn i socioekonomisk utsatthet och barn som har upplevt våld. Rädda Barnen i Göteborg står bakom flera läsfrämjande verksamheter, till exempel Sagocaféet i Hjällbo.

Räddningsmissionen - Solrosen finns i Göteborg och Borås och ger stöd till barn och ungdomar som har eller har haft en frihetsberövad familjemedlem. På Solrosen får barn, unga och vuxna sätta ord på vad de tänker och känner om att en familjemedlem är frihetsberövad. Solrosen erbjuder även skapande verksamhet och handledare finns inom text och musik.

See Me Smile är en solidaritetsorganisation med utgångspunkt att utföra nationellt och internationellt solidaritetsarbete. Organisationen riktar sig till barn och ungdomar inom socioekonomiskt utsatta områden och till utsatta barn och ungdomar i andra utvecklingsländer. See Me Smile var en av arrangörerna bakom deltävlingen i Ortens Bästa Poet, Göteborg 2018.

Svensk förening för narrativ medicin grundades i Göteborg 2017 och vill påverka svensk sjukvård genom att värna patientmötet och varje människas unika historia. Föreningen lyfter fram patientberättelsen och berättelsens roll om en viktig del i vården och för förståelsen av sjukdom. Likaså vill föreningen verka för att använda berättelsen som metod i arbetet med att vårda människor som drabbats av sjukdom. Föreningen ordnar konferenser, föredrag och workshops för att sprida det narrativa perspektivet inom hälso- och sjukvården.

Svenska Afghankommittén (SAK) är en medlemsorganisation som arbetar med utvecklingsbistånd i Afghanistan baserat på de mänskliga rättigheterna. Arbetet bedrivs i ett nära samarbete med lokalbefolkningen. SAK:s lokalförening i Göteborg arbetar ideellt

med att informera om Afghanistan och ge stöd främst inom hälso- och utbildningssektorn. Man anordnar också kulturella arrangemang som presentationer av afghanska författare, fotoutställningar, filmvisningar, seminarier på Bokmässan och föreläsningar på olika teman.

Wikimedia Sverige är en ideell förening som arbetar för att göra kunskap fritt tillgänglig för alla människor. Som experter på Wikipedia hjälper de lärare och bibliotekarier att använda Wikipedia, arkiv och museer att nå ut med sitt material samt stödjer de frivilliga som gör Wikipedia. En lokal föreningsgrupp i Göteborg har hållit skivstugor på Göteborgs Litteraturhus sedan 2014, inom ramen för projektet Kvinnliga huvudpersoner på Wikipedia. Fokus ligger på att skriva och förbättra artiklar om litteratur med anknytning till kvinnor.

6.4 Trossamfund och religiösa sammanslutningar med litterär verksamhet

Svenska kyrkan, Göteborgs stift finns genom samverkan med i många olika kulturella arrangemang och skapar utställningar, temamässor och konserter. Kultursamverkan driver sedan 1998 Se människan, ett forum på Bokmässan där litteratur och livsfrågor står i centrum. I författarsamtal, seminarier och andra aktiviteter betonas den existentiella dimensionen, och samtalsledare har på olika sätt bakgrund i teologi och livsfrågor. Programmet arrangeras i samverkan med Sensus studieförbund, Sigtunastiftelsen, förlag och institutioner. Efter avslutad bokmessa sänds genomförda samtal på Youtube och i podcast. Samtalsteman fungerar även som underlag till studiecirkeln "Samtal fortsätter" hos Sensus.

Judiska Församlingen Göteborg bedriver en bred kulturverksamhet i det judiska församlingshuset. Målet är att skapa en levande mötesplats för judiskt kulturliv genom möten och samarbeten med andra kulturer och institutioner samt med församlingens medlemmar. Verksamheten har en bred målgrupp som innefattar små som stora, från förskola till pensionärer. Judiska Församlingen Göteborg anpassar sitt judiska kulturutbud till alla som är intresserade, och inte enbart till församlingens medlemmar. Under de senaste åren har församlingen anordnat flertalet författaraftnar och litteratursamtal publikt, digitalt och i hybridform.

7

Bokmässan i Göteborg

Bokmässan i Göteborg är Nordens största kultur-evenemang; ett epicentrum för svensk bokutgivning och en mötesplats för förlagsbranschen, media, litteraturintresserade, skola och bibliotek, politik, intresseorganisationer med flera. Bokmässan riktar sig till såväl en branschpublik som till allmänheten. Av besökarna utgörs 65 procent av allmänhet och 35 procent av bransch, där lärare och bibliotekarier tillhör de två största grupperna. Bokmässan startade 1985 och hade då 5 000 besökare. Sedan dess har den vuxit betydligt och omfattar numera över 80 000 besök årligen, och det under fyra dagar i slutet av september varje år.

2019 ÅRS SIFFROR:

Antal besök	86 132
Utställare	798
Huvudutställare	556
Monteryta kvm	11 291
Representerade länder i utställningen	23
Ackrediterade från media	927
Antal seminarier	324
Medverkande författare och föreläsare i seminarier	816
Representerade länder i seminarier	38
Medverkande totalt	3 098
Programpunkter totalt	4 185
Rights Centre: Företag och agenter	55, 84 bord

7.1 Utställning, scener och områden

Den mest omfattande delen av Bokmässan äger rum i de nedre mässhallarna inne på Svenska Mässan. Här finns monterutställningen som speglar hela bokbranschen med över 700 utställare per år – från förlag och agenturer till bibliotek och antikvariat, intresseorganisationer, media, universitet och myndigheter. I monterarna pågår aktiviteter och program under mässans alla dagar, och där finns fack- och skönlitteratur, läromedel, barnböcker, serier, tidskrifter, bokbussar, bokhyllor och mycket mer.

På mässgolvet finns också ett antal publika scener, vars program arrangeras av olika externa kultur- och samhällsaktörer. Exempel på återkommande scener är Bonnier Hoops, Folkbildningsscenen, Forskartorget, Globala Torget, Litteraturscenen, Lärarscenen, Rum för poesi, Rum för översättning, Se människan och Yttrandefrihetstorget. Scenprogram och monterprogram ingår i inträdesbiljetten till Bokmässan.

7.2 Rights Centre

Rights Centre är ett nav för litteratur för agenter och förlag från hela Europa och har funnits på Bokmässan sedan 1990-talet. Detta är den största marknadsplatsen för nordisk litteratur, samtidigt som förlag och agenter från flertalet länder säljer rättigheter till den nordiska marknaden. Motsvarigheter finns på andra internationella bokmässor som mässorna i London, Frankfurt och Bologna.

Rights Centre är ett business-to-business-område på Bokmässan. Här möts agenter, förläggare, redaktörer och andra som är ansvariga för att köpa in och ge ut utländsk litteratur. Här träffar också översättare och författare sina agenter samt utländska förläggare som deltar i Gothenburg Book Fair Fellowship. Även litterära scouter och aktörer inom filmbranschen besöker Rights Centre för att köpa in bokrättigheter.

Utställare i Rights Centre är företrädesvis litterära agenturer och förlag med rättighetsavdelningar. Ungefär hälften är utländska. Bland utställarna finns också myndigheter och organisationer som verkar inom litteraturexport och översättning. Kulturrådets avdelning Swedish Literature Exchange medverkar, samt deras motsvarigheter i andra nordiska länder (FILI i Finland och NORLA i Norge).

7.3 Internationell samverkan

7.3.1 Temaländer

Varje år genomsyras mässan av olika teman, och ofta står också ett specifikt land, språk eller geografiskt område i fokus. Genom åren har Bokmässan fokuserat på bland annat Brasilien, Storbritannien, Rumänien, Nederländerna och Sydkorea, samt kontinenten Afrika och länder med samma språk som exempelvis Tyskland, Österrike och Schweiz. Arbetet med de olika temaländerna främjar internationellt samarbete och utbyte, lyfter kultur och litterära röster från hela världen, och bidrar till ökad litteraturexport och turism. När Sydkorea var temaland på Bokmässan 2019 samarbetade Göteborg och Seoul om innehållet.

Under åren har Nobelpristagare och många internationella författare gästade Bokmässan i Göteborg, som till exempel Isaac B. Singer, Herta Müller, Desmond Tutu, Nadine Gordimer, Orhan Pamuk och Svetlana Aleksijevitj. Nordisk litteratur har alltid en central plats på Bokmässan. Alla Nordens länder har var för sig varit i fokus på mässan, och senast 2021 stod Norden och den nordiska litteraturen i fokus.

7.3.2 Gothenburg Book Fair Fellowship

Bokmässan i Göteborg är en betydelsefull internationell infrastruktur för branschfolk, med program om litteraturens och förlagsbranschens utveckling utformat i samarbete med Statens kulturråd. Sedan många år arrangeras ett internationellt utbytesprogram, Gothenburg Book Fair Fellowship, för utländska förläggare och översättare som är intresserade av att arbeta med svensk litteratur. Till GBF Fellowship antas 30–40 personer från hela världen för att delta i ett kurerat program om svensk bokbransch.

7.3.3 Övrig internationell verksamhet, bevakning och samverkan

Bokmässan samverkar med kulturinstitut verksamma i Sverige, till exempel Italienska kulturinstitutet, Franska institutet, Goethe-Institut, Camões Portugal och Rumänska kulturinstitutet. Likaså finns samverkan med flertalet ambassader, däribland USA, Brasilien, Colombia, Argentina, Österrike, Schweiz och Nederländerna. Möten och utbyten av internationell karaktär med ambassader, konsulat, kulturinstitut och universitet pågår under hela året. Bokmässan medverkar även på London Book Fair, och är samutställare i The Swedish collective stand på världens största bokmessa, mässan i Frankfurt. Därtill är Bokmässan medlem i internationella nätverk för bokmässor: det europeiska ALDUS samt Fereiros, ett globalt nätverk för bokmässechefer.

7.4 Seminarieprogrammet

Seminarieprogrammet brukar kallas för Bokmässans hjärta och består ett vanligt år av över 300 seminarier som kreeras av Bokmässan i nära samarbete med förlag och andra utställare. Programmet består av fördjupande samtal och utgår från aktuell bokutgivning och samhällsfrågor, och hålls i seminariesalar inne på Svenska Mässan som kräver en särskild biljett. De teman som varje år genomsyrar Bokmässan präglar också seminarieprogrammet. En del av programmet består även av kompetensutveckling för verksamma inom bibliotek, skolor, förskolor, kulturjournalistik och övrig bransch.

7.5 Bokmässan Play

Pandemiåren 2020 och 2021 stöptes seminarieprogrammet om till ett digitalt format med programledarledda studiosamtal och sändes på streamingtjänsten Bokmässan Play. Bokmässan 2021 tog steget från heldigital mäsas till en hybridmäsas med studiosamtal som spelades in på Svenska Mässan i Göteborg. Mässgolvet byggdes om till stora tv-studior som tog emot begränsad studiopublik och hela programmet direktsändes på Bokmässan Play. Tittarna kunde ta del av programmet genom att köpa en digital access.

2021 ÅRS SIFFROR:

Antal fysiska besökare	6 709
Antal visningar live 22–26 september	90 000
Antal visningar i efterhand t o m 31 december	68 000
Totalt antal visningar t o m 31 december	158 000
Antal seminarier	150
Antal scener	14
Programpunkter totalt	584
Medverkande författare och föreläsare i seminarier	1 140
Programpunkter totalt	4 185

Under hösten 2021 visades Bokmässan Play på bland annat bibliotek runt om i landet och samtalen användes som kompetensutveckling till lärare och elever i olika delar av Sverige. Bokmässan Play har också fungerat som en plattform för andra aktörer som vill sända evenemang till en litteraturintresserad målgrupp. Andra händelser och evenemang som sänts på Bokmässan Play sedan start, utanför Bokmässans ordinarie dagar, är Bokbranschen LIVE, Årets Bok, Storytel Awards och Bokström 2021. De nya digitala format som utvecklades 2020 och 2021 har följt med in i Bokmässans framtid.

8

Fristadsarbete

Göteborg var först i Sverige med att bli fristad för förföljda konstnärer 1995. Sedan början av 1990-talet har städer runt om i världen tagit initiativ till att under en viss tid bjuda in en författare eller journalist som inte har möjlighet att verka fritt inom sitt yrke i sitt hemland. Organisationen International Parliament of Writers (IPW), där författaren Salman Rushdie var ordförande, var först med att organisera fristäder. Ur detta nätverk bildades 2006 medlemsorganisationen ICORN, International Cities of Refuge Network. Från början omfattade fristadsprogrammet endast författare och journalister, men 2014 blev det inskrivet i ICORN:s stadgar att programmet även omfattar utövare inom andra konstformer som text, bild, konst, musik och scen.

8.1 Göteborg – först i Sverige att bli fristad för förföljda konstnärer

ICORN:s huvudsakliga syfte är att försvara rätten till yttrandefrihet. Varje medlem i ICORN är en fristad som ger temporärt skydd genom residens för förföljda fristadskonstnärer. Behovet att komma i säkerhet, få sin röst hörd och sina verk publicerade är de viktigaste kriterierna vid urval, inte konstnärliga meriter. Förutom att skydda fristadskonstnären från förföljelse, hot eller fängelse är en viktig uppgift för fristaden att ge möjlighet till arbetsro samt kollegial och social gemenskap. Fristaden kan inte ställa krav på att konstnären ska vara en offentlig person eller medverka vid evenemang, det är upp till fristadskonstnären att avgöra. Röster som inte får höras eller riskerar att tystas i sina hemländer får genom residensen en chans att fortsätta höras i ett nytt land och över världen.

Sveriges 24 fristäder utgör ungefär en tredjedel av det totala antalet fristäder i världen. De flesta är kommuner, men även några regioner är medlemmar. Fristadskonstnären får under två år en fristad att kunna utöva sin konst. Förutom att tillhandahålla lägenhet och stipendium ska fristaden under dessa två år arbeta för konstnärens integration i Göteborg, bland annat genom att lotsa personen genom det svenska systemet men även introducera sociala och professionella plattformar inom konstområdet. Kulturförvaltningen, tillsammans med Socialförvaltningen Centrum samarbetar för att underlätta för fristadskonstnären att leva och verka i Göteborg. Göteborgs Stads fristadsarbete möjliggörs genom stöd av Västra Götalandsregionen.

Göteborg har sedan start tagit emot åtta fristadskonstnärer, främst journalister och författare, från följande länder:

- Nigeria 1997–1998
- Burma 2000–2001
- Tjetjenien 2004–2005
- Belarus 2006–2007
- Georgien 2009–2010
- Forna Sovjet 2011–2013
- Palestina 2013–2015
- Eritrea 2016–2018
- Syrien 2020–2022

Mellan 2006 och 2008 var Göteborg fristad för författaren och Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj. 2020–2022 är en palestiniere från Syrien fristadskonstnär i Göteborg. Han har en kandidatexamen i sociologi från Damaskus universitet och arbetar inom det skrivande fältet med skönlitteratur, undersökande journalistik, dramabearbetning och filmmanus.

8.2 Fristadsregion Västra Götaland

Västra Götalandsregionen vill tydligt ta ställning för demokrati och yttrandefrihet. Hotade författare, journalister och konstnärer ska kunna finna en trygg plats i Västra Götaland, och därför är Västra Götalandsregionen sedan 2014 en fristadsregion inom ramen för ICORN. Att vara en fristadsregion betyder ett starkt ställningstagande för yttrandefriheten för konstnärer som lever under hot i sina hemländer.

En stor del av det regionala arbetet går ut på att lyfta frågan om yttrandefrihet till en strategisk nivå och sprida information och förståelse om vad det innebär att ta emot en fristads-

konstnär. Arbetet bedrivs av en fristadskoordinator på Förvaltningen för kulturutveckling som har dialog med kommuner som är intresserade av att bli fristäder. En del av arbetet går ut på att resonera kring på vilket sätt kommunerna kan verka för yttrandefrihet utan att ta emot en konstnär om man inte har tillräckligt med resurser för att kunna garantera frågor kring integritet och säkerhet.

Västra Götalandsregionen har producerat vandringsutställningen *Fristad – ett svar på förföljelse och förtryck* i samarbete med Bohusläns museum. Utställningen har turnerat till olika platser och finns att beställa.

2021 utkom antologin *Skapande liv – en fristadsantologi*, utgiven av Västra Götalandsregionen i samarbete med Bokförlaget Korpen. Antologin samlar texter av tio författare som alla är eller har varit fristadskonstnärer i Sverige. Texterna varierar från poesi och prosa till dagbok och reportage. Texterna är skrivna på en rad olika språk och återges i antologin på både svenska och originalspråk.

Västra Götalandsregionen ger också stöd till de kommuner som väljer att bli fristäder. I efterföljd av Göteborg blev Uddevalla fristad 2015 och tog emot sin första fristadskonstnär i januari 2017, en ung bloggare från Bangladesh som av säkerhetsskäl inte kunde vara ute i offentligheten, men likväl deltog under pseudonym i nämnda vandringsutställning med porträtt och intervju utan att kunna avslöjas till sin identitet. Fristadskonstnär nummer två anlände till Uddevalla 2021, och är en författare från Gaza som skriver poesi och noveller samt är smyckeskonstnär.

8.3 Akademiska fristäder – Scholars at Risk Sverige och Göteborgs universitet

Universitetens motsvarighet till ICORN är Scholars at Risk (SAR), som arbetar för att främja den akademiska friheten runt om i världen bland annat genom att ge skydd åt forskare som inte kan vara verksamma i sina hemländer. Nätverket består av 500 universitet i världen och finns i 40 länder.

Sedan 2015 har Göteborgs universitet som första lärosäte i Sverige tagit emot SAR-forskare. Sex forskare har hittills mottagits, och forskaren blir anställd vid en institution med matchande forskningsområde under ett års tid. Göteborgs universitet koordinerar i dag SAR Sverige, som består av trettiotal medlemmar; svenska lärosäten, vetenskapsakademier, forskningsinstitut och fackförbund.

Inom SAR pågår diskussioner om hur man kan stödja forskare som flyr undan krig, under 2022 exempelvis kriget i Ukraina. Dialog pågår också med forskningsfinansiärer om möjliga samarbeten med svenska universitet för att öka antalet forskare som kan få akademiska fristäder i Sverige. Många förfrågningar kommer direkt till svenska forskare från kollegor som efterlyser forskarvistelser i Sverige och övriga Europa. Göteborgs universitet har i ett initiativ bortom SAR gjort en särskild ekonomisk avsättning för att kunna ta emot gästforskare från Ukraina. Allt detta innebär möjligheter för forskare även inom det mångvetenskapliga litteraturområdet.

SAR Sverige är också med i InSPIREurope, som är ett samarbete mellan tio partnerorganisationer i Europa för stöd åt riskutsatta forskare och en plattform för att öka dessa forskares anställningsgrad och få fler av dem att söka externa forskningsmedel.

9

Scener, rum, festivaler och arrangemang

Bibliotek och kulturhus är kärnan i mötet med litteratur och författare. I stort sett dagligen finns möjligheten att lyssna på eller träffa en författare som läser ur sina verk. I Göteborg och i Västra Götaland har det vuxit fram flera festivaler och litterära arrangemang som utvecklat sina egna specifika kännetecken. Många är återkommande, andra temporära och sporadiska. Här finns allt från lokala litteraturfestivaler, bokmässor med fokus på minoriteter och mångspråk till spoken word-tävlingar och kringvandrande poesiscener. Även bokhandeln är aktiv och ordnar ofta författarmöten och signeringar. Detta gör litteraturen tillgänglig, samtidigt som det är en viktig inkomstkälla för författarna.

Litteraturens olika rum och mötesplatser är både fasta och nomadiska. Teatrar, muséer, caféer, barer och klubbar anordnar mer eller mindre regelbundet läsningar, releasefester eller författarsamtal. Även vissa stads- och kulturfestivaler ger utrymme åt litteraturen med kvalificerade program i samarbete med bibliotek och det fria kulturlivet.

9.1 Scener och rum för litteratur

9.1.1 Bibliotek och kulturhus

Det främsta rummet för litteratur är folkbiblioteken som arbetar aktivt med programverksamhet, enskilda författarbesök och riktade temasatsningar. Många kommuner har ett huvudbibliotek med en inte sällan daglig programverksamhet som ofta inkluderar möten, författarbesök och samtal. Utöver det är programverksamhet vanligt förekommande på alla

bibliotek, vilket inkluderar alltifrån kursverksamhet till författarbesök. Biblioteken är i många fall en spegling av närområdet vad det gäller språk, åldersstruktur och annat vilket gör att de har olika fokus och karaktär.

Utöver folkbiblioteken finns det ett antal offentliga kulturhus som bedriver bred verksamhet som inkluderar litteraturen. Bland dessa finns **Frölunda kulturhus, Kulturhuset Bergsjön, Kulturhuset Blå Stället** och **Kulturhuset Kåken**. Även **Frilagret**, som är ett kulturhus för och med unga mellan 13–30, anordnar bok- och litteraturarrangemang för sin specifika målgrupp. **Kulturhuset i Borås, Mölnlycke** och **Landvetter Kulturhus i Härryda, Mimers Kulturhus i Kungälv, Skövde Kulturhus, Kulturhuset Fregatten i Stenungsund** och **Kulturhuset Skagerack i Strömstad** är aktiva arrangörer ofta i samarbete med det lokala biblioteket.

Alfons Åbergs Kulturhus öppnade hösten 2012 i den gamla fröhandeln i Trädgårdsföreningen i Göteborg. Kulturhuset vill bidra till barns utveckling genom lek och lärande. Tre till fyra programpunkter presenteras varje dag varav minst två teaterföreställningar, och regelbundet erbjuds även mimföreställningar och teckentolkade föreställningar. Högläsning och läsning är andra inslag i kulturhusets verksamhet. Bland de fristående kulturhusen i Göteborg anordnar **Musikens Hus, Oceanen** och **Pustervik** regelbundet litterära arrangemang.

9.1.2 Litteraturhus

Runt om i Skandinavien växer det fram specifika litteraturhus som verkar inom det fria kulturlivet. I vårt område är det två aktörer som tydligt verkar i denna litteraturhustradition.

Göteborgs Litteraturhus är beläget inuti Lagerhuset med utsikt över Göta älv. På bara några år har litteraturhuset blivit en samlingspunkt för litterära samtal, bokreleaser, uppläsningar, festivaler, mindre konferenser och möten. Sedan 2015 har verksamheten mer än fördubblat antalet medlemmar, offentliga programpunkter, publik och deltagarsiffror. År 2019 arrangerades det 271 offentliga programpunkter varav 237 i den egna lokalen, som också hade över 400 bokningar totalt. Närmare 12 000 personer tog del av verksamheten. Under pandemiåren 2020–21 var antalet offentliga arrangemang runt 110, och majoriteten av dessa sändes digitalt.

Nordiska litteraturhuset ligger i Vågmästargården i centrala Åmål. Utanför huset ligger Ida Bäckmanns plats som invigdes 2019. Ida Bäckmann (1867–1950) var journalist och författare. I huset har festivalen Bokdagar i Dalsland och Dalslands Litteraturförening sitt kontor, och här ryms också litteratur om Dalsland, böcker om och av nordiska författare samt ett antikvariat. Utöver festivalen anordnar föreningen året om mellan 20–30 arrangemang som lockar stor publik från hela Dalsland.

9.1.3 Teatrar och museum

Teaterhusen och teaterscenerna är samtidigt självklara rum och spelplatser för den litterära genren dramatik.

ADAS Teater bedriver sedan 1993 scenkonst i den europeiska laborieteatertraditionen, och arbetar normkritiskt och feministiskt i den fysiska teatertraditionen med föreställningar inom en mångfald genrer. Teatern har sin bas på Konstepidemin i Göteborg, och har ett kulturstrategiskt uppdrag att lyfta fram gömda historier och röster, samt driver "Hemlöshetspodden" i samarbete med Center mot hemlöshet och Göteborgs Stad.

Aftonstjärnan är en föreningsdriven teater och biograf på Lindholmen i Göteborg. Föreningen Aftonstjärnan bildades 1892 av några unga varvsarbetare i en vedbod på Bonna-backen på Lindholmen, som en fristående nykterhetsklubb. Husets första teaterverksamhet startade redan 1893, och är bland annat känd för att 1996–2004 vara teaterscen för Kent Anderssons årliga nyskrivna revyer. Aftonstjärnan är en teater med både egna produktioner och gästspel.

Angereds Teater grundades 1978 av Göteborgs Stadsteater och blev en självständig teater 1996. Teatern är belägen i Angereds centrum och är en scen för nyskriven dramatik för barn, unga och vuxna. En röd tråd i teaterns konstnärliga inriktning är samtida scenkonst med internationell och lokal prägel, ofta med verkliga berättelser som utgångspunkt. Angereds Teater är huvudman för Barnteaterakademien som verkar för att stimulera produktionen av nyskriven dramatik för barn och unga, utveckla barn- och ungdomsteatern, samt öka utbudet och kvaliteten på barn- och ungdomsdramatiken. Teatern driver också Angereds Teaterskola i samarbete med Folkhögskolan i Angered.

Atalante grundades 1987 av dansgruppen Rubicon och är i dag en konstnärsdriven scen och en mötesplats för det nyskapande. I fokus står den samtida scenkonsten inklusive nutida koreografi och experimentell musik, med komplement av film, konst och festivaler samt kulturdebatter och samtalsbarer.

Backa Teater grundades av Göteborgs Stadsteater 1978 under namnet Skolteatern, med tonvikt vid ny dramatik. En gammal bultfabrik blev teaterns första egna scen 1989, och 2007 flyttade teatern till en gammal plåtverkstad på Lindholmen. Nyskrivna, angelägna pjäser, förankrade i unga människors liv har blivit ett signum för Backa Teater. Musik, och ofta levande musik, har en stor roll i uppsättningarna. Teater spelas för skolklasser i hela regionen samt på kvällstid för offentlig publik.

Cinnober Teater är en teaterförening utan fast ensemble som sedan 1996 arbetat med introduktion av ny dramatik och ny musikteater, och med en egen scen i Masthugget i Göteborg sedan 2010. Teatern spelar nyskriven dramatik, dramatik som ännu inte blivit klassiker och hårt dramatiserade prosatexter, och ger plats för talteater, musikdramatik och performance, bilden och rörelsen.

Esperantoscenen är sedan 2019 en mötesplats för fria kulturutövare inom teater, musik, litteratur, föreläsningar och liknande evenemang. Scenen hette tidigare Teater UNO, som 1977–2019 var en kollektivt arbetande ensemble med inriktning på teater för ungdomar samt barn och vuxna. 2019 ombildades teatern till Esperantoscenen och den turnerande ENteater.

Folkteatern Göteborg är en medlemsägd länsteater med placering i Göteborg. Teatern har sina rötter i folkbildningen och en tradition av att arbeta med det demokratiska samtalet genom utmanande scenkonst. Egna produktioner med nyskriven dramatik och klassiska dramer utgör basen med komplement av nationella och internationella gästspel. Teatern är också scen för experimentell musik, litteratur och poesi och andra konstformer, samtal och debatt.

GEST Gothenburg English Studio Theatre är en intim studiotheater belägen i Majorna i Göteborg. Teatern har sedan starten 2005 spelat nyskriven, angelägen och kritikerrosad engelsk dramatik på originalspråk. Skådespelare och regissörer bjuds in från Storbritannien för att medverka i föreställningarna, och teatern har inför varje produktion auditions i England för att hitta nya skådespelare att presentera för den svenska publiken.

Göteborgs Dramatiska Teater är sedan 2004 en fri teatergrupp som sedan 2008 har egen scen, en intim teater belägen i Majorna i Göteborg. Teatern är en dramatisk teater med samhällsorienterad inriktning som bjuder på nyskriven dramatik från Sverige och från andra länder samt klassiker, och därtill arbetar fram ny dramatik tillsammans med författare.

Göteborgs Stadsteater är Göteborgs institutionsteater. Verksamheten startade 1918 på Lorensbergsteatern, och teaterhuset invigdes 1934. Med fokus på nyskriven dramatik öppnades här landets första kammarscen 1936, och 1978 startades landets första förortsteater, den numera fristående Angereds Teater, samt den egna ensemblen för barn- och ungdomsteater, Backa Teater. Göteborgs Stadsteater har en historia av samhällsorienterad, djärvt samtidspolitisk dramatik och en internationellt representativ repertoar, och bjuder fortsatt dramatisk teater med klassiska, moderna och nyskrivna pjäser. Teatern är medlem i många internationella teaternätverk, och driver "Teaterrummet", ett redaktionellt drivet nätforum för nyskriven dramatik, kritisk reflektion och diskussion om teater och scenkonst.

Hagateatern är en kvartersteater som byggdes som biograf under 1910-talet och gjordes om till barnteater under 1980-talet, för att slutligen invigas som Hagateatern 2003. Teatern drivs av en fri teatergrupp, och teaterns utbud består av ett par föreställningar per år samt gästspel, seminarier, debatter och readings.

Improverket startade 2005 och har Kvartersscenen 2Lång som sin hemmasscen. Improvisationsteater är en konstform där ingenting repeteras eller skrivs i förväg, utan föds i nuet. Föreställningar kan bara ses en gång. Teatern ger ett femtiotal föreställningar årligen, samt åker på företagsuppdrag och driver kursverksamhet i improvisationsteater.

Lisebergsteatern uppfördes 1944 som ett planetarium men byggdes tre år senare om till teater. Sedan 1948 har teatern försörjt Göteborg med humor. I dag är teatern en av Sveriges ledande scener för komedier, revyuppsättningar och familjeföreställningar.

Lorensbergsteatern invigdes 1916 och var då en av Sveriges modernaste teatrar med landets första vridscen. Teatern är i dag ett scenrum för revyer, musikaler, pjäser, farsor och konserter.

Masthuggsteatern är en av Sveriges största fria teatrar, och producerar scenkonst för barn, unga och vuxna sedan 1992 i samtidig satsning på nyskriven svensk dramatik. Gruppen arbetar med olika slags metoder, material och formuttryck, och gärna med fleråriga tematiska projekt. Teatern är bofast på Masthugget i Göteborg men turnerar över hela Sverige.

PanJál Scenstudio är en plattform för sceniskt och musikaliskt skapande tillsammans med andra verksamheter, och är belägen i Sockerbruket i Göteborgs hamnkvarter. Plattformen samarbetar med Teater Trixter och enskilda skådespelare och regissörer, samt erbjuder kurser och workshops i bland annat improvisation och röstteknik.

Teater Sesam är en fri teatergrupp sedan 1987 med två egna scener i Göteborg. Teatern representerar en blandform av traditionell och modern teater med inriktning på dock- och skuggspelsteater. Det är teater för alla åldrar med tyngdpunkt på barn- och ungdomsteater. Minst en ny produktion spelas per år, därtill turnéer med föreställningar och skuggspelworkshops.

Skogen är en konstnärsdriven scen och plattform för scenkonst i Masthugget i Göteborg, som utgår ifrån synen på konsten som en gemensam resurs. Skogen samarbetar med alltifrån lokala till internationella konstnärer för att producera konst, installationer, videovisningar och föreställningar. Skogens Skola består av fristående och självorganiserade grupper för gemensamt lärande, görande och prövande.

Stora Teatern invigdes 1859 och är en av Nordens främsta gästspelsscener för nationella och internationella gästspel. Den konstnärliga verksamheten drivs i regi av Göteborgs Stad som en del av Göteborgs Stadsteater, med tonvikt vid det underhållande, samtida, utmanande och ibland oväntade inom teater, scenkonst, cirkus, musik och samtal. Stora Teatern driver även Göteborgs dans- och teaterfestival.

Teater Jaguar grundades 1987 och spelar teater för barn och ungdomar på egen scen i Göteborg och på turné i hela landet. Teatern erbjuder nyskriven dramatik "med båda fötterna på jorden och en hand i himlen", poetiskt och lekfullt scenspråk, fantasiäggande scenografi, nyskapad musik och koreografi.

Teater Trixter grundades 1990 och har på egen scen i Göteborg producerat teater, performance, tvärkonstnärliga, dramatiska experiment, workshops och happenings. Verksamheten är i dag breddad med text- och filmproduktion. Teatern ger två till tre föreställningar

per år, ofta nyskrivet. Uppsättningarna kännetecknas av enkelt språkligt tilltal i kombination med fantasifulla rum där psykets logik, snarare än realism, får råda och med musik som ytterligare en berättarröst.

Barnlitteratur och barnteater har ett givet rum på bibliotek, kulturhus och teatrar, men har också ett eget kulturhus. Bilderboken uppmärksammas därtill på konstens scener.

Göteborgs konstmuseum har genom donationer av nordiska illustrationer från Föreningen Barnboksbildens vänner till blivit ett ledande museum för barnboksbilder. I samlingen finns över 3 000 bilder av ett 80-tal svenska och nordiska konstnärer.

Nordiska Akvarellmuseet i Skärhamn har vid flera tillfällen uppmärksammat bilderboken i olika utställningar. I september 2021 kom nyheten att författaren till Alfons Åberg donerat originalbilder från böckerna till Nordiska Akvarellmuseets konstsamling. Donationen omfattar 17 originalböcker och många skisser.

Folkets Hus och Parker är en folkrörelse med fler än 500 medlemsföreningar som driver Folkets Hus, folkparker, biografier och liknande lokala mötesplatser i hela landet. Huvudinriktningen är sällan litteratur, men en del hus är aktiva arrangörer av litterära arrangemang. Ett centralt beläget Folkets Hus är Lagerhuset som är en betydelsefull nod för olika slags litterära verksamheter. Ett annat exempel är Vingen i Torslanda som bland annat huserar en lokal bokmessa.

9.2 Festivaler och arrangemang

Angereds bokmessa är sedan 2018 en årligen återkommande mäsas för skrivande personer i Angered och andra förorter i Göteborg. Mässan tillkom på initiativ från lokala författare som såg behovet av en litterär arena utanför stadskärnan, med fokus på författare från förorten och från minoriteter. Bokmässans syfte är att spegla litteraturens och samhällets mångfald, bredda den litterära scenen i Göteborg, visa upp nya förmågor och skapa kontakter mellan dessa och det etablerade litterära fältet. Arrangeras av Kulturhuset Blå Stället i samarbete med en rad bibliotek och föreningar.

Arabisk bokmessa på Göteborgs Litteraturhus anordnades 2019 och är en av de första satsningarna som föreningen Ziryab genomförde för att uppmärksamma arabisk litteratur. Den arabiska bokmässan bestod av mäsas, scensamtal och läsningar.

Arabiska bokmässan i Göteborg anordnades för första gången 2021 i Kviberg, och hade besök av författare från bland annat Libanon och Egypten.

Bohusläns Bokmessa anordnades för första gången på Världsbokdagen 2022. Bokmässan lyfter författare med anknytning till Bohuslän i sitt författarskap eller via geografisk hemvist, och bjuder in till scen, bokbord och café på Kulturhuset Fregatten i Stenungsund. Mässan arrangeras av lokala författare i samarbete med Stenungsunds kommun och Studieförbundet Vuxenskolan.

Bokdagar i Dalsland grundades 2000 och anordnas av Dalslands litteraturförening under en helg i juli, ofta med nordiskt tema. Vid andra tider på året arrangerar föreningen Nordiska Novelldagarna och Poesidagar i Dalsland. Därtill kommer löpande seminarier/webbinarier, bokcirklar, nordiska författarstipendiatprogram samt öppet hus-evenemang och skrivarkurser.

Bokmessa i Ljungskile startade 2019 och äger rum på Det Lilla Caféet i Ljungskile med lokala författare, arrangemang och aktiviteter på caféet och på biblioteket. Arrangeras i samarbete med Uddevalla kommun och Sensus Studieförbund.

Bokmässan i Torslanda anordnades första gången 2021 på Kulturhuset Vingen. Initiativet kom från lokala författare, och avsikten är att ge såväl nya och mindre etablerade författare som välkända författare möjlighet att presentera sina böcker för allmänheten, liksom möjligheten att skapa nätverk författare emellan.

Bosnisk-Hercegovinska Bokmässan har anordnats årligen sedan 2018 och har fokus på nytgivnen litteratur. Mässan presenterar även tidningar och tidskrifter som publiceras i Sverige på bosniska. Syftet med mässan är att bevara den bosniska kulturen och modersmålet samt bidra till ökad läsning bland både barn och vuxna. Ursprungligen främst arrangerad av Una förlag, men arrangeras från 2022 av ett flertal organisationer i samverkan.

Clandestino Festival anordnas årligen sedan 2003 och har fokus på musik, konst och litteratur från kosmopolitiska kulturmiljöer som uppstått ur vågor av migration sedan förra seklet. Genom ett internationellt nätverk av forskare, författare, konstnärer och kulturproducenter i vid bemärkelse förmedlas perspektiv på kunskap och kultur. Festivalen utgår från arbetet i Clandestino Institut som är en alternativt och ideellt driven kultur- och utbildningsverksamhet i Göteborg.

Dalslandslitteraturens dag har anordnats sedan 2014 och är en dag när författare från Dalsland och andra med anknytning till landskapet samlas. Dalslandslitteraturens dag består av utställning, försäljning, presentationer, uppläsningar och seminarier. Dagen arrangeras av Dalslands skrivarförening.

Forum för poesi och prosa är Författarcentrum Västs mest omfattande publika verksamhet. Årligen anordnas åtta författarturnéer till drygt tio olika orter i Västra Götaland och Halland. Deltagande orter varierar något, men de flesta har ingått i samarbetet i flera år. 2022 medverkar Bengtsfors, Dals-Långed, Göteborg, Herrljunga, Kinna, Skövde, Strömstad, Tibro och Åmål tillsammans med orter i Halland. Sedan starten 2004 har över 400 olika författare med olika litterär inriktning, ålder, kön och kulturell bakgrund medverkat. Minst en författare per programvecka brukar vara västsvensk.

Författardagen vuxen är en årlig återkommande utbudsdag där författare i Västra Götaland ges tillfälle att presentera sig och sitt skrivande, främst för lärare och bibliotekarier. Allmänheten ges tillträde i mån av plats. Dagen inleds med en föreläsning kring ett aktuellt litterärt ämne, varefter ett tiotal författare framträder med presentationer. Författardagen har varit ett samarbete mellan Författarcentrum Väst, Stadsbiblioteket Göteborg och Förvaltningen för kulturutveckling.

Gothenburg Fringe Festival är en plattform och festival för alternativ scenkonst som anordnas årligen sedan 2016 i Göteborg. Festivalen har som syfte att ge utrymme åt etablerade scenkonstnärer och andra som fritt kan visa upp sin tappning av scenkonst. I programutbudet hittas bland annat dans, musik, konst, poesi, film och teater. Fringefestivalen är ett koncept som startades i Edinburgh 1947 och finns i dag i ungefär 200 länder. Göteborgs Fringefestival har sitt nav i Gathenhielmska kulturresevatet i Majorna.

Göteborgs Poesifestival anordnades första gången 1982 och har sedan dess, med få undantag, varit årligt återkommande. Under decenniernas gång har festivalen ändrat skepnad och arrangörer. Göteborgs Poesifestival är fortsatt en scen för samtida poesi och dess frågor, för samtal, samarbeten, internationella utbyten, nya översättningar, workshops och litterära experiment. Efter ett par år (2017–2020) av samarbeten med skrivarskolan Qalam, Konstfrämjandet Väst och Skrivarskolan Mer än ord har man inlett ett samarbete med Göteborgs Litteraturhus för att utveckla festivalen.

Göteborgs Poetry Slam anordnar öppna scener och tävlingar i scenpoesi, oftast på Musikens Hus, Folkteatern och Café Hängmattan, men tillfälligtvis även under Bokmässan, Kulturkalaset och Vinterfestivalen. Föreningen var också en av två huvudarrangörer för SM i Poetry Slam 2017 (tillsammans med Musikens Hus). Ungefär en gång i månaden arrangerar föreningen en öppen scen på Folkteatern, med poesiuppläsningar från såväl oupptäckta berättare och debutanter som etablerade poeter samt både svenska och internationella mästare i genren.

Göteborgs Romanfestival anordnas sedan 2017 och är en årligt återkommande mötesplats för läsare och författare med fokus på romanen som konstform. Festivalen har ett tjugotal programpunkter samlade kring ett eller ett par teman, och tanken är att festivalen ska vara personlig, med nära kontakt mellan scen och publik. Festivalen arrangeras av litteraturföreningen Skrift i Göteborg. Under 2021 har festivalen också utökat sitt samarbete med Trollhättans poesifestival och Bokdagar i Dalsland.

Göteborgsbokens dag är sedan 2016 en årligt återkommande endagsmessa som presenterar böcker, författare, förlag och andra utgivare som alla bidrar till litteraturen om Göteborg. Dagen består av bokförsäljning, föredrag och utdelning av priset Årets Göteborgsbok. Priset delas ut i samarbete mellan Göteborgs hembygdsförbund, Stadsbiblioteket Göteborg, Göteborgs stadsmuseum och Landsarkivet i Göteborg. Göteborgsbokens dag arrangeras av Riksarkivet och Göteborgs hembygdsförbund.

Internationell Författarscen Göteborg startade 2010 och är en scen för kvalificerade samtal mellan internationella författare och svenska kulturpersonligheter där litteraturen står i fokus. Scenen präglas av konstnärligt djup och hög litterär kvalitet. Internationell Författarscen Göteborg är en del av programverksamheten vid Stadsbiblioteket Göteborg.

Judiska Salongen anordnar öppna evenemang med judiskt tema inom litteratur, konst, teater, musik, film, dans och andra kulturområden. Programmen vänder sig till alla som är intresserade av judisk kultur. Vid varje arrangemang samverkar flera kulturformer, till exempel kan ett samtal om en jiddischförfattare ackompanjeras av klezmermusik. Oftast håller Judiska Salongen till på Göteborgs Litteraturhus.

Klubb LäsBar är ett koncept med öppen scen för all slags textbaserad konst – poesi, prosa, performance, dagbok, dramatik – i café- och krogmiljö. Oftast framträder också en inbjuden gäst. Arrangeras av Poesiwerken.

Latinamerikansk Litterär Afton är en kulturafton som sedan 2015 anordnas på Kulturhuset Blå Stället. Arrangemanget genomförs på spanska och latinamerikanska författare och poeter bosatta i Sverige visar det bästa ur sin produktion.

Majornas Bokmessa startade 2022 och är ett lokalt initiativ med syfte att skapa en årligt återkommande litterär och kulturell samlingspunkt i Majorna. Fokus ligger på egenutgivning och samverkan med lokalsamhället. Bokbord, läsningar och scensamtal. Arrangeras av Lassbo förlag.

Merci Poesi, även kallad Göteborgs internationella poesifestival, är sedan 2006 en årligen återkommande poesifestival som hålls en helg i Göteborg. Festivalen har ett interkulturellt perspektiv och blandar poesi på olika språk med musik och samtal. I anslutning till festivalen utkommer en katalog med presentationer av medverkande författare och deras poesi.

Novemberpoesi är en poesidag med uppläsningar som anordnas varje höst sedan 1999. Arrangeras av Författarcentrum Väst och Stadsbiblioteket Göteborg.

Närproducerat - Författardagen barn och unga är en årligt återkommande utbudsdag där författare i Västra Götaland ges tillfälle att presentera sig och sitt skrivande, främst för lärare och bibliotekarier. Allmänheten ges tillträde i mån av plats. Närproducerat har arrangerats av Författarcentrum Västs nätverk för barn- och ungdomsförfattare (BarnBoks-Nätet) tillsammans med Förvaltningen för kulturutveckling och Stadsbiblioteket Göteborg.

Orden Dansar - Uddebo poesiträff är en poesifestival i Uddebo i Tranemo kommun där poeter, performanceartister och musiker deltar i en tredagarsfestival med framträdanden och workshops.

Ortens bästa poet är en poesitävling som etablerades 2015 av Förenade förorter och som hölls årligen fram till sista upplagan 2018. Tävligen var ett nationellt förortsmästerskap med rötter i poetry slam, för deltagare mellan 15 och 28 år. Deltävlingarna hölls i tio svenska städer, och arrangerades tre år i rad i Göteborg.

Poesi i Parken äger rum i Slottsskogen under sommaren och är en öppen scen för all slags textbaserad konst såsom poesi, prosa, performance, dagbok och dramatik. Anmälan sker på plats och varje person får framträda i 5–10 minuter. Arrangeras av Poesiwerken.

Poesifestivalen Sofra poetike är en internationell poesifestival i Borås som startade 2001. Här möts olika röster, språk och erfarenheter inom den samtida poesin. Poeter från hela Sverige och flera andra länder samlas och framträder med aktuell poesi, musik och i samtal. Arrangeras av Albansk Kulturcenter Migjeni.

Politisk Poesifestival har anordnats i Göteborg sedan 2014. Festivalen vill utforska poesins betydelse för politik och samhälle och består av uppläsningar och seminarier som vandrar genom gränstrakter – poetiskt, politiskt, internationellt, lokalt och globalt. Arrangeras av den ideella föreningen Möte Kambodja-Sverige.

Pub Poesi är en till viss del nomadisk poesiscen i barmiljö. Koncept drivs ideellt av en poet i Göteborg sedan 2018 med syfte att placera poesi i andra rum än till exempel bibliotek och föreläsningssalar. Pub Poesi bryter fram lite varstans i Göteborgs utemiljöer där en blandning av debuterande och etablerade poeter läser framför publik.

Radikal bokmessa äger sedan 2014 rum i Göteborg en helg på hösten under parollen klasskamp, folkbildning och feminism. Bokmässan består av workshops, poesi, bok- och informationsbord och arrangeras av Syndikalistiskt Forum i samarbete med ABF och Kvinnofolkhögskolan Göteborg.

Scener & Samtal anordnas på Världskulturmuseet av Göteborgs Litteraturhus, och började som ett litterärt program vid sidan av Bokmässan 2017 med syfte att ge plats åt föreningsmedlemmars seminarier och uppläsningar utanför mässans ramar. Scener & Samtal har sedan utvecklats till en större festival med program baserade på medlemmars verksamhet, förlagssamarbeten och internationella gäster. Festivalen genomfördes på Världskulturmuseet i Göteborg 2018 och 2019.

Seriefest i Väst anordnas årligen sedan 2019 och är en festival för tecknade serier för barn, ungdomar och vuxna. Festivalen är en vecka lång och består av utställningar, scenprogram, föreläsningar och workshops. Arrangeras av Seriefrämjandet i samarbete med bland annat bibliotek, skolor och olika fristående organisationer.

Skaraborgs bokmässan är en mäs­sa med litteraturprogram som anordnas i Töreboda. Programmet fokuserar på lokala författare från eller uppväxta i Skaraborg och arrangeras i samarbete med ett lokalt författarnätverk och Studieförbundet Vuxenskolan.

Somaliska bokmässan gästas av välkända akademiker, författare och poeter som alla presenterar sina författarskap inom ramen för somalisk kultur. Arrangeras av Somali Community Organisation och bokhandeln Shabeelle Bookshop.

Textival Litteraturfestival anordnas årligen sedan 2007 i Göteborg med omnejd och undersöker litteratur i relation till olika årliga teman. Textival skapar sammanhang där aktuella och angelägna frågor i den samtida litteraturen och kulturdebatten får möta ett brett litteraturintresse. Under fyra dagar erbjuds textmäs­sa, samtal, läsningar, föreläsning, konst och musik med författare, poeter, kulturskribenter, konstnärer och artister. Utöver festivalen anordnas program- och föreläsningsserier samt samarbeten med andra kulturaktörer året om.

Trollhättans Poesifestival anordnades första gången 2001. Poesifestivalen arrangeras på Trollhättans konsthall av litteraturföreningen Litteratopia som en mötesplats för samtida litteratur och "ett laboratorium för estetisk korsbefruktning". Förutom poesi genomsyras programmet ofta även av musik, konst och performance. 2021 hade festivalen 20-årsjubileum och släppte jubileumsboken *Inskriptioner*, som samlar de 20 årens deltagare i festivalprogrammet.

Festivalen Uttryckt är en kulturfestival på Tjörn där demokrati och det fria ordet står i fokus. Festivalen vill visa hur yttrandefriheten kan värnas på en mängd sätt och programmet består bland annat av föreläsningar, författarbesök, performance, estradpoesi och invånardialog. Den första Uttryckt-festivalen ägde rum 2021. Då deltog såväl etablerade författare från hela Sverige som lokala författare och ungdomar som skrev egna texter till litteraturpromenader. Arrangeras av Tjörns kommun.

Winter Word Festival i Strömstad anordnas sedan 2009 och har "ordet och lusten att läsa och skriva" i centrum. På programmet står författarsamtal, skiv­arworkshops och öppen scen. Strömstads kommun är huvudman.

9.3 Övriga kulturfestivaler

I Göteborg anordnas årligen en rad festivaler med utrymme för litterära program.

Göteborgs Kulturkalas hålls i augusti och är en av Nordens största kulturfestivaler. Kulturkalaset har publik i alla åldrar och från alla delar av staden. De litterära delarna av programmet anordnas i samarbete med Stadsbiblioteket och det fria kulturlivet.

Göteborgs 400 års-jubileum, som kulminerar 2023, är ett av stadens största samarbetsprojekt med många aktörer. Här ingår en rad jubileumssatsningar, däribland Rain Gothenburg med den unika satsningen på brunnslockspoesi.

Kulturnatta är en festival som arrangeras av Göteborgs Stad i samarbete med det fria kulturlivet. Vem som helst kan ordna en programpunkt och teatrar, museer, bibliotek, gallerier, ateljéer, biografier och kulturhus håller kvällsöppet för alla åldrar och allt med fri entré. 2021 anordnades Kulturnatta för 30:e gången med över 170 programpunkter. Kulturnatta anordnas också bland annat i Kungälv och Alingsås.

Vetenskapsfestivalen är Sveriges största och ett av Europas ledande populärvetenskapliga evenemang med ambition att kreativt förmedla vetenskap. Här deltar frekvent litteraturvetare vid Institutionen för litteraturvetenskap, idéhistoria och religion samt Institutionen för språk och litteraturer på Göteborgs universitet. Festivalen startade 1997 och äger rum årligen i Göteborg.

West Pride i Göteborg är en konst- och kulturfestival som skapar trygga rum för HBTQI-personer och lyfter upp normkritik och HBTQI-personers livssituation. Festivalen samarbetar med Stadsbiblioteket och det fria kulturlivet. Varje år bjuder man in en eller flera svenska och internationella författare till samtal och läsningar.

Stadsfestivaler finns i de flesta kommuner i Västra Götaland och inte minst Pridefestivaler arrangeras på en rad håll, även dem med litterära inslag.

10

Årliga temadagar

De flesta temadagar högtidlighålls ett bestämt datum varje år, vissa är lokala och andra internationella. Här finns dagar som på olika sätt anknyter till litteratur. Under de nationella minoriteternas högtidsdagar sker ofta litterära aktiviteter och kulturarrangemang på flera olika arenor runt om i Västra Götaland, inte minst på biblioteken.

27/1

Förintelsens minnesdag har sedan 2001 varit en nationell minnesdag och 2005 deklarerade FN denna dag som internationell minnesdag. I Göteborg högtidlighålls dagen av bland andra Länsstyrelsen, Göteborgs Stad, Göteborgs universitet, Judiska församlingen och rådet för den nationella minoriteten romer.

6/2

Samernas nationaldag firas sedan 1992 för att hedra minnet av det första samiska landsmötet som ägde rum denna dag i Trondheim 1917. Beslutet om samernas nationaldag fattades på den 15:e samiska konferensen i Helsingfors. Samernas nationaldag firas i hela Sápmi och runt om i Sverige.

21/2

Internationella modersmålsdagen instiftades av Unesco i november 1999 för att främja språklig mångfald. Att skapa medvetenhet om språkliga och kulturella traditioner, en kunskap baserad på förståelse, tolerans och dialog är syftet med uppmärksammandet av modersmålsdagen.

24/2

Sverigefinnarnas dag har firats sedan 2011. Sverigefinnar utgör den största nationella minoriteten i Sverige och högtidsdagen synliggör den sverigefinska minoritetens historia, språk och kultur som en del av det svenska kulturarvet.

21/3

Världspoesidagen instiftades 1999 av Unesco. Syftet med dagen är att inspirera organisationer på nationell och internationell nivå att arbeta för att ge poesin en större roll i samhället, att lokala myndigheter skall uppmärksamma poesidagen och att skolor och bibliotek ska fyllas av poesi.

- 2/4** **Internationella barnboksdagen** instiftades 1967 av IBBY, the International Board on Books for Young People. Dagen uppmärksammar barn- och ungdomslitteratur, inspirerar till läsning och samlar barn och vuxna på skolor och bibliotek landet runt för att mötas kring sagostunder, bokbord och andra publika aktiviteter och arrangemang.
- 8/4** **Romernas internationella dag** (nationaldag) firas till minne av den första romska kongressen som ägde rum i London 1971. Nationaldagen uppmärksammas världen över och firas i ett fyrtiotal länder.
- 23/4** **Världsbokdagen** instiftades av Unesco 1995 för att uppmärksamma boken som ett effektivt verktyg för att arbeta med fredsbyggande. Målet med dagen är att uppmuntra författare, kämpa mot analfabetism och sprida förståelse och tolerans. Sedan 1999 anordnar Stadsbiblioteket Göteborg och Författarcentrum Väst program med uppläsningar inklusive texter av förföljda författare.
- 8/5** **Fredsdagen** högtidlighåller andra världskrigets slut i Europa. I Göteborg uppmärksammas dagen med fokus på mänskliga rättigheter, alla människors lika värde och mot krig, nazism och våld. Dagen innehåller kulturarrangemang i samarbete mellan en rad aktörer.
- 15/7** **Tornedalingarnas dag** firas sedan 2015 för att hedra minoriteten tornedalingar och deras kultur. Dagen firas på det datum som Tornedalsflaggan introducerades åtta år tidigare.
- 29/9** **Resandefolkets högtidsdag** högtidlighålls på flera ställen runt om i landet och markerar att resandefolket har en historia i Sverige så långt tillbaka som till 1500-talet.
- 15/11** **Fängslade författares dag** är ett årligt högtidlighållande initierat av PEN International. Under denna dag riktas uppmärksamheten mot de som med sina texter hotar världens repressiva regimer. I Göteborg samarbetar ett flertal aktörer kring arrangemanget.

I nätverket av 42 Cities of Literature finns samarbeten kring fem Unesco-inrättade temadagar. Dessa är, förutom redan nämnda modersmålsdagen och världspoesidagen, också 12/11 International Youth Day, 8/9 International Literacy Day och 30/9 International Translation Day.

11

Universitet, högskola och forskningscenter

Västsverige har en stark akademisk miljö med forskning i världsklass. Här finns Göteborgs universitet, ett av landets största universitet, och flera profilerade högskolor med olika inriktningar och professionsutbildningar: Högskolan i Borås, Högskolan i Skövde och Högskolan Väst. Sammantaget lockar dessa lärosäten cirka 90 000 studenter årligen och har mellan 8 000 och 9 000 medarbetare. Här finns framstående forskning, ett rikt utbud av utbildningar på grundnivå och avancerad nivå samt forskarutbildning, och kompletterar varandra med hjälp av sina olika profilområden och styrkor.

Universitet och högskolor är en grundbult i kultursektorns infrastruktur, och bidrar med såväl forskning och utbildning som kompetensutveckling och kompetensförsörjning på området; alltifrån disputerade forskare till alumner som expertis in i de olika sammanhang varpå i detta fall litteraturens ekosystem vilar. Det kan vara till den samhälleliga överbyggnaden inom politiken, myndigheter och förvaltningar men också till mer direkt litterära sammanhang. Så till exempel är forskare och alumner en viktig bas i folkbildande föreläsningssammanhang samt inom förlags- och tidskriftsvärlden på varierade nivåer; alltifrån styrelse, förlagschef, redaktör, redaktion och redaktionsråd till skribenter. Såväl tidskrifterna Alba.nu, Arche, Dixikon, Glänta, OEI och Ord&Bild som bokförlagen Autor, Daidalos och Korpen har genom forskare eller alumner stark koppling till Göteborgs universitet och andra lärosäten.

11.1 Göteborgs universitet

Göteborgs universitet har en bred och framgångsrik forskning som präglas av mångvetenskapligt samarbete och är nära knuten till utbildningen. Med starka forskarprofiler, forskning i världsklass och närmare 2 000 kurser och över 200 utbildningsprogram är Göteborgs universitet ett av de mer efterfrågade universiteten i Sverige. Universitetet har över 50 000 studenter och fler än 6 500 medarbetare.

Göteborgs universitet är störst i Skandinavien på konstnärliga utbildningar med unik bredd, konstnärlig forskarutbildning och skandinavisk författarutbildning i litterär gestaltning. Universitetet ger därtill utbildning i litteraturdidaktik, litteraturvetenskap och litteratur på såväl svenska som arabiska, engelska, franska, japanska, och tyska. Här finns program för såväl litterär översättning i kontakt med svensk och utländsk samtidslitteratur, som översättning med fokus på facktexter och förlag. Till detta kommer utbildning i litteraturkritik, kulturjournalistik, redaktionella praktiker, bilderboksskapande, kultur och demokrati samt kulturellt entreprenörskap. Till kulturlivet utexaminerar universitetet årligen hundratals studenter.

Litterärt orienterad forskning och utbildning finns på olika håll på universitetets åtta fakulteter. Institutioner med kärnverksamhet inom litteratur och teater är:

Humanistiska fakulteten

Institutionen för kulturvetenskaper har inriktning mot de estetiska vetenskaperna, kulturella delområden, "kultur" i en traditionell och snävare bemärkelse, samt kulturyttringar satta i ett bredare samhälleligt sammanhang som exempelvis kulturstudier, barn- och ungdomskultur, etnologi och genusvetenskap.

Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion har litteraturvetenskap som är nationellt profilerad med bland annat teaterstudier, den äldre litteraturens historia, genusforskning och digitala humaniora. Andra inriktningar är populärfiktion, barn- och ungdomslitteratur, litteraturdidaktik, litteraturkritik, life writing, ekokritik, transmediala fiktionsformer, litteraturreception och litteraturbruk av såväl äldre som modernare litteratur och medier. Institutionen ansvarar även för svensklärover utbildning för grundskola och gymnasium.

Institutionen för språk och litteraturer bedriver utbildning och forskning med inriktning mot världens språk och litteraturer samt kultur- och områdesstudier. Forskningsområden är Litteraturstudier, Språk i samhällskontext, Språkliga strukturer och Språkinläring och språkundervisning.

Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologier arbetar med det svenska språket på alla tänkbara sätt: hur svenskan ser ut i dag, hur den har sett ut historiskt, hur den används i olika situationer och hur den påverkar och påverkas av samhället. Forskningsområden är flerspråkighet och svenska som andraspråk; grammatik; lexikologi, lexikografi och fraseologi; språkteknologi; text och kontext.

Konstnärliga fakulteten

HDK-Valand bedriver utbildning och forskning inom design, film, fotografi, fri konst, konsthantverk och litterär gestaltning samt bild- och slöjdpedagogik. Här finns bland annat författarutbildning, program för litterär verksamhet på konstnärlig grund och program för litterär översättning.

Högskolan för scen och musik bedriver utbildning och forskning inom scenkonst och musik. Här finns bland annat teaterlärarutbildning och skådespelarutbildning samt utbildning i Contemporary Performative Arts som även inkluderar konstnärligt skrivande.

Samhällsvetenskapliga fakulteten

Institutionen för journalistik, medier och kommunikation bedriver forskning och utbildning om bland annat journalistik och demokrati, yttrandefrihet och medielandskapets omvandlingar. Här finns programutbildning i såväl journalistik som medie- och kommunikationsvetenskap samt fristående kurser i journalistiskt berättande.

Utbildningsvetenskapliga fakulteten

Institutionen för didaktik och pedagogisk profession är inriktad på lärandets och undervisningens villkor, processer och resultat. Här finns grundlärarprogrammet och utbildningar inom didaktik, ämnesdidaktik, pedagogiskt arbete, samt utbildning för hållbar utveckling. Arbetet i skolnära frågor sker ofta i samverkan med andra miljöer, både inom högskolevärlden och med andra intressenter som till exempel Skolverket, kommuner och enskilda skolor.

Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande har fokus på globalisering, hållbarhet och digitalisering, utsatta barn och ungdomars villkor, förskolans uppdrag och kvalitet, migration och andra samhällsförändringar, våld och rasism i skola och på fritiden, samt digitaliseringens konsekvenser för utbildning och arbetsliv. Här finns förskollärarprogrammet, grundlärarprogrammet mot fritidshem, och utbildningar i pedagogik, barn- och ungdomsvetenskap samt livslångt lärande.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik har inriktning på utbildningssystem, betygs- och bedömningsfrågor, specialpedagogiska frågor, pedagogiskt ledarskap och lärarens roll för elevenas lärande samt hur en inkluderande skola kan utformas.. Här finns bland annat speciallärarprogrammet med möjlig specialisering mot språk-, skriv- och läsutveckling.

11.1.1 Utbildningar

Göteborgs universitet har en rik flora av utbildningar på litteraturområdet.

Litteraturvetenskap är ett omfattande ämnesområde med utbildning på grundnivå och avancerad nivå, magister- och masterstudier, fristående kurser samt forskarutbildning. Ämnet ingår i lärarutbildningen.

Litterär gestaltning är en konstnärlig utbildning som ges som kandidat- och masterprogram samt forskarutbildning. Masterprogrammet är en skandinavisk skönlitterär författarutbildning. Kandidatprogrammet har en bredare inriktning med utgångspunkt i litterära praktiker såsom att skriva, läsa, översätta, arbeta redaktionellt och i nära samarbeten med andra konstnärliga fält.

Språk och litteraturutbildning ges inom en rad språkområden: Afrikanska språk, antik grekiska, arabiska, engelska, franska, japanska, kinesiska, latin, slaviska språk, spanska och tyska.

Tyska i samtidslitteratur och kultur är ett masterprogram i tyska med fokus på reception, förmedling och kontext.

Litteraturdidaktik ingår inom ämneslärarprogrammet i svenska och ges även som fortbildningskurser för svensklärare. Exempel på fristående kurser: Litteratursamtal och litteratururval i undervisningen.

Litteraturkritik – exempel på fristående kurser: Litteraturkritik, Recensionens teori och praktik, samt Engelsk litteratur, litteraturkritik och teori.

Redaktionell praktik är ett litteraturvetenskapligt kandidatprogram som ger grundläggande litteraturvetenskapliga kompetenser och praktiska redaktionella färdigheter för att kunna arbeta professionellt med textredigering, trycksaksproduktion, litterära evenemang och olika publicerings- och distributionsformat.

Litterär översättning är ett konstnärligt magisterprogram som syftar till att utbilda litterära översättare i kontakt med svensk och utländsk samtidslitteratur.

Översättarprogrammet är ett masterprogram som syftar till att utbilda i översättarvetenskapliga perspektiv och översättning av främst facktexter men även med inriktning mot bland annat förlag.

Teaterstudier är en kombination av traditionella akademiska studier och praktiska moment med utbildning på grundnivå och avancerad nivå, magister- och masterstudier samt forskarutbildning. Med möjlighet till en termin i Plymouth, Storbritannien, och till fältarbete vid the Freedom Theatre i Jenin och The Academy for Performing Arts i Tel Aviv.

Skådespelarutbildningen är ett kandidatprogram i skådespeleri. En del av utbildningen – Skådespelarutbildningen c/o ung teater – har fokus på teater för en ung publik och sker i tätt samarbete med fyra teatrar: Angereds Teater, Backa Teater, Masthuggsteatern och Regi-onteaater Väst. Programmet innehåller även skådespelarträning för film, tv och andra medier.

Scenisk gestaltning med inriktning mot Contemporary Performative Arts är ett masterprogram för konstnärligt arbete i tvärdisciplinära kontexter. Fokus ligger på samhällelig interaktion lokalt och globalt, samtida dramaturgier, digitala verktyg, platsspecificitet och offentligt rum som arena för konstnärliga uttryck. Programmet inbegriper konstnärligt skrivande.

Kurser med internationell orientering, exempel är ADAB – att skriva mellan svenska och arabiska, Antikens litterära mästerverk: De stora latinska diktverken, Arabiska – klassisk prosa, Globala modernismer, Lag och litteratur – författare inför rätta, Litteratur och vithetskritik, Litteratur från Södra Afrika – miljöteoretiska perspektiv, Skönlitteratur i andraspråksundervisning, Somaliska – textläsning och översättning, Svenska i kontrast – litteratur och samhälle, Thinking translation – översättningsteori ur ett litterärt och kulturellt perspektiv.

Kurser kring barnlitteratur och litteratur i undervisning, exempel är Att bilderboksberätta, Litteratur för barn och ungdom, Poesi och film i undervisningen, Sagor och barnlitteratur, myter och medier, Teater och dramatik för barn, Varför läsa litteratur – om skönlitteratur som kunskapsform.

Kurser med särskild inriktning, exempel är Att skriva mellan troll och cyborger – om digitala former för skrivande och publicering, Biblioterapi i teori och praktik, Det goda livet – en ekokritisk fördjupning, Klimatfiktion, Litteratur och intersektionalitet.

Göteborgs universitet ger också en rad utbildningar inom ett breddat kulturfält.

Child Culture Design är ett konstnärligt masterprogram och en designutbildning med fokus på barnperspektiv, därtill den enda i världen i sitt slag.

Digitala humaniora är ett masterprogram om den digitala teknikens förhållande till och betydelse för samhälle, kultur och forskning.

Kritiska studier är ett masterprogram med fokus på kritisk analysförmåga, avancerade skriftliga färdigheter, teoretisk skärpa och förmåga att jämföra mellan och värdera olika perspektiv, informationstyper, yttranden, samt kulturella och samhällsliga praktiker. Fördjupad kultur- och idéhistorisk bildning.

Kultur är ett kandidatprogram kring samtidsanalys och kulturens betydelse för demokrati och jämlikhet.

Kultur och demokrati är ett masterprogram om kulturens relation till politik, sociala rörelser och hållbar utveckling.

Medier, estetik och kulturellt entreprenörskap är ett kandidatprogram som ger kunskaper i estetik och projektledning inför morgondagens arbetsmarknad.

Kurser i kulturstudier – exempel: Barn- och ungdomskultur, Det kritiska tänkandets praktik, Kritiska perspektiv på kris, kultur och demokrati, Kultur och estetik i en global värld, Outro – etiska perspektiv inför kommande yrkesliv.

11.1.2 Forskningsmiljöer, forskningscenter, nätverk och forskningsanknutna sammanhang

Vid Göteborgs universitet och regionens lärosäten finns forskningscenter med relevans för litteraturområdet.

Centrum för digitala humaniora vid Göteborgs universitet arbetar med att främja forskning, utbildning och samverkan som handlar om digitala fenomen och/eller använder digitala metoder. Centrat är en resurs för kulturarvsinstitutioner som vill tillgängliggöra sina samlingar och arkiv för forskning och allmänhet, däribland Litteraturbanken.

Centrum för kritiska kulturarvsstudier (CCHS) är ett tvärvetenskapligt forskningscentrum som samlar forskare vid det egna lärosätet och vid University College London (UCL). Centrat problematiserar vad kulturarv är, hur det uppfattas, upplevs och används inom olika samhällsarenor i dag, samt presenterar alternativa och kritiska tolkningar av hur vi upplever en globaliserad värld.

GPS 400 Centrum för samverkande visuell forskning arbetar i bred samverkan med MIK medie- och informationskunnighet på det visuella området. Syftet är att stärka människors förmågor att läsa, tolka, förstå och arbeta med bilder och bildmedier såväl praktiskt och teoretiskt som historiskt och prognostiskt.

UGOT Challenges är en unik forskningssatsning med sex tvärvetenskapliga forskningscentrum med fokus på att möta dagens globala samhällsutmaningar. Flera av de ingående centrubildningarna, däribland AgeCap Centrum för åldrande och hälsa, har studier av betydelse med bland sina forskningsinriktningar.

Här finns även starka forskningsmiljöer och forskarnätverk som verkar för en ökad dynamik mellan forskning, utbildning och samverkan med samhället. Här följer exempel på detta slags miljöer, grupper och nätverk.

AgeDem är en forskargrupp om äldre, jämlikhet, demokrati och medier inom AgeCap Centrum för åldrande och hälsa, och knyter inom detta även an till skönlitteratur och skönlitterära författare.

Barn, barndom och kulturella praktiker (Babakul) är ett brett forskningsfält kring bland annat barnberättelser, barndomsskildringar samt synen på och föreställningar om barn och barndom historiskt och politiskt.

Nätverket för barn- och ungdomslitteraturforskning i väst är ett forskningsfält som samlar forskare från Göteborgs universitet, Högskolan Väst och Karlstads universitet.

BiG Barnkulturforskning i Göteborg är ett tvärinstitutionellt forskarnätverk kring forskning om barn och unga. Nätverket är en mötesplats för barn- och ungdomskulturforskare från olika ämnesområden, institutioner och fakulteter, men också för öppna möten med aktörer i övriga samhället. Avsikten är att vara en resursbank för forskning kring barn- och ungdomskultur.

Didaktiska klassrumsstudier (DKS) är en forskargrupp med ett femtiotal forskare som arbetar med undervisnings- och lärandeprocesser och deras didaktiska konsekvenser.

Ekogruppen / Miljöhumaniora är en forskargrupp kring människa, samhälle, historia, litteratur och kunskap med inriktning mot ekokritik och miljöhistoria. Verksamheten består i forskning, utbildning, samverkan och öppna seminarier.

Flerspråkighet i Norden och Flerspråkighet i Sverige (FLIN och FLIS) är nätverk med deltagare från universitet, högskola och kommuner som arbetar för utbyte av kunskaper och erfarenheter inom området flerspråkigas språk- och kunskapsutveckling för aktörer på kommunal, regional och statlig nivå i Norden respektive Sverige.

Nätverket för litteratur och religion tillvaratar och utvecklar intresset inom detta ämnesfält i Norden. Nätverket samordnar och organiserar kontakter inom Skandinavien och med andra nätverk runt om i världen, samt anordnar seminarier, konferenser, workshops och kurser.

Litteraturstudier är ett mångspråkigt forskningsfält som samlar forskare kring litteratur- och kulturstudier, litteraturvetenskap, litteratur- och kulturteori inom olika språkområden.

Poesi som kunskapsform är ett tvärinstitutionellt nätverk kring poesi, dess vara och nytta inom olika kunskapstraditioner, alltifrån låttexter och ordvitsar till språkinlärningssammanhang, språk- och ideologikritik och i relation till livets stora händelser.

Retorikcentrum är en ideell förening som anordnar öppna seminarier, föreläsningar och andra evenemang kring retorik och mänsklig kommunikation, även inbegripet litteratur.

Språk och rumslighet (SpåR) är ett nätverk som undersöker språkligt och semiotiskt meningsskapande och aspekter på plats-, rums- och landskapande, samt skrift och socio-lingvistisk förändring i material och ur kulturella perspektiv.

Språkbanken Text är en forskningsenhet vid Göteborgs universitet och en del av Nationella språkbanken. Här tillgängliggörs moderna och historiska svenska texter i digitala format avsedda för forskning tillsammans med verktyg för sökning, uppslag och jämförelser i lexikon och databaser, samt arbete med språkligt innehåll. Språkbanken Text samarbetar med svenska och utländska forskningsgrupper, minnes- och kulturarvsinstitutioner, skolor och företag.

Nätverket Utvecklingspedagogik, förskoleforskning och praktikutveckling är ett kunskapsforum kring förskolan öppet för enskilda förskollärare, förskolor, kommuner och lärosäten med förskollärarytbildning som medlemmar. Nätverket driver forskningsprojekt och erbjuder öppna såväl digitala föreläsningar som årliga konferenser, nyhetsbrev samt dialogpartner.

11.1.3 Samverkan mellan akademi och övriga samhället – en kunskapsbaserad infrastruktur

En betydelsefull gren inom all akademisk verksamhet är samverkan mellan akademien och det övriga samhället. Att via långsiktig systematisk samverkan skapa infrastrukturer för verksamhetsområden långt bortom sektors- och organisationsgränser är samtidigt en styrka i Göteborg och i Västsverige. Några exempel från Göteborgs universitet kan belysa detta.

Jonsereids herrgård vid Göteborgs universitet är ett intellektuellt centrum och universitetets särskilda mötesplats för samverkan. Den breda programverksamheten med seminarier och publika program inbegriper litterär gestaltning, litteratur- och teatervetenskap, litteraturredaktör, översättning, redaktionella praktiker och multikonstnärlig produktion. Inom denna verksamhet koordineras också universitetets samlade åtaganden inom Unesco City of Literature, och verksamheten driver den internationella satsningen Freedom of Expression – Strategies for the Future.

Svenska Akademiens redaktioner för Svensk Ordbok och Svenska Akademiens Ordlista är placerade vid Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologier vid Göteborgs universitet.

Samverkan kring skivutbildningar mellan Litterär gestaltning vid Göteborgs universitet, Angered's författarskola vid Folkhögskolan i Angered, Författarskolan Malmö universitet och masterprogrammet i kreativt skrivande vid Lunds universitet.

Samverkan kring litterär översättning mellan Litterär gestaltning vid Göteborgs universitet, Tolks- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet, Rum för översättning vid Bokmässan Göteborg, Översättarcentrum och Författarförbundets översättarsektion.

Samverkan kring digitalisering av litteratur mellan Göteborgs universitet (universitetsbiblioteket, Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, Centrum för digital humaniora), Litteraturbanken, Svenska Akademien, forskningsbibliotek vid landets lärosäten, Kungliga biblioteket, Svenskt översättarlexikon, Dramawebben, Svenska Fornskriftsällskapet, DELS De litterära sällskapen i Sverige samt enskilda litterära sällskap, Musikverket, Svenskt visarkiv och Sveriges Radio.

Samverkan kring barnlitteratur mellan forskare vid Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion och Svenska barnboksinstitutet i Stockholm.

Samverkan kring lyrik för barn och ungdom i olika konstellationer mellan Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion och Institutionen för didaktik och pedagogisk profession vid Göteborgs universitet, Svenska Akademien, Läsförbundet, Skolverket och Grundskoleförvaltningen.

Samverkan kring svensk litterär visdiktning mellan forskare vid olika institutioner vid Göteborgs universitet, Svenska Visakademien, Folkuniversitetet och senare även Litteraturbanken och Svenska Akademien. Med förankring bland kompositörer, utövare och skrivartutbildningar.

11.2 Högskolan i Borås

Högskolan i Borås har cirka 17 400 studenter och runt 760 medarbetare. På Högskolan i Borås finns Bibliotekshögskolan, Sveriges främsta utbildning för biblioteks- och informationsvetenskap. På lärosätet finns en lång tradition av forskning och utbildning inom områden som rör läsning, litteraturförmedling och läsförbättring, samt litteraturredaktör.

Bibliotekshögskolan är den nationellt ledande forsknings- och utbildningsmiljön inom området. Här bedrivs Sveriges främsta utbildning av bibliotekarier samt forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap som inbegriper biblioteket som institution, dess olika former, biblioteksprofessionens utveckling, samhällets digitalisering, och information i relation till demokratiaspekter och läsförbättring. Bibliotekshögskolan utbildar även webbredaktörer, informationsspecialister och informationsarkitekter. Forskningen utgår från fyra områden:

- informationspraktiker
- digitala resurser och tjänster inom kultur- och informationsområdet
- bibliotek, kultur och samhälle
- Social Media Studies

Vid Bibliotekshögskolan finns tidskrifterna NKT Nordisk kulturpolitisk tidskrift (The Nordic Journal of Cultural Policy) och Information Research. Här sker även följeforskning och uppdragsforskning i samverkan med aktörer som Skolverket, Kulturrådet, Kungliga biblioteket, Svensk Biblioteksforening och regionala biblioteksverksamheter. Tillsammans med Svensk Biblioteksforening genomförs årligen konferensen "Mötesplats – Profession – Forskning".

Institutioner med litteratur- och kulturorienterad verksamhet är Institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap eller Bibliotekshögskolan, samt Institutionen för pedagogiskt arbete.

11.2.1 Utbildningar

Högskolan i Borås erbjuder flera utbildningar med hel eller delvis inriktning på litteratur.

Litteraturpedagogik ges som magisterprogram med inriktning på pedagogik men också didaktik, litteratursamtal och litteraturanalys. I programmet ingår kurser som Berättande i olika medier, Litteratursamtal & litteraturanalys och Litteratursamtal i praktiska sammanhang.

Biblioteks- och informationsvetenskap kan studeras i både kandidatprogram och magisterprogram med möjlighet till fördjupade kunskaper i frågor om läsning, litteraturförmedling och läsfrämjande. På masternivå erbjuds kurser som E-boken: produktion, distribution och läsning samt Digitalisering av kulturarvsmaterial.

Library and Information Science, Digital Libraries and Information Services är en engelskspråkig masterutbildning i biblioteks- och informationsvetenskap med en stor andel internationella studenter.

Läroprogram, från förskolläroprogrammet till ämnesläroprogrammet. I alla läroprogram ingår litteraturredidaktiska kursmoment och examinationer om att använda skönlitteratur i skolan utifrån aktuella litteraturredidaktiska metoder och teorier, att leda litteratursamtal med elever, att göra multimodala presentationer av litteratur och litteraturanalys, och hur dessa kan ingå i svenskundervisning.

Exempel på fristående kurser är Litteratursociologi, Litteraturförmedling på bibliotek, Den undervisande bibliotekarien, Barn, unga och bibliotek.

11.2.2 Forskningscenter, forskarmiljöer och nätverk

Centrum för kulturpolitisk forskning är en samlade och pådrivande kraft i Sverige för forskningsbaserad kunskapsutveckling inom såväl fält som bibliotek, teater och film som kulturpolitiska frågor. Här inkluderas kommunala, regionala och statliga åtgärder på kulturområdet, men även initiativ som tas av kulturindustri, media, studieförbund och intresseorganisationer.

Informationspraktiker och digitala kulturer är en forskargrupp med fokus på läspraktiker, biblioteksarbete, medie-och informationskompetenser, samt användarperspektiv på biblioteket som institution.

KUBIK är en forskargrupp med fokus på folkbibliotekens roll i samtidens samhälle, kultur- och utbildningspolitik, kulturförmedling och medborgares delaktighet.

LittNät är ett tvärinstitutionellt nätverk kring läsning, läsforskning, litteratur, litteraturförmedling och läsfrämjande.

11.3 Högskolan i Skövde

Högskolan i Skövde är känd för sina dataspelsutbildningar som rekryterar studenter från hela Sverige och från utlandet. Högskolan har även en sektion med breddad inriktning mot medier, estetik och berättande, och samarbetar därtill med Högskolan i Borås om lärarutbildningar i Skövde. Lärosätet har dryga 9 000 studenter och närmare 500 medarbetare.

Institutioner med litteratur/kulturorienterad verksamhet är Institutionen för hälsovetenskaper med avdelningen Medier, estetik och berättande, samt Institutionen för informationsteknologi. Litteraturutbildning ges inom ramarna för lärarprogram i samarbete med Högskolan i Borås.

Digitalt berättande - spel och kulturarv kan läsas som magisterprogram. Med inriktning mot att skapa berättelser och hur de kan integreras i dataspel och andra nya digitala medier, inte minst i kulturarvssammanhang.

Exempel på kurser är Berättande i nya medier som forskningsområde, Modern retorik i digitala och sociala medier, Projektstudier i medier, estetik och berättande, Vetenskapliga perspektiv på digitalt berättande och transmedialitet, Spekulativ skönlitteratur – en genre som ifrågasätter världen.

Media, Technology and Culture (MTEC) är en forskargrupp vid Högskolan i Skövde kring berättandets olika konst- och medieformer i ett samtida och historiskt perspektiv, game studies, kulturarv, ljud- och bildberättande.

11.4 Högskolan Väst

Högskolan Väst i Trollhättan är ett lärosäte med närmare 13 000 studenter och drygt 700 medarbetare. Vid högskolan bedrivs forskning på engelskspråkig skönlitteratur med inriktning på kulturhistoria, sociala och historiska kontexter, teoribildning och litteraturredaktik. Här finns studier om filmatiseringar av litterära texter, och barn- och ungdomslitteratur. Här finns projekt om litteraturens roll i undervisning om hållbar utveckling liksom om läsningens betydelse inom lärarutbildningen. Inom ämnet svenska drivs projektet Läsfrämjande undervisning i gymnasieskolan i samverkan med Kunskapsförbundet Väst, Komvux och gymnasieskola med fokus på undervisning med skönlitteratur inom ämnesområdena svenska och svenska som andraspråk. Högskolans bibliotek har ett aktivt program med uppmärksammande av nyutkommen litteratur och bokreleaser.

Institution med kultur/litteraturorienterad verksamhet är Institutionen för individ och samhälle, inom ämnesområden engelska, svenska och svenska som andraspråk.

Förskolläraryrket, Grundläraryrket och Ämnesläraryrket.

I alla läraryrken ingår litteraturredaktiska kursmoment och examinationer: hur skönlitteratur kan användas i skolan utifrån aktuella litteraturredaktiska metoder och teorier, att leda litteratursamtal med elever, multimodala presentationer av litteratur och litteraturanalys och hur dessa kan ingå i svensk- och engelskundervisning.

Digitala medier är en utbildning som ges som kandidatprogram. Här får studenten lära sig att designa, skapa och anpassa olika medieprodukter för digitala plattformar. Rörlig grafik, film och ljud. Digitala medier ur perspektiv som jämställdhet, genus, integritet, demokrati och hållbar utveckling.

3D-animation och visualisering är ett kandidatprogram med fokus på att skapa illustrationer, animationer, visuella effekter samt bildberättelser. Praktisk produktion, teknik, design och estetiskt uttryck.

Exempel på kurser är Barn och unga och visuella medier, Den rörliga bilden i det digitala samhället, Litteraturvetenskapliga kurser inom ämnena engelska och svenska som andraspråk.

Kompetensutbildning: Praktisk kunskap är en utbildning med utgångspunkt i litteratur, berättelser och filosofiska texter, som erbjuds högskolans programansvariga och lärare inom samtliga ämnesområden.

11.5 Forskningsanknutna, från lärosäten fristående verksamheter

Litteraturbanken är en medlemsbaserad verksamhet som tillgängliggör svensk skönlitteratur och andra texter av vikt för förståelse av det litterära kulturarvet, samt översikter och presentationer av författarskap och ämnesområden. Målet är att Litteraturbanken ska vara en webbplats som rymmer det viktigaste inom svensk litteratur, fritt tillgängligt för lustläsare och forskare, lärare och elever, studenter och bibliotek, läsbart och sökbart. Medlemmar är Kungliga biblioteket, Kungliga Vitterhetsakademien, Språkbanken vid Göteborgs universitet, Svenska Akademien, Svenska litteratursällskapet i Finland och Svenska Vitterhetssamfundet. Redaktionen har sitt huvudsakliga säte i Göteborg, där forskare och alumner arbetar med att digitalisera den svenska litteraturen.

12

Yrkehögskola

Utbildningar inom yrkehögskolan är eftergymnasiala. De kombinerar teori med praktik och arbetsplatsförlagda kurser som kallas Lärande i arbete (LIA). Inom yrkehögskolan är arbetsgivarna aktiva både när det gäller planering och genomförande av utbildningarna; på föreläsningar, i projekt och praktiksammanhang. Utbildningarna ska svara mot arbetslivets behov av yrkeskompetens och drivas nära samverkan med företag och arbetsgivare.

Kulturverkstan är en tvåårig YH-utbildning till internationellt orienterad kulturprojektledare som vänder sig till möjliggörare och kulturutövare inom ett brett spektrum av kulturlivet; till exempel musiker, skådespelare, författare, filmare, dansare eller bildkonstnärer. Utbildningen utgår från såväl forskningens kunskapsökande och kritiska reflektion som den djärve praktikernas påhittighet och gör-det-självtid. Målet är att de studerande efter utbildningen ska gå ut i arbetslivet med initiativförmågan och kunskapen att förverkliga idéer och genomföra projekt som påverkar samhället, konsten, kulturen, våra tankar och världen. Utbildningsanordnare är Nätverkstan Kultur som har drivit utbildningen sedan 1999.

Alma Manusutbildning/Manusförfattare är en tre terminers YH-utbildning inom manus för film och TV. Utbildningen innefattar manusanalys och undervisning med yrkesverkssamma manusförfattare, regissörer, producenter och filmkonsulenter. Alma Manusutbildning samarbetar även med andra skolor och branschorganisationer och arrangerar regelbundet öppna föreläsningar. Utbildningen bedrivs delvis på distans med närträffar i Sunne, Malmö, Göteborg, Stockholm och Köpenhamn.

Manusförfattare är en tvåårig YH-utbildning som ges i Göteborg av Yrgo. Utbildningens fokus ligger på att utveckla projekt från idé till färdigt manus, enskilt och i grupp. På vägen lär sig deltagarna branschens format för presentation av idéer, att arbeta med dramaturgi, skapa karaktärer, scener och skriva dialog. Undervisningen består bland annat av projektarbeten, föreläsningar, studiebesök och praktik och utformas i samarbete med näringslivet. De flesta föreläsare och handledare är personer som arbetar inom området.

13

Folkbildning och livslångt lärande

Skandinaviens unika folkbildningstradition har ett starkt fäste i Göteborg och Västra Götaland med folkhögskolor och studieförbund som i sin verksamhet erbjuder allmänheten ett litterärt och konstnärligt kursutbud, studiecirkel och andra aktiviteter på litteraturområdet. Det innefattar alltifrån fleråriga skrivartutbildningar på folkhögskolor till studieförbundens kortare kurser och studiecirkelverksamhet. Folkbildningen i Västra Götaland samordnas av Västra Götalands bildningsförbund som samlar studieförbundens tio regionala enheter, 22 folkhögskolor samt RF-SISU Idrottsutbildarna.

13.1 Folkhögskolor

I Västra Götaland finns en rad folkhögskolor som alla erbjuder allmänna kurser samt olika specialkurser, inte minst inom konstnärliga områden. Billströmska folkhögskolan på Tjörn, Dalslands folkhögskola, Fristads folkhögskola, Grebbestads folkhögskola, Göteborgs folkhögskola och Vara folkhögskola har Västra Götalandsregionen som huvudman. Övriga folkhögskolor drivs av olika folkrörelser och utgörs av Angered Folkhögskola (Göteborg), Arbetarrörelsens folkhögskola (Göteborg), Borås Folkhögskola (Borås), Finska Folkhögskolan (Göteborg), Hellidens folkhögskola (Tidaholm), Helsjöns folkhögskola (Helsjön), Hjo folkhögskola (Hjo), Hjälpared folkhögskola (Alingsås), Interkulturella folkhögskolan (Göteborg), Kvinnofolkhögskolan (Göteborg), Ljungskile folkhögskola, Mångkulturella Finska Folkhögskolan (Göteborg), Sankta Elisabets folkhögskola (Göteborg), Vinga Folkhögskola (Göteborg), Viskadalens folkhögskola (Seglora) och Wendelsbergs folkhögskola (Mölnlycke).

Sammantaget bildar folkhögskolorna en viktig infrastruktur för bildning och lärande i hela Västra Götaland, inte minst för elever som av olika anledningar inte kunnat tillgodogöra sig gymnasiestudier. Västra Götalandsregionen driver ett flerårigt projekt med att minska skolavhoppet, "Fullföljda studier", där folkhögskolorna är en central del och där läsfrämjande insatser ingår.

På följande folkhögskolor bedrivs, utöver allmänna kurser, särskilda kurser med inriktning på skrivande, litteratur, dramatik och teater:

Angered Folkhögskola, Göteborg bedriver Angereds Författarskola sedan 2014 i samarbete med HDK-Valand. Syftet är att stärka eleverna i skrivande och läsande av samtidslitteratur och andra typer av litterärt kritiskt arbete. Författarskolan är medarrangör till Angereds bokmässan, och ansvarar för delar av scenprogrammet där skolans elever och andra litterära talanger från Angered kan framföra sina texter. Sedan 2016 driver folkhögskolan även Angereds Teaterskola i samarbete med Angereds Teater och Skådespelarprogrammet vid Högskolan för scen och musik samt i ett filmblock med Filmisk gestaltning på HDK-Valand; båda vid Göteborgs universitet. I kursen ingår besök av gästpedagoger, teaterbesök och olika studiebesök. Syftet med att samverka kring såväl Författarskola som Teaterskola är att skapa vägar in till konstnärliga utbildningar på högskolenivå, och att bredda rekryteringen till dessa genom att nå grupper som i dag är underrepresenterade bland de som söker och antas till utbildningar.

Arbetarrörelsens folkhögskola, Göteborg ger två distanskurser. "Reflekterande skrivande" är en kurs som erbjuder verktyg för att skriva i självutforskande syfte. Deltagarna får träna sig i att skriva sig igenom och ur livshändelser som drabbat på djupet, att sätta samman det som kan kännas fragmenterat och därefter kunna betrakta livsberättelser ur olika perspektiv. Kursen genomförs av Freezonen, landets största kombinerade kvinno-, tjej- och brottsofferjour i samarbete med Viskadalens folkhögskola. "Att skriva politiskt" är en kurs som genomförs tillsammans med Tankesmedjan Tiden och Aktuellt i Politiken. Här får deltagarna lära sig mer om logiken i olika medier, praktiska skrivtips, grunderna i det politiska skrivandet och att göra sin röst hörd i en tid av polarisering, fake news och hårda debatter.

Göteborgs Folkhögskola anordnar den ettåriga kursen "Teater – Skådespeleri och teaterproduktion" där eleverna får undersöka och utveckla sina färdigheter inom skådespeleri, på scenen och framför kameran, med text och improvisation. Folkhögskolan erbjuder också en kortare sommarkurs i improvisationsteater med fokus på att arbeta med scener utan manus och att skapa en bra plattform för improviserade scener, karaktärer och ett lugn att våga berätta.

Kvinnofolkhögskolan, Göteborg bedriver folkbildande verksamhet med litteraturen och skrivandet i fokus utifrån ett intersektionellt perspektiv. Här finns grundkurs och fortsättningskurs i kreativt skrivande, och kursen "Feministiskt fokus: film, text och performance" för den som vill arbeta konstnärlig med politiskt fokus. "Your Silence Will Not Protect You" är en antirasistisk och feministisk skrivarkurs på deltid, som fokuserar på skönlitterärt skrivande och utgår från skrivande som ett sätt att vara i dialog med varandra, världen och oss själva. "Språket är inte glömt men raderna är brutna" är en antirasistisk litteratur- och skrivarkurs som undersöker modern skönlitteratur om rasism och exil i Sverige. Kvinnofolkhögskolan anordnar också bokcirkel utifrån bland annat filosofi och kvinnohistoria.

Ljungskile folkhögskola erbjuder distanskursen "Skriv ditt liv", en skrivarkurs för alla som släktforskar, dokumenterar hembygden, porträtterar slakten eller skriver om sitt eget liv och som vill publicera sig i bokform, artiklar eller digitala kanaler. Kursen innehåller ett första block om skrivande, ett andra om publicering på digitala plattformar, och ett tredje om egenutgivning av böcker. Under folkhögskolans "Bokens dag" pågår boksamtal i skolans bibliotek och övriga lokaler, och författarbesök varvas med läsning av deltagarnas egna skrivande samt musik.

Nordiska Folkhögskolan, Kungälv har litterär verksamhet bland annat inom studieklubben "Ord och Bild" samt "Sång & Scen". "Nordiska Skrivarskolan" är en grundläggande skrivarkurs med bildelement som kompletterande uttryck och inspirationskälla. "Biografiskt berättande" vänder sig till elever som vill komma i gång med biografiskt skrivande och som har lust och nyfikenhet att fånga ett människoöde. "Nordiska Teaterskolan" bjuder på grundkurs med möjlighet till fördjupningsår samt kursen "Politisk scenkonst – arrangörskurs med Riksteatern". "Nordiska vissskolan" är en bred utbildning i låtskrivande och sceniskt framförande av textbaserad sång. "Rim och Reson" är en distanskurs för att skriva låtar med texten i centrum och med fördjupad textmedvetenhet. I kursen "Kreativt låtskrivande" ligger tyngdpunkten mer på musiken och ett textförfattande utifrån svängighet och sångbarhet med olika perspektiv och stilar.

Wendelsbergs Folkhögskola erbjuder den tvååriga yrkesförberedande utbildningen "Teaterlinjen" som bygger på medverkande i teaterns samtliga praktiska processer och alltifrån improvisationsteknik, taldramatisk produktion, scenframställning, roll- och scenanalys till teaterhistoria, projektledning och regi. På Wendelsbergs teater & skolscen, som är både en kvalificerad teater/musikalutbildning och en arbetande teater, får alla elever tillfälle att prova erfarenheterna från utbildningen i mötet med publiken.

En ettårig skrivarkurs ges även på **Hellidens folkhögskola**, och på **Grebbestads folkhögskola** ges sommar-helg-veckokursen "Lust att skriva".

13.2 Studieförbund

I Sverige finns tio studieförbund som alla bedriver någon form av litterär eller bokrelaterad folkbildning. I alla kommuner i Västra Götaland finns åtminstone något studieförbund representerat. De tio studieförbunden är Arbetarnas bildningsförbund (ABF), Folkuniversitetet, Ibn Rushd, Kulturens bildningsverksamhet, Medborgarskolan, Nykterhetsförbundets bildningsverksamhet (NBV), Sensus studieförbund, Studieförbundet, Studieförbundet Bilda och Studieförbundet Vuxenskolan.

Arbetarnas bildningsförbund (ABF) arbetar med läs- och skrivaktiviteter av många olika slag. ABF har ett demokrati- och läsprojekt tillsammans med Kommunal Väst, som bygger på att stärka läsförståelsen i samhället genom lustfyllt och lättillgängligt läsande. Det

erbjuds också en rad läse- och skrivarcirklar: Skrivarcirkel, Kreativt skrivande, Skriv ditt liv, Läs för mig pappa!, Läsecirkel (även digitalt) samt Låt- och sångskrivarcirkel. ABF erbjuder också ett skrivarläger på Mölltorps bibliotek samt boktips från Karlsborgs bibliotek och ABF Skaraborg. ABF är samarbetspartner till Angereds bokmessa, Forum för poesi och prosa samt Textival, och har även samarbetat med Författarcentrum Väst kring Fönsterpoesi. ABF medverkar på Bokmässan i Göteborg med monter och monterprogram, där författare medverkar med sin nyutkomna litteratur.

Folkuniversitetet har ett kursutbud med flera skrivarkurser på distans, som till exempel "Skrivpaketet", "Skriv varje dag" och "Skriv varje vecka". I Göteborg erbjuder Skrivarakademin varje termin 10–15 kurser från nybörjarnivå (Skriv kreativt) till genrekurser (Skriv roman och novell, Skriv deckare, Skriv biografiskt) till Författarskola och Manusbearbetning; både distans- och platsförlagda kurser. Bland kursledarna finns såväl novell- och romanförfattare som dramatiker, manusförfattare och journalister. Folkuniversitetet har också samarbetat kring biblioterapeutiska studiecirklar för målgrupper som långtidssjukskrivna och kvinnor med psykisk ohälsa efter graviditet och förlossning. Till detta kommer flertalet studiecirklar där deltagarna träffas och driver sina egna grupper. Här finns en rad olika inriktningar, som till exempel bokcirkel i feministisk litteratur, författare från afrikanska kontinenten och pensionärsföreningar som anordnar författarkvällar, och därtill ett brett omfattande utbud med publika program, forskningsföreläsningar och offentliga samtal inom litteraturområdet. Folkuniversitetet driver också Skara Skolscen med yrkesförberedande skådespelarutbildningar och teaterkollo.

Kulturens Bildningsverksamhet erbjuder kurser inom textförfattande för musik som en del av studieförbundets verksamhet av workshops, föreläsningar och digitala aktiviteter för kulturutövare. Det är särskilt genom musikverksamheten Evelyn som låtskrivare erbjuds coachning, utbildning och nätverk.

Medborgarskolan erbjuder skrivarkurser såsom grundkurs i kreativt skrivande, självbiografiskt skrivande och sommarkurs i att starta ett eget skrivprojekt. Därtill ges flertalet skrivarkurser på distans över hela landet.

Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet (NBV) anordnar bokcirklar och är bland annat medarrangörer till den Bosnisk-Hercegovinska Bokmässan i Göteborg. Samverkan sker också kring författarkvällar och författarfrukostar, både med bibliotek i Göteborg och den egna folkhögskolan Wendelsberg. NBV har även cirklar i att skriva poesi med ungdomar i Göteborg och cirklar med inriktning på lätttextförfattande. Under 2021 har NBV öppnat ett hundratal minibibliotek ovanpå elkåp runt om i Sverige, och tolv av dessa finns i Göteborg, Alingsås och Mariestad.

Sensus Studieförbund anordnar bland annat en skrivarkurs och en bokmessa i Ljungskile. Bok- och litteraturcirklar finns i Borås, Ljungskile, Lysekil, Mark, Skaraborg och Vårgårda. I Skövde finns bokkassar med studiematerial till utlåning via stadsbiblioteket. På Frivilligcentralen Oscar i Göteborg arrangeras en bokcirkel och poesiuppläsning varje vecka. Dis-

tanskurser och evenemang inom litteratur och skrivande ges också av Sensus, som också driver det biblioterapeutiska projektet "Läsa för livet" med material för den som vill starta studiecirkel. Under Bokmässan i Göteborg arrangerar Sensus cirkeln "Samtal fortsätter" i samarbete med Svenska Kyrkan och Se människan.

Studieförbundet anordnar bokcirklar, skrivarcirklar och berättarcafées. Flertalet skrivarkurser och workshops ges både på distans och på plats, och i utbudet finns både kurser om kreativt skrivande, biblioterapi och låtskrivande samt "Skapa din egen serietidning", "Skriv dig lugn med haiku" och "ABC: Lär dig skriva texter på svenska." Studieförbundet ger också en rad teaterkurser för såväl barn och ungdom som vuxna.

Studieförbundet Bilda anordnar Högläsning till kaffet på distans, samt skrivarhus i Tranemo för den som tycker om att uttrycka sig i skrift och vill utvecklas i skrivandet. Bilda samverkar även kring litteraturprogram på Svenska kyrkans scen "Se Människan" på Bokmässan i Göteborg.

Studieförbundet Vuxenskolan driver flera bok- och skrivarcirklar på olika nivåer och med olika inriktning, liksom skrivarkurser med olika författare riktade till olika målgrupper. Vuxenskolan har även en omfattande föreläsningsverksamhet där aktuella författare lyfts fram. Lokala samarbeten sker ofta med anknytning till Bokmässan i Göteborg, och likaså har lokala bokmässor genomförts i Stenungsund och Skaraborg samt bokdagar i Lysekil och Uddevalla. Vuxenskolan har även flera läsfrämjande projekt – läsombuds- och högläsarutbildningar, läscafées i samverkan med bibliotek, och högläsning inom äldreomsorgen – samt ingår i en regional arbetsgrupp kring ett lättläst-koncept med aktiviteter, studiecirklar och föredrag för målgrupper som till exempel dyslektiker och läsovana. Inom ett arbete med litteratur inom asylverksamheten drivs också ett sagocafé för nysvenskar i samarbete med Rädda Barnen. Samarbete kring aktiviteter på litteraturområdet sker regelbundet med Dalslands Litteraturförening, Dalslands skrivarförening, Allas barnbarn och Föreningen Norden.

14

Stöd för litterärt skapande och till litteraturområdet

Den regionala och kommunala kulturpolitiken har inrättat olika stöd för att stötta litteraturutveckling och läsfrämjande. Här ingår den lagstadgade biblioteksverksamheten men också stöd till organisationer som stärker medlemmarnas möjligheter till skrivande verksamheter, arrangörsstöd, medel till stipendier och residens samt stödformer för att barn och unga ska få del av författarbesök och skrivande verksamhet. Utöver dessa stöd finns det ett flertal litterära priser och stipendier som delas ut i Västsverige.

14.1 Göteborgs Stads stöd till litteratur, läsfrämjande och bibliotek

Göteborgs Stads kulturprogram är det styrande dokumentet för stadens samtliga nämnder och styrelser och ligger till grund för prioriteringar inom konst, kultur och engagemang. Kulturprogrammet värnar den fria konstens betydelse och anger strategiska mål utifrån tre perspektiv: konstpolitik, kulturpolitik och kulturplanering. Sedan programmet antogs 2013 har det kompletterats med handlingsplaner som lyfter fram strategiska framtidsfrågor och satsningar. Ett annat övergripande styrdokument är kulturnämndens riktlinjer som anger förhållningssätt och prioriteringar för fördelning av kulturstöd till det fria kulturlivet i Göteborg. Riktlinjerna följs av regler per stödform.

Merparten av Göteborgs Stads kulturstöd till det fria kulturlivet förmedlas genom **Verksamhetsstöd**. På litteraturområdet ges stödet framför allt till publika verksamheter som bedöms vara av konstnärlig och kulturpolitisk betydelse. Det kan gälla föreningar som själva programlägger arrangemang, eller ett resurscentrum som bistår andra aktörer att sprida litteratur genom till exempel författarsamtal, diskussioner och läsningar. Stödet är sökbart

för fria konst- och kulturaktörer i Göteborg som bedriver kontinuerlig publik verksamhet av hög kvalitet.

I Göteborgs Stad finns två slags projektstöd att söka för tillfälliga publika arrangemang inom litteraturfältet. Det kan exempelvis gälla offentliga samtalsserier kring litteratur eller enstaka framföranden med författare och poeter. Förutom **Projektstöd**, som utlyses två ggr/år, finns den mindre sökformen projektstöd **Pronto** som utlyses fyra ggr/år och har ett högsta sökbelopp om 40 000 kr. Syftet med de bägge stöden är att främja det publika mötet med litteratur och att skapa nya litterära mötesplatser för både vuxna och unga. Projektstöden subventionerar kostnader för att producera litterära arrangemang och att till exempel arbeta inbjudna medverkande som författare, poeter, publicister och översättare.

Utöver de ordinarie medlen till Projektstöden finns det sedan 2016 (då Göteborgs Stads Litteraturpris lades ned) förstärkningsmedel speciellt för litteraturområdet. Förstärkningen har inneburit att andelen beviljade litteraturprojekt har ökat kraftigt och att det tillkommit många nya arrangörer och mötesplatser för litteraturområdet i Göteborg.

Varje år förmedlar kulturnämnden **Kulturstipendier** (på litteraturområdet cirka 1-2/år à 30 000 kronor) och **Arbetsstipendium** för författare (3 st/år à 50 000 kronor) till utövare bosatta i Göteborg. Kulturstipendiet kan ges till exempelvis författare, översättare eller förläggare som bedriver professionell konstnärlig verksamhet av hög kvalitet. Arbetsstipendiet kan ges till författare av skönlitterära verk för alla åldrar, till författare av essäistik och till översättare av skönlitterära verk.

Göteborgs Stad (siffrorna avser beviljade ansökningar för litteraturområdet 2021)

Stödform	Beviljat	Syftar till att stödja:
Verksamhetsstöd	1 800 000 kr	kontinuerliga verksamheter
Projektstöd	500 000 kr	litterära arrangemang och projekt
Projektstöd Pronto	200 000 kr	mindre enstaka arrangemang och projekt
Arbetsstipendium för författare	150 000 kr	professionella författare m fl
Kulturstipendier	60 000 kr	professionella författare m fl

Sökbara stödformer i Göteborgs Stad:

Verksamhetsstöd
Projektstöd
Projektstöd Pronto
Utvecklingsstöd
En snabb slant
Arbetsstipendium för författare
Kulturstipendier

14.2 Regionalt stöd till litteratur, läsfrämjande och bibliotek

Kulturstrategi Västra Götaland – och regional kulturplan 2020–2023 ligger till grund för kulturnämndens satsningar både inom de sju områden där staten går in med stöd (kultur-samverkansmodellen) och övriga kulturpolitiska områden som nämnden prioriterar. "Biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet" är ett av de sju områden där staten fördelar statsbidrag till regionerna. I kulturstrategin finns totalt nio prioriteringar inom litteratur och läsfrämjande, bibliotek och nationella minoriteter som ska genomföras under perioden.

Ett annat centralt styrdokument är Regional biblioteksplan Västra Götaland 2020–2023 som är en del av kulturstrategin och som genomförs av Förvaltningen för kulturutveckling som har det regionala biblioteksuppdraget. Enligt bibliotekslagen ska varje region ha en biblioteksplan som styr den regionala biblioteksverksamheten och fungerar vägledande för kommunernas biblioteksplaner. Den regionala biblioteksplanen identifierar ett antal prioriteringar och strategiska inriktningar i syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet. En nyckeluppgift är att utveckla det läsfrämjande arbetet för att inspirera till läsupplevelser, stärka litteraturens ställning, öka läs- och språkförståelsen samt främja biblioteken som litterära centra. Det görs i nära samarbete och i dialog med folkbiblioteken och andra litterära aktörer i Västra Götaland.

I Västra Götalandsregionens kulturnämnds stöd till litteraturområdet ingår biblioteksutveckling och litteratur- och läsfrämjande insatser. En del av medlen går till konsulenter på Förvaltningen för kulturutveckling som arbetar med att främja biblioteks- och litteraturområdet.

Inom **AIR Litteratur Västra Götaland** erbjuds författare och översättare från hela världen litterära residensplatser i Västra Götaland. Stipendierna (cirka 1 miljon kronor/år) omfattar för närvarande vistelsestipendier i Villa Martinson i Jonsered, månadslånga residens i samarbete med något av folkbiblioteken i Västra Götaland, eller residensprogram i samarbete med olika fria aktörer, exempelvis Bokdagar i Dalsland, Textival och Vitlycke Performing Arts. AIR Litteratur Västra Götaland har sedan sin etablering 2015 tagit emot både svenska och utländska författare och översättare. Residensvistelserna bidrar till vidgat deltagande, internationalisering, att platsens identitet stärks och ett ökat antal angelägna forum för det offentliga samtalet. Under de senaste fem åren har ett trettiotal personer från bland annat Albanien, Bulgarien, Indien, Island, Kroatien, Litauen, Storbritannien och Rumänien fått vistelsestipendier i Västra Götaland.

Förvaltningen för kulturutveckling bedriver, utöver ovanstående, också **fortbildning och kompetensutveckling, stöd och förmedling** och **verksamhets- och metodutveckling** på litteraturområdet. Man har etablerat nätverk för litterära arrangörer och festivaler, arrangerar program på Bokmässan på egen scen och andra litterära arrangemang samt koordinerar fristadsarbetet i Västra Götaland. Ett exempel är **Croissanter och litteratur** – litteraturfrukostar som med jämna mellanrum arrangeras på Litteraturhuset och numera sänds digitalt.

Varje år avsätter kulturnämnden drygt 11 miljoner kronor i ett **regionalt arrangörsstöd** för att stärka och komplettera kulturutbudet för barn och unga i Västra Götalands 49 kommuner. Alla kommuner har en reserverad summa baserad på antalet barn och unga i åldern 3–19 år som bor i kommunen. Av de 11 miljonerna gick drygt 1 miljon kronor till litteraturområdet 2119 varav den största delen gick till författarbesök i skolorna. Det finns också ett särskilt **litterärt arrangörsstöd** med syfte att främja mötet med litteratur och att skapa fler och nya litterära mötesplatser i Västra Götaland. Arrangörsstödet subventionerar kostnaderna för att engagera professionella författare, publicister eller estradpoeter för att arrangera offentliga litterära möten för en vuxen målgrupp.

Västra Götalandsregionen har som enda region i Sverige inrättat ett särskilt **essästöd** som ska främja kvalificerad kulturjournalistik och undersökande texter i lite längre format. Genom stödet möjliggör kulturnämnden för cirka 15 kulturtidskrifter att beställa och publicera undersökande texter som de annars inte skulle ha råd att betala för. Stödet inrättades 2015 och kulturnämndens motivering löd i ett senare protokoll: "i en tid när medielandskapet snabbt förändras och en allt ytligare och snabbare journalistik tar plats, så behövs det långsammare, reflekterande och intellektuella samtalen som en nödvändig motkraft för att stärka demokratin." Stödet är på 500 000 kronor per år och hanteras av Nätverkstan Kultur som också tillsätter juryn. Stödet söks tillsammans av en skribent och en kulturtidskrift varav den ena måste höra hemma i Västra Götaland. Sedan starten 2015 har drygt 70 essäer skrivits och publicerats med hjälp av stödet.

Om man är författare som publicerat sig på sitt modersmål så kan man söka regionalt **översättarstöd** för att översätta sitt verk till svenska. Stödet kan sökas av författare i Västra Götaland som vill översätta ett verk till svenska – dock ej från norska, danska eller engelska. Syftet med stödet är att ge ökade möjligheter till synlighet för författare med annat modersmål än svenska och att öka förlagens ekonomiska möjligheter att satsa på den här typen av litteratur. Utöver översättarstödet går det även att söka provöversättningsstöd. Syftet med provöversättningarna är att göra det lättare för författare att presentera sitt verk för potentiella förlag och därmed underlätta ansökan om översättarstöd för hela verket. Stödet är på 350 000 kronor totalt per år och administreras av Författarcentrum Väst som också tillsätter juryn.

Kulturnämnden ger **verksamhetsstöd** och **projektstöd till litterär verksamhet**. Inom ramarna för Västra Götalandsregionens **stöd till kulturella och kreativa näringar** ges också projektmedel.

Varje år fördelar kulturnämnden fyra olika **gästateljéstipendier** samt **internationella resestipendier** till kulturutövare från Västra Götaland. Dessutom avsätter nämnden medel till tio **kulturstipendier** och 15 **arbetsstipendier** på 30 000 respektive 100 000 kronor till en totalsumma av 1,8 miljoner kronor. 2019 gick två kulturstipendier och två **arbetsstipendier** till författare. Samma år gick också Västra Götalandsregionens kulturpris på 150 000 kronor till en författare och poet.

14.3 Akademinns stöd, utmärkelser och residensverksamhet

Universiteten har en särskild form av utmärkelse som bidrar till att stärka olika ämnesområden. **Hedersdoktor** är en heders titel som delas ut av en fakultet vid ett universitet enbart som en utmärkelse, utan att denne har avlagt doktorsexamen vid det aktuella universitetet. De flesta hedersdoktorer är antingen forskare inom ett annat område som en fakultet som ett tvärvetenskapligt erkännande vill belöna, eller forskarkolleger som man såsom en markering av till exempel sina internationella kontakter vill knyta till sin arbetsgemenskap. I vissa fall handlar det även om att ge erkännande åt amatörforskare eller till exempel musiker, författare och journalister.

Bland Göteborgs universitets hedersdoktorer under åren återfinns alltifrån nobelpristagare i litteratur till skolvardagens pedagoger. Professioner som med samtidig koppling till litteraturområdet varit representerade bland utnämnda hedersdoktorer vid Göteborgs universitet under 2000-talet är bland andra: dramatiker, folkhögskolerektor, författare, konstnärlig ledare, kulturdebattör, kulturförmedlare, kulturjournalist, litteraturkritiker, lärare, programledare, manusförfattare, publicist, regissör, skådespelare, teaterpedagog, vissångare och översättare.

Residensverksamhet är en annan form av stöd inom akademien. **Skrivarresidenset Villa Martinson** erbjuder sedan 2012 månadslånga vistelser för författare, forskare och andra slag av skribenter och konstutövare via sökbara vistelsestipendier. Residenset är vackert beläget vid sjön Aspen och Jonsereds herrgård, och drivs i samverkan mellan Göteborgs universitet, Partille kommun och Partillebo AB samt främjas av Jonseredsstiftelsen. Flertal stipendiater kommer från Sverige, samtidigt som den internationella genomströmningen ökar. Stipendierna söks via Jonseredsstiftelsen eller andra stipendiegivare. Några finansierare har ett eget utlysningförfarande, så till exempel residensprogrammet AIR Litteratur Västra Götaland, där Villa Martinson är en av residensplatserna. Andra stipendier söks direkt via Jonseredsstiftelsen.

Artist in residence-program vid Högskolan för scen och musik inrättades 2018. Residensset går ut på att under en treårsperiod bjuda in tongivande konstnärer för återkommande insatser som gästlärare på området.

14.4 Övriga residens och utbytesprogram

Residens Angered är ett samarbete mellan Konstpedemin, Konsthallen Blå Stället och Förvaltningen för kulturutveckling inom Västra Götalandsregionen. Intentionen är att skapa förutsättningar för ett mindre segregerat konstliv och bygga broar mellan konstplatser i staden. Sedan 2014 har konstnärer under några månader fått tid och möjlighet att vistas i Angered och undersöka olika aspekter av området utifrån sin egen konstnärliga praktik. De inbjudna konstnärerna har genomfört projekt i stadsdelen tillsammans med boende och deltagit i möten, workshops och föreläsningar.

STATUS - The Role of the Artist in the Changing of Society är ett utbytesprojekt som sammanför konstnärer och kulturarbetare med ett gemensamt mål att analysera villkoren för konstnärlig verksamhet. Projektet STATUS startade 2018 med att samla konstnärer och kulturarbetare från Belarus och Sverige för att hitta relevanta och gemensamma ämnen om konstnärers betydelse och kapacitet att skapa förändring i samhället. STATUS-projektet drivs av Konstpedemin i Göteborg och galleri KX i Brest. Samarbetspartners och deltagare i projektet är uteslutande icke-statliga organisationer och frilansande kulturarbetare.

14.5 Litterära priser och stipendier

En rad litterära priser och stipendier utdelas i Västsverige eller riktar sig till litterärt aktiva i denna del av landet, en del av dem kan också ha koppling till författarskap med västsvensk anknytning.

Bengt Anderberg-priset delas ut en gång om året av Bengt Anderbergsällskapet till en person som ärligt och engagerat har verkat i Anderbergs anda som författare, journalist eller samhällsdebattör. Prissumman är 10 000 kronor.

Bengtsdotterstipendiet - för unga skrivare delas ut en gång om året av Gullspångs kommun sedan 2018. Priset är uppkallat efter en Gullspångsförfattare. Stipendiet vill uppmuntra skrivare 13–20 år bosatta i Gullspång och delas ut i två kategorier: 13–15 år summa 2 000 kronor, och 16–18 år summa 3 000 kronor.

Borås Tidnings Debutantpris är ett litterärt pris på 150 000 kronor som instiftades 2001 av Tore G Wärenstams stiftelse. Borås Tidning och Högskolan i Borås samarbetar om priset som syftar till "att stödja ett författarskap som juryn anser ha förutsättningar att bli spännande och betydande". Inför utdelningen nomineras fem författare som sedan alla bjuds in till en "debutantsprisdag" i Borås där vinnaren avslöjas. Denna dag utdelas även Borås Tidnings Lilla Debutantpris, som är en novelltävling för gymnasieungdomar i Sjuhärad med 5 000 kronor till vinnaren och 2 500 kronor var till två andrapristagare samt publicering av de tre novellerna i Borås Tidning.

Dalslands Sparbanks Litteraturpris och Dalslands Sparbanks Skrivarstipendium för unga instiftades 2001 för att uppmärksamma ett författarskap eller litterärt verk med anknytning till Dalsland. Pristagaren kan vara författare, översättare, utgivare eller illustratör. Litteraturpriset är på 10 000 kronor och delas ut under Bokdagar i Dalsland i juli. Skrivarstipendiet för unga är på 5 000 kronor och är till för att uppmuntra en ung, skrivande person med anknytning till Dalsland 15–25 år till fortsatt skrivande. Bakom priset står Dalslands Sparbank och Dalslands Litteraturförening.

Evert Taube-stipendiet instiftades 1960 av Evert Taube och Tidningen Vi, och ges "för sångbar dikt eller tonsättning av dikter". I dag är Tidningen Vi ensam utdelare. Prissumman är för närvarande 50 000 kr.

Henning Mankell-stipendiet instiftades 1998 och är Sveriges största pris för dramatiker. Stipendiet förvaltas av Sveriges Dramatikerförbund och utdelas årligen till utvalda, förtjänta svenska dramatiker, som "genom sitt arbete visat socialt och politiskt engagemang samt intresse för Sveriges förhållande till omvärlden". Prissumman är på 100 000 kr.

Johnie Paikins stipendium instiftades till minne av en göteborgspoet. 5 000 kronor delas ut vartannat år, och mottagare utses växelvis av Författarcentrum Väst och Judiska församlingen i Göteborg.

Orusts stora Evert Taube-pris är på 50 000 kronor och delas ut en gång per år. Priset instiftades av Orusts Sparbank och Orust kommun i samarbete med Taubespelen 2010 och riktar sig till lyriker som skriver i Evert Taubes anda. Priset utdelas i samband med Taubespelen och på Orustdagen.

Peter Pan-priset är ett svenskt barnlitteraturpris som uppmärksammar översatta verk inom barn- och ungdomslitteraturen, och delas ut årligen till en utländsk författare för en översatt barn- eller ungdomsbok. Det instiftades 2000 av International Board on Books for Young People, IBBY och Bokmässan i Göteborg, och utdelas i form av ett diplom och ett presenterande seminarium på mässan.

Sixten Heymans pris är ett litterärt och vetenskapligt pris som delas ut ifrån Sixten Heymans fond för författare och vetenskapsmän vart tredje år, och summan utgörs av avkast-

ningen av de båda föregående åren. Vart sjätte år går det till en skönlitterär författare och vart sjätte år till en naturvetenskaplig forskare. 2019 var prissumman 325 000 kronor, och 2022 var summan 910 000 kronor. Priset instiftades genom en donation från Göteborgsföretagaren Sixten Heyman på 1920-talet och delas ut av Göteborgs universitet sedan 1938.

Sjösalapriset är ett konstnärligt pris på 25 000 kronor som instiftats av Stiftelsen Evert Taubes Minnesfond och sedan 1977 utdelas till konstnärer inom prosans, poesins, musikens och bildkonstens områden.

Taubesällskapets trubadurpris instiftades 2009 och är på 10 000 kronor. Priset utdelas för betydelsefullt bidrag till att det kulturarv som Astri och Evert Taube efterlämnade vårdas och förvaltas till gagn för dagens och framtidens generationer.

Torkelsrudspriset - Dalslands poesipris är ett pris på 10 000 kronor som utdelas vartannat år av två litteraturläskande bröder som stammar från Torkelsrudsgården i Dalsland. Det första priset delades ut 2020 och i priset ingår att skriva en dikt om Dalsland.

Ullmans Stiftelse kulturpris instiftades av Ruby och Lars Ullmans Stiftelse inom Bifrostorden i samverkan med Taubesällskapet, och utdelas sedan 2014 i samband med Taubedagen. Priset är på upp till 25 000 kr och utdelas till en ungdom eller grupp av ungdomar som genom sitt agerande främjar visor och folkmusik, som framförs akustiskt, som solo eller av körer och storband.

Andra litterära priser som utdelas av sammanhang med stark västsvensk representation är **Svenska Deckarakademiens priser** Årets bästa kriminalroman, The Martin Beck Award eller Årets bästa översatta kriminalroman, Spårhunden och Årets bästa debutant.

Stipendier som också kan gå till litteratur:

Sten A. Olssons kulturstipendium är med stipendiesumman på 300 000 kronor ett av de större svenska kulturstipendierna, och utdelas årligen sedan 1997 av Sten A. Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur, även kallad Stenastiftelsen. Med stipendiet premierar stiftelsen löftesrika talanger främst inom konst, musik och drama i den västsvenska regionen.

Vistelsestipendium till skivresidenset Villa Martinson vid sjön Aspen och Jonsereds herrgård, är ett sökbart stipendium som utdelas till forskare, författare och journalister för månadslånga vistelser.

Västsvenska Kulturfondens stipendium är ett sökbart stipendium som syftar till att genom kompetensutveckling stimulera kulturen i den västsvenska regionen inom alla de sköna konstarter som kan inräknas i ett aktivt kulturliv, däribland skönlitteratur. Initiativet till Västsvenska Kulturfonden togs av Västsvenska Handelskammaren 1992, i samarbete med regionen och några kommuner. Stipendiet utdelas en gång om året, och prissumman är minimum 80 procent av fondens årliga avkastning.

Litteraturorienterade priser och utmärkelser finns även med koppling till utbildningsväsendet.

Skolbibliotek i världsklass är en utmärkelse som fackförbundet DIK sedan 2013 delar ut till skolor som lyckats göra biblioteket till en självklar del av hela den pedagogiska verksamheten. De senaste åren har priset delats ut till flera skolor i Västra Götaland: Hammarkullsskolan (Göteborg), Hulebäcksgymnasiet (Mölnlycke), Hvitfeldtska gymnasiet (Göteborg), Landvetterskolan (Härryda), Nösnergymnasiet (Stenungsund) och Schillerska gymnasiet (Göteborg).

Svenska Akademiens svensklärarpris är ett pris där Svenska Akademien varje år utser fem mottagare. Priset instiftades 1987 och tilldelas lärare "som genom sin gärning har stimulerat intresset hos unga människor för svenska språket och litteraturen". 2020 mottogs priset av en svensklärare på Landamäreskolan i Biskopsgården och 2021 av en svensklärare på Sven Eriksonsgymnasiet i Borås.

15

Läs- och skrivfrämjande verksamheter och projekt

Att inspirera till läsning och uppmuntra till skrivande är det fundament allt litterärt skapande vilar på. Den främsta arenan för läs- och skrivfrämjande verksamhet är givetvis skolan och biblioteken. Detta avsnitt är till för att ge inspiration och visa på ett par av alla de hundratals satsningar som görs eller har gjorts de senaste fem åren. Framför allt samlas här exempel på läs- och skrivfrämjande projekt som vill stärka social välfärd och bidra till ökad inkludering. Hälsofrågor och livskvalitet handlar till stor del om förmågan att hantera de existentiella frågorna. Där spelar kulturen, och inte minst litteraturen, en avgörande roll.

Biblioterapeutiska läsecirklar (2018–2019) för kvinnor med psykisk ohälsa efter förlossning leddes av en leg. psykolog och beforskades av en fil.dr. i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet. Målet med cirklarna var dels att öka deltagarnas välmående, dels att vetenskapligt utvärdera om biblioterapi främjar målgruppens psykiska och sociala välbefinnande. Ett av de viktigaste resultaten av studien var att såväl det psykiska som det sociala välbefinnandet påverkades positivt av deltagandet i läsecirkeln. Cirklarna har legat till grund för flera vetenskapliga artiklar och en bok på ämnet biblioterapi. Genomfördes av Folkuniversitetet i samarbete med Göteborgs Litteraturhus.

Projekt Bokkompisar (2016–pågående) är ett projekt med lässtunder på biblioteken för personer med intellektuella funktionsvariationer, inom daglig verksamhet. Läskunnighet är inte avgörande, böckerna blir tillgängliga genom högläsning och målet är att deltagarna ska upptäcka glädjen och lusten i läsandet, vare sig de läser på egen hand eller lyssnar till någon annan. Projektet startade i Lysekil och har spridit sig över flera orter på västkusten. Under 2021 utbildades läsombud och högläsare med egen funktionsvariation med syftet att de själva ska få arbeta med högläsning i sin dagliga verksamhet. Anordnas av Studieförbundet Vuxenskolan i samarbete med Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB).

BonnierHoops i Biskopsgården (2018–2021) var en sommarverksamhet som kombinerade basket och olika kulturaktiviteter med syftet att på ett roligt och inspirerande sätt främja läsning och det skrivna ordet. Samtidigt gav det en trygg plats att vara på under sommaren där barn, unga och familjer gjorde saker tillsammans. BonnierHoops Biskopsgården var ett samarbete mellan Göteborgs Stad, Bonnierförlagen, Svenska Basketbollförbundet samt polisen och lokala bostadsbolag och föreningar.

Poesiskolan Gatulyktor (2018–2021) var Göteborgs första skola i fri poesi, och drevs av en lokal hiphopartist och projektet "Mer än ord" tillsammans med Rädda Barnen i Tynnered. Med sin bas bland olika fritidsgårdar träffades ungdomarna regelbundet, och enskilt och tillsammans utforskades skrivandet vilket resulterat i ett flertal offentliga uppläsningar bland annat på Kulturkalaset och Göteborgs Poesifestival.

Godnattsagor inifrån (2008–pågående) är ett nationellt projekt i samverkan mellan Kriminalvården och folkbibliotek som startade i Malmö. I dag har det spridits och genomförts på flera anstalter runt om i landet, bland annat inom Kriminalvården Region Väst. Målgruppen är frihetsberövade föräldrar och deras barn, och metoden är högläsning som en brygga mellan barnet och föräldern. Verksamheten utformas genom studiecirkel där den intagne slutligen läser in en saga på en cd-skiva som skickas hem till barnet tillsammans med boken. Syftet är att stärka banden mellan frihetsberövade föräldrar och deras barn, att öka intagnas möjligheter att delta i barnets utveckling, underlätta återanpassning till livet efter avtjänat straff, och samtidigt visa på läsning och sagors betydelse för barns inläring och språkutveckling.

Inte ensam - Liv i coronans tid (2020) var en nationell skrivuppmaning inom ramen för projektet "Inte ensam", som utmynnade i en skrift under pandemins första år. På projektets webbplats och i utskick från pensionärsorganisationer uppmanades personer över 65 år från hela landet att vara med i skrivprojektet och skriva om sina upplevelser av coronans år 2020. Fler än 200 bidrag kom in, och i skriften samlas 44 texter som speglar mångfalden i berättelserna, alltifrån längtan, sorg och saknad till hemmagympa och glädje över nya upplevelser och mer tid. Institutet för språk och folkminnen kommer att ta hand om berättelserna och bevara dem för framtiden. Projektet var ett samarbete mellan PRO, SPF Seniorerna och SKPF Pensionärerna.

Landet innanför - kreativt skrivande inom psykiatri (2019) var ett skrivprojekt inom psykiatri på Östra sjukhuset, som bedrevs under ledning av en konstnär och som mynnade ut i en antologi. Skrivarateljén var öppen för patienter inom heldygnsvården på Psykiatri Affektiva vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset som handledes av fyra författare från Göteborg. I skriften ingår en historisk överblick om kreativt skrivande inom psykoanalysen. Bakom projektet står Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Läs för mig, pappa! (1999–pågående) är ett nationellt och årligt återkommande projekt

som uppmuntrar män inom LO-förbunden att läsa mer för sina barn – och på egen hand. Genom ökad läsning kan papporna hjälpa barnen att utveckla sitt språk, öka läslusten och vara positiva manliga förebilder. Projektet riktar sig till LO-medlemmar som har barn eller barnbarn i åldern 0–12 år. Byggnads, IF Metall, Kommunal och Handels är några av de förbund som deltar. Projektet arrangeras av ABF i samarbete med LO:s fackförbund.

Läsecirkel, Center mot hemlöshet (2019) var ett läsfrämjande samarbete i verksamheterna Huldass hus och Villa Söder, där hemlösa kvinnor tillsammans med bibliotekarier gemensamt läste, lyssnade på och diskuterade böcker. Huldass Hus är en mötesplats för kvinnor som saknar fast bostad, och som erbjuder aktiviteter som skapande verkstad och friskvård. Villa Söder är en verksamhet som erbjuder arbetsträning och friskvård till boende inom socialförvaltning. Center mot hemlöshet i samarbete med Stadsbiblioteket Göteborg.

Made in Backa (2010–pågående) är ett integrerande skrivprojekt och en litterär tidskrift för och av barn och unga i Norra Hisingen. Projektet har utvecklats till att omfatta fler geografiska områden, och nu finns även Made in Tuve och Made in Kärra. Barnen skriver dikter, berättelser och artiklar och gör reportage under vägledning av en kulturpedagog samt gästande journalister och författare. Projektet bidrar till att barnen erövrar det svenska språket och därmed sin rättmätiga plats i samhället. Made in Backa ska också ge barnen ökad kunskap om varandras kulturer och bättre förståelse för varandras olikheter, vilket på sikt ska leda till ökad integration, mindre fientlighet, ökad trygghet och självkänsla. Ett projekt initierat av Författarcentrum Väst.

Projekt Norma (2014–pågående) är en kreativ verkstad för unga kvinnor och transpersoner mellan 18–25 år med psykisk ohälsa. Projektet drivs med syftet att förebygga, motverka och bearbeta det utanförskap som kan uppstå hos målgruppen. Skrivandet och texten är ett centralt konstnärligt uttrycksmedel men deltagarna kan också syssla med film, måleri, musik, fotografi och konsthantverk, under handledning av yrkesverksamma kulturarbetare. Ett projekt av Forum Skill som har ett IOP-avtal (Idéburet offentligt partnerskap) med Göteborgs Stad.

Nya Röster (2017–2019) startade i Åmål i form av en skrivkurs med en grupp nyanlända unga kvinnor från Syrien och Palestina. Syftet med kursen var att främja språkutvecklingen men att även göra dessa nya röster och deras berättelser hörda. Resultatet från kursen blev en antologi med noveller och dikter skrivna av kvinnorna. En andra skrivkursomgång med en ny grupp kvinnor hölls två år senare. Bakom projektet står Dalslands Litteraturförening i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan. Kurserna har inspirerat till Unga Berättare, en systemkurs i Säffle, och till United Resisters, en kurs i Wisconsin i USA med nyanlända unga kvinnor från Somalia.

Poesiworkshop med ungdomar och äldre: Med blick och röst genom världen (2019) var en workshop som gavs vid Göteborgs Konsthall om bland annat den svarta kvinnans röst, kropp och motståndshandlingar, likaså berättelser om migration, segregation och sorg. Kursen sammanförde såväl olika åldersgrupper från 13 år och uppåt som redan poesi-

skrivande och nybörjare, och genom olika metoder, skrivövningar och samtal fick deltagarna möjlighet att utveckla en skrivande process utifrån sin blick på världen. Ett samarbete mellan Göteborgs Konsthall och Generationsmöten, Göteborgs Stad.

Qalam (2017–pågående) började som en skrivarskola utifrån tanken att skrivande och språk är viktiga i processen för att avkolonisera sinnen och samhället. 2018 tilldelades Qalam Publicistklubben Västras Dawit Isaak-pris. 2021 var skrivarskolan gästredaktörer för ett nummer av tidskriften *Ord&Bild* med titeln "Allt vi gör med språket" som bestod av textutdrag, noveller och poesi samt samtal mellan kursens deltagare. Under 2021 har Qalam tagit formen av ett kollektiv för skrivande personer och andra skrivintresserade.

Romer: kunskap, möten, läsande och berättande (2018–2019) var ett ettårigt projekt som bestod av skolbesök och storsamlingar med romska föreläsare och berättare, samt skrivarkurser för romer med digital publicering. Projektets huvudsyfte var att fortsätta arbetet med att motverka fördomar och öka kunskapen om romers historia och situation i dag. Författarcentrum Väst i samarbete Romano Center i Väst, Förvaltningen för kulturutveckling, Romsk inkludering i Borås Stad, skribenterna i antologin *Den ohörda historien* och enskilda romer i regionen.

Från rom till människa (2022–pågående) är ett projektet som ska resultera i en antologi med 15 berättelser ur olika romska grupper i Västra Götaland samt Stockholm och Malmö. Projektets målsättning är att öka kunskapen om romers historia, kultur och situation i dag. År ett ger projektet individuell handledning till medverkande skribenter samt arrangerar tre Work in Progress-framträdanden i Västra Götaland. Genom uppläsningssamlingar kommer allmänheten i olika stadsdelar i Göteborg och i regionen att få ta del av berättelserna. Ett samarbetsprojekt mellan Författarcentrum Väst och Sveriges Internationella Roma Filmfestival.

Sagocaféet i Hjällbo (2018–pågående) startade som en del av projektet "På lika villkor" för att öka intresset för läsning bland barn, och motverka den minskade läsningen bland barn i hela landet och som i socioekonomiskt utsatta områden drabbats ytterligare på grund av lärarbrist. På Sagocaféet kombineras kunskap inom högläsningens betydelse för små barns språkutveckling, med de arbetsmetoder som Rädda Barnen använder för att stötta barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden. Barnens självkänsla stärks genom att de får göra egna berättelser och sagor, och sedan framträda med dem och ta plats på scen. Rädda Barnen står bakom Sagocaféet i Hjällbo.

Skrivarkurs för anhöriga till demenssjuka (2021) startades av en journalist och författare som utvecklat workshopkonceptet *The Urban Narrative*, en metod för att arbeta med kreativt skrivande och storytelling för social förändring. Kursen innehöll sex träffar där deltagarna fick grunder i det kreativa skrivandet, skrivövningar samt fick skriva egna texter som gav möjlighet att reflektera över sin anhörigsituation. Forskningen visar att kreativt skrivande har goda hälsoeffekter och är väl tillämpat i bland annat England, USA och Tyskland. Kur-

sen gavs i samarbete med Enheten för folkhälsa i Mölndals kommun och Studieförbundet Vuxenskolan i Mölndal.

Stories from Angered (2019–pågående) är en plats för berättande och utvecklande av skrivande för både nybörjare, nyfikna och för de som redan skriver hemma. Projektet riktar sig till unga 17–30 år, är gratis och utan krav på föranmälan. Under träffarna, som hålls på Kulturhuset Blå Stället, bjuds inspiratörer och författare in och deltagarna får stötta varandra i sitt skrivande. Projektet drivs av Hammarkullen Konsthall Förening.

This is Angered (2020–2022) är ett skrivkollo som anordnats tre somrar i rad inom ramarna för de olika sommaraktiviteter som kulturhuset Blå Stället genomför för barn i Angeredsområdet. Skrivkollot ger barn 7–13 år möjligheten att skriva artiklar, ta bilder och göra illustrationer om ämnen och frågor som de själva är intresserade av och vill undersöka. Resultatet av barnens arbete blev ett magasin vid namn This is Angered som släpptes på Angereds bokmessa.

#Vi Äger Språket (2020–pågående) var ett projekt som syftade till att väcka lusten att läsa och utforska språkets alla former. Barn i Bergsjön bjöds in till en återkommande berättarverkstad i form av workshops tillsammans med konstnärer från Konstepidemin samt inbjudna författare, spoken word-poeter och rappare. Under våren 2022 planeras ytterligare workshops inom ramen för projektet, som också kan få en fortsättning framöver. Projektet drevs av Allas Ateljé i Bergsjön med stöd av Kulturrådet, Göteborgs Stad, Göteborgslokaler och ABF.

16

Litteratur i det offentliga rummet

Litteraturen kan också vara en del i det offentliga rummet, i staden och på landsbygden. I samspel med andra konstarter, men också i sin egen rätt. Under sammanställningen av denna kartläggning har ett antal verk, manifestationer och projekt som rör sig i det offentliga rummet dykt upp. Verk och projekt som är genre- och gränsöverskridande och som visar hur litteraturen kan göra avtryck utanför de gängse rummen.

Bokskåp, bokholkar - meröppna mikrobibliotek finns på många olika håll runt om i Västra Götaland. I Dalsland finns små **bokskåp** som Dalslands Litteraturförening placerat ut för att locka till läsning – ett slags meröppna mikrobibliotek. Efter att ha efterlyst begagnade böcker från allmänheten och fått in fler än vad som gick att husera, började man grunna på hur böckerna skulle kunna hitta sina läsare. Det som började med nio skåp 2019 har sedan vuxit till 22 skåp över hela Dalsland med drygt 2 700 utlån under 2021. Skåpen sitter uppe maj-oktober i samarbete mellan kommunerna och näringslivet i Dalsland. Idén har spridit sig vidare till Strömstad som öppnat **boktelefonkiosker** i gamla telefonkiosker, och till Västerås som placerat ut bokskåp i ett köpcentrum.

I Karlsborg kan man sommartid njuta av **bokholkar och hängmattor** längs strandpromenaden vid Vätterns strand. Det är biblioteket och arbetsmarknadsenheten i Karlsborg som samarbetar och ser till att det finns böcker och en gungande läsplats lagom till sommarsäsongen.

Under 2021 har NBV – Nykterhetsrörelsens Bildningsförbund öppnat ett hundratal **minibibliotek ovanpå elskåp** runt om i Sverige i syfte att tillgängliggöra litteraturen för fler "som en reaktion på att läsandet i Sverige minskar och att fler och fler bibliotek läggs ner runt om i landet". Biblioteken kan spåras via en karta på NBV:s webbsida. I Västra Götaland hittar man minibiblioteken på tolv platser i Göteborg, på Drottninggatan i Alingsås och på Hamngatan i Mariestad.

Brunnslockspoesi tar sedan 2019 poesin till platser i det offentliga rummet i Göteborg dit den annars sällan når. Varje år publiceras en poet på ett av stadens brunnslock; en poet, en dikt och ett lock per år under lång tid framöver. Årets Brunnslockspoet utses av en jury. Brunnslockspoesin ingår i Rain Gothenburg, som är en större hållbarhetsstrategi inför Göteborgs 400-årsjubileum. Syftet är att Göteborg ska bli en internationell förebild i att ta hand om skyfall, skydda staden från översvämningar, och samtidigt ta tillvara regnet som resurs för konst, kreativitet och unika upplevelser; till exempel genom regnlekplatser, plats för vatten och olika regnskydd i stadsrummet. I detta ingår att förändra hur vi ser på regn – bland annat med poesins kraft. Rain Gothenburg drivs av Kretslopp och vatten i samverkan med Stadsbyggnadskontoret, Trafikkontoret, Park- och naturförvaltningen, alla inom Göteborgs Stad, samt de kommunala bolagen Business Region Göteborg och Göteborg & Co.

“Den som är blir den som var” - poesi på bergväggen i Bergsjön har skapats i samband med att det nya Kulturhuset Bergsjön byggs. En konstnär fick i uppdrag att skapa en offentlig konstgestaltning i anslutning till huset, och detta har skett med deltagarbaserat arbete: invånare och kulturutövare verksamma i Bergsjön har varit med i hela processen och utformat konstverken som tillkommit. Ett av verken är “Den som är blir den som var”, ord formulerade av en medverkande poet som har ristats in i en bergvägg längs Bergsjövägen mellan Rymdtorget och Komettorget. I gestaltningen som helhet ingår även ett textilt verk, en publikation och en skulptur inne i kulturhuset. Uppdraget finansieras av en procentregeln, som innebär att byggande bolag och förvaltningar inom Göteborgs Stad avsätter minst en procent av byggkostnaden till konst i alla ny-, om- och tillbyggnadsprojekt. Konstgestaltningen som helhet är planerad att invigas under hösten 2022.

“Du är här” - ett mobilt sångspel om Göteborg kombinerar stadens historia, samtid och framtid, och har skrivits av en grupp konstnärer, författare, musiker, skådespelare och poeter under samma namn, “Du är här”. Verket innehåller 400 sånger och hyllar Göteborg i dess mångfald: platserna, såväl kända riktmärken som undangömda vrår, medborgarna och deras minnen, tankar och historier. Sångerna finns att lyssna på via projektets webbsida, och en rad liveakter har ägt rum med berättande och musik på olika platser. Under 2021 genomfördes musikaliska promenader genom staden, till exempel med utgångspunkt från Wavrinskys plats och mellan Radiatorgetet och Vårväderstorget, och med stopp kantade av poesi, musik och performance.

Fönsterpoesi anordnades 2020 och 2021 som ett led i arbetet med att förankra och sprida kunskap om Göteborgs ansökan om att bli Unesco City of Literature. Poeter och musiker framträdde från fönster på Lagerhuset vid Järntorget i Göteborg. Projektet leddes av Författarcentrum Väst i samarbete med flera aktörer inom Göteborgs Stad, Näringslivsgruppen Göteborg & co samt ideell sektor. När Göteborg fyllde 400 år den 4 juni 2021 framträdde poeter i digitala sändningar från fönster på bibliotek och kulturhus över hela staden; denna final under projektledning av Stadsbiblioteket Göteborg i samarbete med Jubileumsgruppen Göteborg & Co.

Ida Bäckmanns plats och Anna Greta Wides trappor. I många städer och kommuner finns möjligheten att komma med medborgarförslag för namngivning av gator och torg, gärna med koppling till personen ifråga, i dessa båda fall författare. De senaste åren har det i Åmål inkommit ett förslag om att namnge en plats efter Åmålsförfattaren Ida Bäckmann (1897–1950). Efter beredning i kommunen finns numera en plats uppkallad efter henne. Det samma skedde i Göteborg, där poeten Anna Greta Wide (1920–1965) fick trapporna vid Oscar Fredrikskyrkan upp till Masthugget uppkallade efter sig.

Kommunpoesi. I Tranemo finns en kommunpoet som 2021–2022 bedriver projektet "Dikta dig" där han varje vecka publicerar en dikt om någon eller något i kommunen. "Din dikt börjar med att vi möts för en timmes samtal. Utifrån det du berättar skriver jag en dikt. När dikten är klar läser jag den för dig och du får det handskrivna originalet. Vill du att jag skriver en dikt om dig? Boka en tid." Dikterna publiceras på en webbsida och skildrar allt från kommunala arkiv till ridklubbar och betongfabriker. Kommunpoeten har också gästspelat i Borås och Göteborg och diktat därifrån.

Mölnalds författarkarta lanserades lagom till stadens 50-årsjubileum i oktober 2021. Kartan är sammanställd av biblioteken i Mölndal och inspirerad av Litteraturbankens litteraturkarta. I författarkartan listas lokala författare med hänvisning till webbplatser där man kan läsa mer om dem, till exempel Alex författarlexikon eller författarens egen webbsida. Alla författare ska vara utgivna på förlag och ha tydlig koppling till Mölndal. Kartan rymmer alla slag av författare, både barn- och fackboksförfattare, storsäljare och mer okända. Kartan är under uppbyggnad och kommer att fyllas på efter hand.

Rutan är en nio kvadratmeters plats där tillit och omsorg råder. Det är en installation i det offentliga rummet där alla har samma rättigheter och skyldigheter, inspirerad av filmen *The Square*. Landala Torg blev 2018 den tredje platsen i Sverige där frizonen "Rutan" knackades ner i stenbeläggningen. Rutan har bland annat använts som plats för att uppmärksamma Världsberättardagen och Världslitteraturdagen.

17

Litteraturen i en vidgad dynamik

Litteraturens kraftfulla ekosystem i Västsverige ingår även i en vidgad dynamik, bortom det egna området. Det handlar om samhällsutveckling och innovation. Det inbegriper samverkan mellan stad, region och lärosäten sinsemellan, men också med kulturella och kreativa näringar (KKN) och i internationella sammanhang. Självklar komponent är också det breda konst- och kultursammanhang som litteraturen tillsammans med övriga konstformer ingår i, och där de olika grenarna ömsesidigt kan dra nytta av varandras landvinningar.

Göteborg och Västsverige har en stark kreativ utveckling inom flera av vad som dessutom är Unescos utpekade konstområden, däribland musik, film, konsthantverk och design.

Inom musik och scenkonst är Göteborgs Symfoniker och GöteborgsOperan med Danskompagniet institutioner i världsklass dit musiker och dansare från hela Europa söker sig för att få arbete. Vara konserthus har med sina omtalade residens skapat sig en nationell och internationell position. Way Out West fyller årligen Göteborg med världsartister inom pop och rock, och den brokigt genreöverskridande Clandestino Festival med musik från världens alla hörn.

På filmområdet är Film i Väst en av Europas mest attraktiva samproducenter med en ledande roll i europeiskt filmliv och samproduktion av 1 200 långfilmer, dokumentärfilmer och tv-dramer under 30 år. Över hälften av all svensk film samfinansieras av Film i Väst och har kopplingar till Västsverige i form av inspelning, postproduktion med mera. Film i Väst är ett helägt regionalt bolag med uppdrag att bland annat upprätthålla en infrastruktur för filmproduktion i regionen och att tillhandahålla kompetensutveckling för filmbranschen. Dit hör även textrelaterade yrken som manusförfattande, manusutveckling, showrunning (redaktör för längre manus till TV-serier) et cetera. Detta har lett till att Yrigo startat en tvåårig YH-utbildning i Göteborg för manusförfattande, och att kompetensutveckling löpande erbjuds i samarbete med Kulturakademin. Göteborg Film Festival, som funnits i mer än 40 år, är

samtidigt Nordens största publika filmfestival med filmer från omkring 80 länder i världen, internationellt uppmärksammas under pandemiåren 2020–2021 för sin kreativa digitala omställning.

Inom design och konsthantverk finns ett starkt fäste i stad och region. Röhsska museet är Sveriges museum för design och konsthantverk, internationellt förankrat i samlingar, övrig verksamhet och samarbeten, har residensverksamhet med inriktning mot de nordiska länderna, och delade 1994–2018 ut världens till prissumman största designutmärkelse: Torsten & Wanja Söderbergs pris. Lights in Alingsås är ett evenemang i världsklass i samarbete med International Association of Lighting Designers (IALD), drar årligen till sig internationella designers och studenter inom ljusdesign och arkitektur. Sveriges mest kraftfulla textil- och modebransch finns samtidigt i Boråsområdet med målet att bli Europas innovativa spets och kreativa mylla inom cirkulär design. I Göteborg utdelas ett av världens mest prestigefyllda hållbarhetspris, WIN WIN Gothenburg Sustainability Award, som vissa år väljer ett tema som involverar design och kultur.

Detta är bara några exempel på den starka ställning de olika konstformerna i Västsverige har, och den nationella och internationella attraktionskraft som aktörer kan dra nytta av i utbyten kring alltifrån strategisk utveckling, kunskaper och kompetenser till skapande gemenskaper. Det är som på ljudteknikerns mixerbord, där olika ljudkanaler och ljud balanseras tillsammans in till en större helhet, en vidgad dynamik som bidrar till att stärka den innovationskraft som överlag präglar regionen.

17.1 Innovation, kulturella och kreativa näringar i Västsverige

Västsverige är en stark innovationsregion med internationell konkurrenskraft. Sverige rankas som det mest innovativa landet i EU, och Västsverige, som innefattar både Västra Götaland och Halland, som en av de mest innovativa regionerna enligt Regional Innovation Scoreboard 2021. Bland Västra Götalands styrkor räknas ofta goda möjligheter till fortbildning, en stor andel högutbildade och ett stabilt företagsklimat.

Till regionens resurser för innovation räknas dess många lärosäten: Göteborgs universitet, Chalmers Tekniska Högskola, Högskolan i Borås, Högskolan i Skövde och Högskolan Väst. Sedan 2021 har samarbetet mellan dessa formaliserats genom Lärosäten i Väst. Sammanlagt hade lärosätena cirka 50 000 helårsstudenter och 2 600 forskarstuderande, och ungefär hälften av studenterna kommer från Västra Götaland. Volymen och kvaliteten på högre utbildning är viktig för regionen som helhet, men även för att skapa kunskaps- och innovationstätta miljöer på delregional nivå.

Kulturella och kreativa näringar (KKN) har en given plats i samhällsplanering och platsutveckling, och kan öppna upp för de innovationer som krävs för omställningen till ett hållbart samhälle. KKN är företag som har kultur och kreativa processer som affärsidé. Det är näringar som stärker regionernas utveckling och attraktionskraft. Utöver KKN-företagens direkta ekonomiska effekter, har de dessutom ofta en central roll i framtagandet av immateriella tillgångar och rättigheter. När dessa integreras i företagsidéer, kunskap, kompetenser, processer och tjänster uppstår hela värdekedjor både inom och bortom KKN. Det konstnärliga skapandet gör att kreativa miljöer, eller kulturdriven utveckling, även kan bidra till att höja en plats attraktivitet.

Alla regioner i Sverige har planer eller program för KKN, och på europeisk nivå är de betydelsefulla för implementeringen av Europa 2020-strategin, EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning. KKN är ett prioriterat område i Västra Götalandsregionens strategi för så kallad smart specialisering, ett europeiskt begrepp för att kraftsamla för innovation och tillväxt inom de områden där det finns störst potential.

Styrkorna inom KKN i Västsverige har vuxit fram i symbios med starka regionala forsknings- och utbildningsmiljöer med konstnärlig, samhälls- och humanvetenskaplig profil; inom det konstnärliga med design, mode och olika former av konstnärlig gestaltning. Dessa miljöer ger utbildning på både yrkesförberedande och högre nivå, vilket skapar ett utflöde av kreativa entreprenörer som ofta bildar yrkesverksamma kluster. Flödet bidrar till att kompetensförsörja olika branscher och kulturskapare.

17.1.1 Inkubatorer, Science Parks och mötesplatser

Inkubatorer, Science Parks och mötesplatser i Västra Götaland är viktiga nav för utveckling inom olika KKN-områden.

Inkubatorer har till uppgift att underlätta för nystartade tillväxt- och kunskapsföretag genom rådgivning, finansiering med mera. I Västsverige finns åtta inkubatorer, samt nätverket Inkubatorkompetens som har målet att öka förmågan till överlevnad och tillväxttakten i inkubatorernas ingående bolag. Inkubatorer för utveckling inom olika KKN-områden är:

Borås INK (Inkubatorn i Borås AB) verkar i Textile Fashion Center i Borås i ett kluster av företag, forskningsinstitut, utbildning och näringslivsorganisationer. Det är ett helägt dotterbolag av Borås Stadshus AB med fokus på textil och mode, och som samarbetar med det i centret även belägna Science Park Borås.

Brewhouse Incubator stödjer kreatörer, innovatörer och startups att starta, driva och utveckla affärer. Inkubatorn stödjer nystartade företag inom KKN-branscherna att nå tillväxt

och lönsamhet. Här ges möjlighet att fokusera, utveckla och spetsa företagande utifrån företagets egna behov och utmaningar med fokus på tillväxt, expansion och internationell etablering.

I Science Parks kan små och stora företag, akademi, institut och andra samhällsaktörer samlas i gemensamma ansträngningar för att möta aktuella samhällsutmaningar och samtidigt stärka ett områdes konkurrenskraft. I Västsverige finns sex Science parks som ligger i anslutning till lärosäten, flera av dessa med betydelse för KKN-sektorn.

Innovatum Science Park i Trollhättan är profilerad mot produktionsteknik, och erbjuder såväl projektarena, produktionstekniskt centrum, inkubator och företagsansatningar som ett science center med fokus på kultur- och industriarv. Innovatum verkar inom fokusområdena förnybar energi, hållbara transporter, hållbar produktion och kreativa näringar.

Lindholmen Science Park har bidragit till att transformera det nedlagda varvsområdet i Göteborg till en kunskapsmiljö där mer än 20 000 människor rör sig varje dag. Lindholmens främsta fokus ligger på morgondagens mobilitet, och här finns den nationella arenan AI Sweden med fokus på forskning och implementering av artificiell intelligens. Lindholmen driver också Medier och demokrati, en nationell samverkansplattform för medieinnovation och samhällsforskning med målet att stärka de publicistiska mediernas innovationskraft, journalistiken, det offentliga samtalet och demokratin. Ett prioriterat område är medierelaterad AI-innovation, och plattformen har en gemensam medieforskare tillsammans med Göteborgs universitet. En satsning relaterad till skrivande är Manusfabriken, där professionellt verksamma manusförfattare inom olika genrer erbjuds plats, sammanhang, script-labs och nätverk. Manusfabriken har i omgångar erbjudit sexmånaders residensplatser till manusförfattare.

Science Park Borås finns i Textile Fashion Centre i Borås, och fokuserar främst på textil, handel och logistik, samt samhällsutveckling. Science Park Borås drivs av Högskolan i Borås, och samlar innovationsfrämjande organisationer som verkar inom hållbar design och cirkularitet som RISE Research Institutes of Sweden, Smart Textiles, Marketplace Borås och Inkubatorn i Borås.

Science Park Skövde har liksom Högskolan i Skövde dels en profilering mot industri, dels mot IT. Fokus ligger på simulering och spel för underhållning och lärande, och Skövde har tagit en stark position som svensk nod för dataspelsutveckling.

Göteborgsregionens näringslivsstrategiska program 2018–2026 belönades med European Entrepreneurial Region Award 2020. Programmet är framtaget av **Business Region Göteborg** (BRG) som är ett av Göteborgs Stads kommunala bolag, ansvarar för näringslivsutveckling och representerar de tretton kommuner som ingår Göteborgsregionen (GR). BRG förser den som vill starta, etablera eller utveckla företag i regionen med kunskap, kontakter och öppnar dörrar till samarbeten.

I det näringslivsstrategiska programmet används kreativa näringar i innovationsprocesser i samarbete med bland andra Lindholmen Science Park AB och Konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet. Göteborgs Stads kulturprogram lyfter samtidigt fram stöd till KKN som en strategisk framtidsfråga.

KKN Forum är BRG:s mötesplats för att samla det kulturella ekosystemet och skapa kopplingar mellan utövare, företag, branschorganisationer, tjänstemän, utbildningar, forskning och politik för att bygga en starkare bransch. Fram till och med 2019 var BRG även huvudman för ADA, som främjar kreativa näringar i Göteborg och Västsverige inom främst arkitektur, design, film, foto, illustration, konsthantverk, mode, kommunikation och slöjd; 2020 omgjord till en förening.

I Sverige står kulturella och kreativa näringar (KKN) för 3,1 procent av BNP och varuexporten från sektorn har ökat med hela 28 procent under perioden 2010–2015. Ungefär 128 000 företag är verksamma inom KKN i Sverige, och mer än 20 000 av dessa finns i Västra Götaland.

18

Vägar ut i världen

För Göteborg som utnämnd Unesco Litteraturstad och det litterära ekosystemet i Västsverige innebär etablerade internationella relationer på statlig, regional och kommunal nivå viktiga, redan öppnade fönster ut i världen. Det är internationella relationer som på olika sätt är betydelsefulla för utveckling, innovation och konkurrenskraft. På en annan nivå fördjupar dessa relationer förståelsen för den alltmer globala värld som dagens samhällsbärande organisationer ingår i – och som konsten och kulturen i bred mening verkar i och gestaltar; i Västsverige med stark internationell förankring.

18.1 Göteborgs Stads formaliserade internationella relationer

Göteborgs Stad har medlemskap i ett 70-tal internationella organisationer och nätverk, vilket inkluderar ICORN och Unesco Creative Cities Network. Majoriteten av medlemskapen är branschspecifika och inriktar sig på näringslivsutveckling samt kunskapsinhämtning och erfarenhetsutveckling i ett globalt perspektiv. Göteborgs Stads formaliserade samverkansformer omfattar också partnerstäder och vänorter, EU- och övriga internationella projekt samt hanteringen av internationella besök.

Nelson Mandela Bay Municipality (NMBM) i Sydafrika är en **partnerstad** sedan 1999. Partnerskapet är en förutsättning för att driva gemensamma projekt. Göteborg har också flera partnerstäder där partnerstadsavtalen är vilande; Chicago, Kiel, Krakow, Lyon, Newcastle, Rostock, Shanghai, Tallin och Xi'an. Göteborgs Stads **nordiska vänorter** är Århus, Åbo och Bergen, där politiker och andra representanter träffas vartannat år för att jämföra erfarenheter, utbyta idéer och diskutera gemensamma utmaningar.

Eurocities grundades 1986 och utgörs av mer än 200 europeiska medlemsstäder i 38 länder. Göteborg har varit medlem sedan 1995. Samarbetet mellan medlemsstäderna inbegriper en nära och kontinuerlig dialog med olika EU-institutioner samt att samordna vissa EU-finansierade projekt. Eurocities är indelat i sex tematiska forum, varav kultur är ett. Forummöten äger rum en gång per år och ger tillfälle att presentera goda exempel från den egna staden samt inspireras och lära av andra. I Eurocities kulturforum finns flera städer som liksom Göteborg också är utnämnd till Unesco City of Literature: Leeuwarden, Ljubljana, Lviv, Manchester, Reykjavík, Wrocław och Vilnius.

18.2 Västra Götalandsregionens internationella samarbeten och utbyten

Västra Götalandsregionen arbetar aktivt för att skapa och upprätthålla internationella kontakter, globalt och inom EU. Genom att vara internationellt aktiv kan Västra Götalandsregionen både lära av andra och påverka beslut. Det handlar om kontakter med enskilda regioner och om arbete i nätverk och organisationer. Förutom arbetet som fristadsregion samt med internationella residens, gästateljévistelser och resestipendier så arbetar Västra Götalandsregionen i följande nätverk och samarbetsformer:

European Cultural Tourism Network and Intercom (ECTN) är ett nätverk med mål att sammanföra kulturarbetare och yrkesverksamma inom turism från olika regioner i Europa för att utbyta erfarenheter och utveckla innovationer.

Internationella samarbetsavtal med regioner finns med Vilniusregionen och North East England.

18.3 Göteborgs universitets internationella relationer

Göteborgs universitet samarbetar med lärosäten över hela världen i internationella partnerskap, nätverk och projekt, som på olika sätt innebär öppnade kanaler och vägar ut i världen.

Två av Sveriges Unesco-professurer finns vid Göteborgs universitet, och dessa arbetar i sin forskning i nära kontakt med Unescos huvudkontor i Paris, Svenska Unescorådet och andra internationella sammanhang.

- Världens första Unescoprofessor i yttrandefrihet, medieutveckling och internationell politik, som även representerar Europa i styrelsen för Orbicom (Network of UNESCO Chairs in Communication); med expert- och styrelseuppdrag för sammanhang inom FN, UNESCO och EU.
- Sedan 2008 en Unescoprofessor inom barns tidiga lärande och hållbar utveckling, som 2008–2013 också var världsordförande i Världsorganisationen för förskolebarns fostran OMEP (Organisation Mondiale pour l'Education Pré-scolaire, en NGO-organisation representerad vid Unescos möten) och ingår i styrelsen för Svenska OMEP.

Samverkan med lärosäten i städer som är utnämnda till Unesco Litteraturstäder finns på flera håll i världen: Barcelona, Dublin, Dunedin, Ljubljana, Milano, Prag, Reykjavik, Tartu och Vilnius.

Göteborgs universitet ingår i **Eutopia** som syftar till en allians för ett nytt europeiskt universitet i samarbete med lärosäten i Belgien (Bryssel), Frankrike (Paris), Italien (Venedig), Portugal (Lissabon), Rumänien (Cluj-Napoca) Slovenien (Ljubljana), Spanien (Barcelona), Storbritannien (Warwick) Tyskland (Dresden); två lärosäten finns således i Unesco Litteraturstäderna Barcelona och Ljubljana.

Helt eller delvis litteraturorienterade sammanhang som universitetet samverkar med eller ingår i är bland annat följande:

American Comparative Literature Association (ACLA) samlar forskare kring litteraturer, kulturer och tvärkulturella litteraturstudier: interkulturella relationer som överskrider nationella gränser, multikulturella relationer inom ett visst samhälle, samt interaktioner mellan litteratur och exempelvis konst, vetenskap, filosofi och kulturella artefakter.

Association of Adaptation Studies samlar människor från litteratur- och filmbakgrund kring överföring av litterära berättelser till film.

British Comparative Literature Association (BCLA) samlar forskare kring litteratur utan begränsning till nationella och språkliga gränser, i relation till såväl andra discipliner som litteratursammanhang och i interaktion mellan litteraturer.

Developing Competencies of Teachers to integrate Climate Literacy Education in European Schools är ett samarbete med lärosäten i Belgien, Estland, Turkiet och Tyskland.

European Association of Creative Writing Programmes (EACWP) är ett nätverk för författarskolor i Europa.

The European Popular Culture Association (EPCAM) främjar studiet av populärkultur från, i och om Europa.

The International Association for the Fantastic in the Arts (IAFA) är en ideell sammanlutning av forskare, författare och utgivare av science fiction, fantasy och skräck inom litteratur, film och andra konster.

International Society for Intermedial Studies fokuserar på interrelationer mellan konstformer och media i ett allmänt kulturellt sammanhang.

Mid-Atlantic Popular & American Culture Association (MAPACA) en akademisk organisation som ägnar sig åt kritisk analys av olika aspekter av populär och amerikansk kultur.

The Popular Culture Association (PCA) är en förening för forskare och entusiaster som studerar populärkultur.

Screenwriting Research Network (SRN) samlar forskare, reflekterande praktiker och praktikbaserade forskare intresserade av forskning om manusskrivning, med syfte att ompröva manus i relation till dess historia, teorier, värderingar och kreativa praktiker.

KONSTNÄRLIG SAMVERKAN OCH/ELLER PARTNERSKAP MED KONSTHÖGSKOLOR OCH ANDRA LÄROSÄTEN FINNS BLAND ANNAT I:

Belgien (Antwerpen, Bryssel, Genk, Gent, Hasselt, Leuven), Danmark (Kolding, Köpenhamn, Jutland, Odense, Århus), Estland (Tallin, Tartu), Finland (Esbo, Helsinki, Lahti, Rovaniemi, Turku), Frankrike (Limoges, Nantes, Paris), Indien (Bangalore), Irland (Dublin, Dun Laoghaire), Island (Reykjavik), Italien (Brera, Florens, Milano, Rom, Turin, Venedig), Japan (Tokyo), Kanada (Toronto), Kina (Beijing, Shanghai, Taipei), Lettland (Riga), Litauen (Vilnius), Nederländerna (Eindhoven), Norge (Akershus, Bergen, Fredrikstad, Oslo, Tromsø, Trondheim), Nya Zeeland (Dunedin), Polen (Katowice, Lodz), Schweiz (Basel, Bern, Lucerne, Zurich). Slovenien (Ljubljana), Spanien (Barcelona, Madrid), Storbritannien (Camberwell, Cardiff, Falmouth, Glasgow, London, Plymouth), Sydafrika (Stellenbosch), Sydkorea (Seoul), Tjeckien (Prag), Tyskland (Babelsberg, Berlin, Darmstadt, Düsseldorf, Essen, Halle, Hamburg, Pforzheim, Stuttgart, Trier, Weimar), Ungern (Moholy-Nagy, Sopron), USA (New York, Philadelphia, Providence), Österrike (Wien).

Bredare kanaler ut i världen förenklar samtidigt etablering av olika slag av samverkan, och kan generera ingångar till nätverk och kontakter i olika delar av världen:

ACCESS är ett samarbete med universitet i Chile.

CALIE är ett samarbete mellan svenska och amerikanska lärosäten (Berkeley, Stanford, Washington).

European University Association (EUA) med över 800 medlemmar i 48 europeiska länder och den största organisationen som företräder universitet på EU-nivå.

Global Sustainable Futures är ett nätverk för samarbete med lärosäten i låg- och medelinkomstländer.

International Association of Universities (IAU) med ca 600 medlemmar i 130 länder och målet att främja frihet och rättvisa, mänsklig värdighet och solidaritet genom forskning och utbildning.

MIRAI 2.0 ett samarbete mellan svenska och japanska universitet.

Nordic Centre Fudan University är ett nätverk mellan nordiska universitet, Nordiska institutet för Asienstudier och Fudan University i Kina.

Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS) är ett forsknings- och serviceinstitut med fokus på olika omvandlingar i det moderna Asien.

Nordlys är ett universitetsgemensamt nätverk för utbytesstudier inom Norden.

Southern Africa Nordic Center (SANORD) främjar samarbete mellan lärosäten i Norden och södra Afrika.

SGroup European Universities' Network är ett europeiskt nätverk med partner i flera världsdelar för stärkt internationalisering via benchmarking och gemensamma projekt.

Swetaly University Collaboration är ett samarbete mellan lärosäten i Sverige och Italien.

18.4 Högskolors internationella relationer

Högskolan i Borås samverkar med en rad universitet i världen, däribland med universitet i Kenya kring medie- och informationskunnighet, och med universitet i Rwanda, Uganda och Mozambique kring universitetsbibliotek, digitala resurser, läsning, information literacy och literacy. Högskolan är medlem i iSchools-nätverket, ett globalt nätverk för informationsvetenskaplig forskning, och i Scholars at Risk. Högskolan samverkar även med nationella bibliotek i Lettland och Litauen. Vid Bibliotekshögskolan i Borås finns också de internationella tidskrifterna NKT Nordisk kulturpolitisk tidskrift (The Nordic Journal of Cultural Policy) och Information Research.

Högskolan i Skövde har ansökt om att få starta Europauniversitetet Ingenium tillsammans med lärosäten i Bulgarien (Sofia), Finland (Mikkeli, Kotka, Kouvola, Savonlinna), Frankrike (Rouen), Grekland (Kreta), Irland (Munster), Italien (Pescara), Rumänien (Iasi), Spanien (Oviedo), Tyskland (Karlsruhe). Högskolan har på olika områden samverkan med lärosäten i Unesco Litteraturstäder som Granada, Krakow, Milano, Quebec och Reykjavik.

Högskolan Väst är medlem i International Association of Universities (IAU), European University Association (EUA) och Southern Africa Nordic Center (SANORD), samt därutöver i European Association of International Education (EAIE) som är ett europeiskt centrum för expertis, nätverk och resurser inom internationaliseringen av högre utbildning. Till detta kommer nätverk med inriktning mot teknikområdet och arbetsintegrerat lärande. Högskolan ingår även i STARS EU Alliance med inriktning mot att bli ett nytt Europauniversitet tillsammans med lärosäten i Irland (norr/nordväst), Nederländerna (Groningen), Polen (Krakow), Portugal (Braganca), Spanien (Laguna), Tjeckien (Opava), (Bremen). Högskolan har därmed samverkan med lärosäte i en Unesco Litteraturstad, Krakow.

18.5 Utrikesrepresentation: Sverige i världen och världen i Sverige

Utrikesrepresentationen länder emellan världen över är en central plattform för internationellt kulturutbyte. Sveriges utrikesrepresentation består 2022 av 94 ambassader utomlands, såväl som 312 konsulat och tre andra representationer. Det finns också åtta utsända kulturråd som är placerade på ambassader och generalkonsulat runt om i världen: i Berlin, Istanbul, London, Moskva, Paris, Peking, Washington och Bryssel.

Världen finns också på plats i Sverige med 108 ambassader, 183 konsulat och tre andra representationer. Ibland kan dessa ha särskilda avdelningar som exempelvis Kultur- och vetenskapsavdelningen (SCAC) på Frankrikes ambassad, med primärt syfte att främja kultur- och vetenskapssamarbete länderna emellan. Göteborg har en stark konsulär tradition, och det med 11 generalkonsulat, 31 konsulat och åtta övriga representationer. Länder som har generalkonsulat i Göteborg är Danmark, Finland, Grekland, Island, Kina, Norge, Ryssland och Österrike. Länder som har konsulat i Göteborg är Bangladesh, Belgien, Botswana, Chile, Costa Rica, Ecuador, Estland, Frankrike, Guatemala, Honduras, Japan, Kanada, Kazakstan, Kroatien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Mexiko, Moldavien, Monaco, Nederländerna, Peru, Polen, Portugal, Seychellerna, Slovakien, Spanien, Sri Lanka, Thailand, Tyskland, Ukraina och Ungern. Därutöver har Finland även konsulat i Borås, och Tyskland i Uddevalla.

SVENSK UTRIKESREPRESENTATION I STÄDER UTNÄMND TILL UNESCO LITTERATURSTÄDER

SVENSKA AMBASSADER: Bagdad (Irak), Beirut (Libanon), Jakarta (Indonesien), Prag (Tjeckien), Reykjavik (Island) och Vilnius (Litauen).

SVENSKA GENERALKONSULAT: Barcelona (Spanien), Dublin (Irland), Edinburgh (Storbritannien), Ljubljana (Slovenien), Milano (Italien), Montevideo (Uruguay), Quebec City (Kanada).

SVENSKA KONSULAT: Krakow (Polen), Manchester (Storbritannien), Melbourne (Australien), Seattle (USA), Tartu (Estland) och Wroclaw (Polen).

I Göteborg har även **The Consular Corps of Western Sweden** (CCWS) sitt säte. Det är en av de regionala grenarna inom riksorganisationen Corps Consulaire en Suède (CC), som är en ideell förening för främmande länders honorärkonsuler i Sverige. CCWS täcker Västra Götaland, Jönköping, Värmland och Halland, och har ca 60 aktiva konsuler som medlemmar – flertalet av dem verksamma i Göteborg – samt 40 konsuler som lämnat aktiv tjänst.

UTLÄNDSK REPRESENTATION I GÖTEBORG OCH VÄST-SVERIGE - LÄNDER SOM HAR NÅGON UNESCO LITTERATURSTAD

Generalkonsulat för Finland, Island, Kina, Norge och Ryssland.
Konsulat för Estland, Frankrike, Kanada, Litauen, Nederländerna, Polen, Portugal, Spanien, Tyskland och Ukraina.

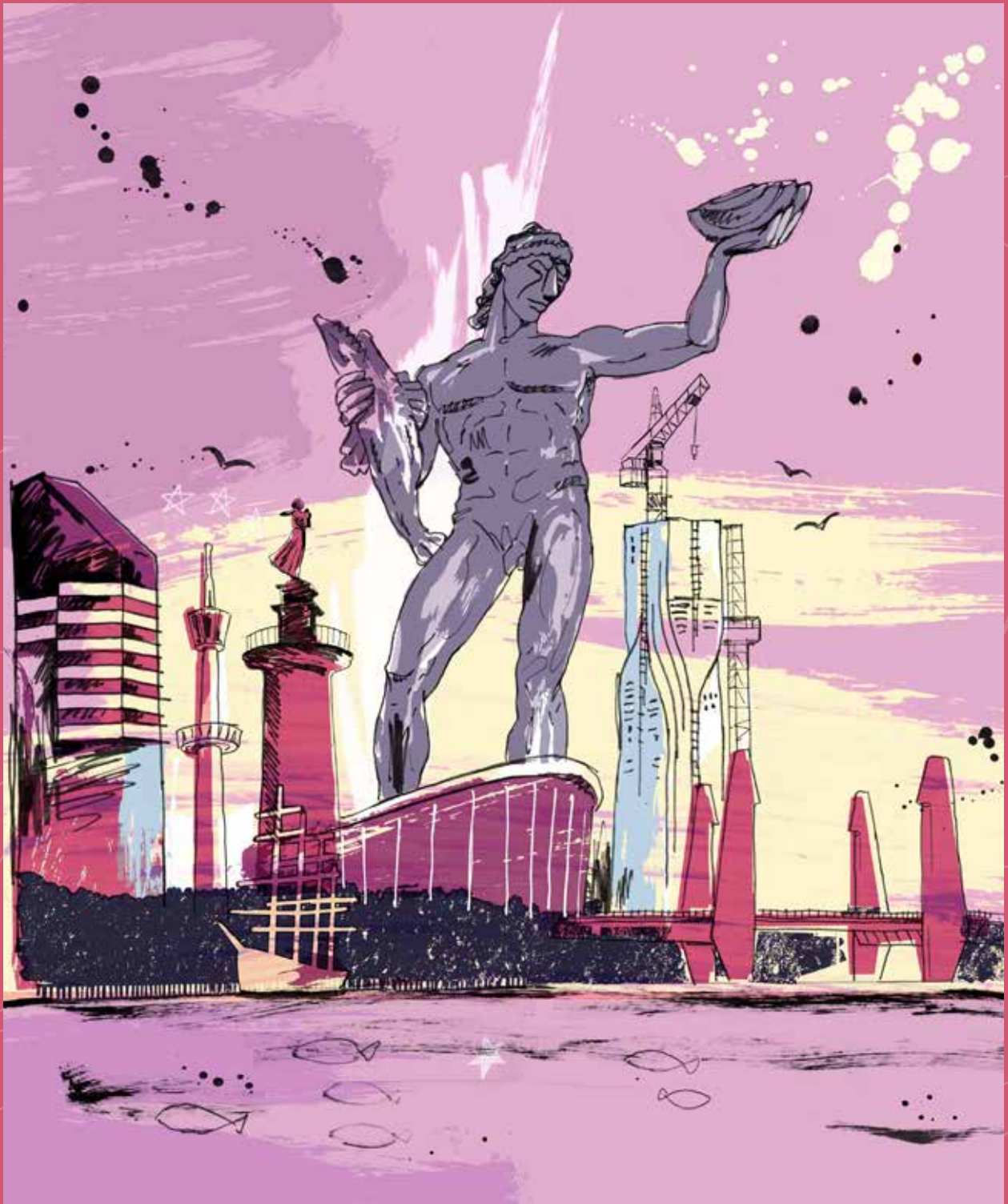
Svenska institut i världen har på olika sätt inriktning att främja internationellt utbyte. Svenska institutet, som är en statlig svensk myndighet med uppdrag att främja en demokratisk, rättvis och hållbar global utveckling genom samarbete med kultur, utbildning, vetenskap och näringsliv, har som filial Svenska institutet i Paris – Sveriges enda kulturhus utomlands.

I Medelhavsområdet finns en hel rad institut som emellanåt också ingår i institutstäta stadsmiljöer tillsammans med andra länders institut. Svenska institutet i Alexandria är en fristående del av Utrikesdepartementet med mål att främja dialogen mellan Europa och Mellanöstern och Nordafrika. Här finns också de tre forskningsinstituterna Svenska institutet i Athen, Svenska forskningsinstitutet i Istanbul och Svenska institutet i Rom. Dessa fyra institut ingår tillsammans med Teologiska institutet i Jerusalem och en rad svenska lärosäten i de tvärvetenskapliga nätverket Universitet och Svenska Institut (USI), där Göteborgs universitet sedan 2021 har ordförandeskapet.

Andra länder har på motsvarande sätt institut i Sverige, med syfte att bland annat främja kultursamarbete länderna emellan; dessa är Finland, Italien, Rumänien, Spanien och Tyskland.

Goethe-Institut Schweden är Tysklands kulturinstitut med verksamhet i hela världen, så även i Sverige med kontor i Göteborg och Stockholm. Inom litteraturområdet har de samarbeten med till exempel Stadsbiblioteket Göteborg, Göteborgs universitet, Förvaltningen för kulturutveckling VGR, Bokmässan i Göteborg, Göteborgs Litteraturhus, Textival och många av förlagen. Genom dessa samarbeten kan tyska författarbesök regelbundet äga rum i Göteborg.

På dessa många olika representations- och samverkanssätt finns inte bara Sverige i världen. Världen finns i Sverige. Världen finns i Göteborg och i Västsverige. Till vardags på gator och torg, i ett myller av erfarenheter, språk och litteraturer.

HUR GÖTEBORG BLEV EN UNESCO LITTERATURSTAD

Författarcentrum Väst påbörjade en förstudie om Unesco Cities of Literature redan 2016. Drivande i detta arbete var organisationens dåvarande ordförande Kristín Bjarnadóttir (1948–2021). På resor runt om i världen, bland annat till Reykjavík och Kraków hade hon som besökare sett och uppskattat hur dessa städer lyft fram sin litteratur och sitt litterära liv. En tanke slog rot: Tänk om Göteborg skulle kunna bli en Unesco litteraturstad? Som ett sätt att gynna stadens litterära liv, öka de internationella kontakterna och skapa nya samarbeten. Under tre år samtalade, diskuterade och förankrade Kristín Bjarnadóttir denna idé som långsamt kom att omfamnas av flera aktörer. I början av 2019 lämnade Författarcentrum Väst tillsammans med Bokmässan, Göteborgs Litteraturhus, Svenska PEN, Poesiwerken och Politisk Poesifestival in en skrivelse till kommunstyrelsen. Skrivelsen uppdaterades också med fler aktörer som ställde sig bakom initiativet: Sveriges Författarförbund, Göteborgs Poetry Slam, Nätverkstan, HDK-Valand vid Göteborgs universitet, Folkuniversitetet Väst, Angereds Bokmessa (som arrangeras av Kulturhuset Blå Stället) och Svenska Förläggareföreningen.

Under 2019 fattade kommunstyrelsen beslut om att Göteborg skulle göra en ansökan. Då skrev även Västra Götalandsregionen en avsiktsförklaring att stötta arbetet framöver. Det var inte möjligt att få ihop en komplett ansökan redan samma år, inlämningen blev i stället 2021.

Arbetet med att ta fram ansökan leddes av Stadsledningskontoret i Göteborgs Stad som utsåg en projektledare. Med utgångspunkt i de tidigare initiativtagarna formades en projektgrupp som praktiskt genomförde insamlings- och skrivarbetet. Ett av de första initiativen var att göra en kartläggning av litteraturen i Västsverige. Detta för att ansökan skulle utgå från de aktörer, verksamheter och projekt som redan fanns i staden och regionen. Arbetsgruppen kom att bestå av representanter för Göteborgs Stad (Stadsledningskontoret samt Kulturförvaltningens kulturstrategiska avdelning och sektor bibliotek), Göteborgs universitet (Jonsereds herrgård), Västra Götalandsregionen (Koncernkontoret och Förvaltningen för kulturutveckling), Författarcentrum Väst, Bokmässan och Göteborgs Litteraturhus.

Arbetsgruppen representerade kommun, region, universitet, näringsliv och civilsamhälle vilket gjorde att flera olika perspektiv, erfarenheter och önskemål kunde vävas in i ansökan. Ansökan i sig själv, men även hoppet om en utnämning, gjorde att samverkan och samarbete byggdes robust för framtiden. Det var viktigt eftersom en utnämning från Unesco är permanent.

Att göra kartläggningen tillgänglig är ett sätt att synliggöra många av de aktörer som var involverade i arbetet med ansökan. Ytterst vilar ansökan på det myller av kreativa krafter och de hundratals professionella och ideella litteraturaktörer som skapar och förmedlar litteratur i Västsverige.

Den 8 november 2021 kom det efterlängtrade beskedet. Göteborg har utnämnts till litteraturstad i Unescos nätverk för kreativa städer. Nu fortsätter jobbet. Tillsammans.

UNESCOS LITTERATURSTÄDER

Hittills utnämnda av Unesco 2004–2021

ANGOULÊME	MANCHESTER
BAGHDAD	MELBOURNE
BARCELONA	MILAN
BEIRUT	MONTEVIDEO
BUCHEON	NANJING
DUBLIN	NORWICH
DUNEDIN	NOTTINGHAM
DURBAN	ÓBIDOS
EDINBURGH	ODESSA
EXETER	PRAGUE
GOTHENBURG	QUÉBEC
GRANADA	CITY
HEIDELBERG	REYKJAVÍK
IOWA CITY	SEATTLE
JAKARTA	SLEMANI
KRAKÓW	TARTU
KUHMO	ULYANOVSK
LAHORE	UTRECHT
LEEWARDEN	VILNIUS
LILLEHAMMER	WONJU
LJUBLJANA	WROCLAW
LVIV	

Regnet hänger i luften
och staden i regnet:
en flytande framtid,
ett flygande förflutet,
där molngrå murar
faller i spridda skurar
av ögonblick
mellan himmelskt
och kommunalt

Malte Persson
Brunnslockspoet 2021

litteraturstadengoteborg.se
gothenburgcityoflit.se

LITTERATURSTADEN
GÖTEBORG

unesco

Kreativ stad